

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

MİLLİ EĞİTİMDE GÖREV YAPAN YÖNETİCİ VE
ÖĞRETMENLERİN 2023 EĞİTİM VİZYON BELGESİ
KONUSUNDAKİ GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ
(KIRŞEHİR ÖRNEĞİ)

Musa ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR-2021

©2021-Musa ŞAHİN

T.C.
KIRŞEHİR AHİ EVRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

MİLLİ EĞİTİMDE GÖREV YAPAN YÖNETİCİ VE
ÖĞRETMENLERİN 2023 EĞİTİM VİZYON BELGESİ
KONUSUNDAKİ GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİ
(KIRŞEHİR ÖRNEĞİ)

THE VIEWS AND THOUGHTS OF SCHOOL MANAGERS AND
TEACHERS WORKING IN NATIONAL EDUCATION ON THE
2023 EDUCATIONAL VISION DOCUMENT
(KIRŞEHİR EXAMPLE)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Musa ŞAHİN

Danışman
Prof.Dr.Cemalettin İPEK
KIRŞEHİR-2021

KABUL VE ONAY

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Musa ŞAHİN tarafından hazırlanan “*Milli Eğitim’de Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyon Belgesi konusundaki görüş ve düşünceleri-Kırşehir Örneği*” adlı tez çalışması **16.08.2021** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Cemalettin İPEK .....

Üye (Jüri Başkanı): Prof. Dr. Tufan AYTAÇ .....

Üye: Dr. Öğretim Üyesi Rezzan UÇAR .....

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2021

(İmza)

Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezinin kâğıt ve elektronik kopyalarının Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezinin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../20..

Musa ŞAHİN

İmza

ÖZET

Milli Eğitimde Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyon Belgesi Konusundaki Görüş ve Düşünceleri (Kırşehir Örneği)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan: Musa ŞAHİN

Danışman: Prof. Dr. Cemalettin İPEK

2021– 142 (xi+131)

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Yönetimi Bilim Dalı

Jüri

Prof. Dr. Cemalettin İPEK

Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

Dr. Öğretim Üyesi Rezzan UÇAR

İnsanlık tarihiyle yaşıt olan eğitim-öğretim, insanlık hangi aşamalardan geçmişse ona paralel olarak sürekli bir ilerleme çizgisinde varlığını ve önemini devam ettirmiştir. Devlet ve toplumların geleceği, planlayıp uyguladığı eğitim programları ile sıkı bir ilişki içerisinde. Bir toplumun esas zenginliği, beşeri sermayesi olan iyi eğitilmiş bireylere sahip olmasıdır. Eğitim örgütleri sosyal yapılardır. Eğitimle ilgili her değişiklik bütün toplumu etkilediği için herkesi ilgilendirmektedir. Toplumlar, değişiklikleri ve düzenlemeleri ya benimser ya da ayak sürerek direnç gösterirler. Dünyadaki bütün devletler şartların ve ihtiyaçların zorlamasıyla eğitim sistemlerinde bazen kısmi, bazen de köklü değişiklikler yapmak mecburiyetinde kalmışlardır. Eğitim sistemlerinin hem yerel/milli bir yönü hem de evrensel/cihanşümul bir yönü bulunmaktadır. Eğitim sisteminde özellikle son otuz yıldır yeni arayışlar gündeme gelmektedir. Sistemde yapısal değişimlere yol açabilecek nitelikte olan bu arayışların hepsini, etkili bir şekilde yönetilmesi gereken değişim girişimleri olarak görmek gerekir. Süregelen değişim ve girişimler bağlamında 2023 Vizyon belgesi eğitime ilişkin köklü değişimleri içeren bir girişim olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Ancak, 2023 Eğitim Vizyon Belgesine ilişkin yeterli sayıda araştırma yapılmadığı görülmektedir. Bu kapsamda yapılacak bir bilimsel araştırma ile eğitimin temel paydaşları arasında yer alan yönetici ve öğretmenlerin Eğitim Vizyon Belgesi konusundaki görüş ve düşüncelerinin tespit edilerek elde edilen verilerin Vizyon Belgesinin hayata geçirilmesi sürecinde yetkililere dönüt sağlaması amaçlanmaktadır. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik (olgubilim) yaklaşım ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir ili merkez ilçesindeki okullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcılara yöneltilen soruların hazırlanması aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur. Veriler içerik analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda katılımcıların çoğunun Vizyon Belgesini haber kaynaklarından öğrendikleri ortaya çıkmıştır. Bazı eğitimciler çift kanat metaforunun anlamını hakkında doğru bilgiye sahip değildir. Ölçme değerlendirme alanındaki değişiklikler, özel yetenekli öğrencilere yönelik değişiklikler müspet bir uygulama olarak görülmektedir. Tasarım beceri atölyesi kurulması, mesleki eğitime yönelik amaçlar olumlu ve gerçekleştirilebilir amaçlar olarak kabul edilmektedir. Katılımcıların çoğunluğu Türk eğitim sisteminde değişiklik yapılmasını zorunlu görmektedir ancak eğitim alanında yapılan değişimlerin başarılı olması için uzun süreli planlama yapılması ve değişiklik üzerinde ısrar edilmesi gerektiğini düşünmektedir. Eğitim Vizyonu Belgesinin uygulanması sırasında Covid-19 Pandemi Sürecinin olumsuz etkisi olduğu görüşü ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, vizyon, eğitim reformu, Türk eğitim sistemi.

ABSTRACT

The Views and Thoughts of School Managers and Teachers Working in National Education on the 2023 Educational Vision Document (Kırşehir Example)

M.Sc. Tesis

Preparer: Musa ŞAHİN

Advisor: Prof. Dr. Cemalettin İPEK

2021 – 142 (xi+131)

Kırşehir Ahi Evran University, Graduate School of Social Sciences

Educational Sciences Department

Education Management Science

Jury

Prof. Dr. Cemalettin İPEK

Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

Assist. Prof. Dr. Rezzan UÇAR

Education, which is as old as human history, has continued its existence and importance in a continuous line of progress in parallel with whatever stages humanity has passed. The future of the state and societies is in a close relationship with the education programs it plans and implements. The main wealth of a society is having well-educated individuals with human capital. Educational organizations are social structures. Every change in education concerns everyone, as it will affect the whole society. Societies either adopt or resist the changes and regulations made by the authorities. All the states in the world have had to make partial and sometimes radical changes in their education systems due to the conditions and needs. Education systems have both a local/national aspect and a universal/worldwide aspect Especially in the last thirty years, new searches have been on the agenda in the education systems. All of these attempts, which can lead to structural changes in the system, should be seen as change initiatives that need to be managed effectively. It is seen that there is not enough research on the 2023 Education Vision Document.

With a scientific research to be carried out in this context, it is aimed to determine the opinions and thoughts of administrators and teachers, who are among the main stakeholders of education, on the Education Vision Document and to provide feedback to the authorities in the process of implementing the Vision Document. This research was conducted with a phenomenological approach, one of the qualitative research methods. The study group of the research consists of administrators and teachers working in schools in the central district of Kırşehir province. A semi-structured interview form was used as a data collection tool in the research. Expert opinion was sought during the preparation of the questions directed to the participants in the semi-structured interview form. The data were analyzed using the content analysis technique. Accordingly; most of the participants learned about the Vision Document from the news sources. Some educators do not have the right information about the meaning of the double wing metaphor. Changes in the field of assessment and evaluation, changes for gifted students are seen as positive practices. Establishment of a skill design workshop and aims for vocational training are accepted as positive and achievable objectives. The majority of the participants consider it necessary to make changes in the Turkish education system, but they think that long-term planning and insistence on changes are necessary for the changes made in the field of education to be successful. During the implementation of the Education Vision Document, it was argued that the Covid-19 Pandemic Process had a negative impact.

Keywords: 2023 Education Vision, vision, educational reforms, Turkish Education System,.

ÖN SÖZ

Devlet ve toplumların geleceği, planlayıp uyguladığı eğitim programları ile sıkı bir ilişki içerisinde. Esasında eğitim, bütün toplumlar için, yazının bulunmasından bugüne değin, formatı değişmiş olsa da önemini korumaya devam etmiştir. Bütün toplumu etkilemesi bakımından eğitimle ilgili bazı değişiklikler herkesi ilgilendirir.

Dünyadaki bütün devletler, tarih şeridi içinde şartların ve ihtiyaçların zorlamasıyla eğitim sistemlerinde değişiklikler yapmak mecburiyetinde kalmışlar; bazen kısmi değişikliklerle yetinirken bazen de köklü değişiklikler yapmışlardır. Osmanlı Devleti'nde batı tarzı okullaşma anlayışı olumlu bir yenilik olarak varlığını muhafaza etmiş, Cumhuriyet döneminde de eğitim-öğretimin temeli olarak kabul edilmiştir. Türkiye'de son 20-30 yıldır eğitimde farklı arayışlar devam etmektedir. Türk eğitim sisteminde köklü değişikliklere neden olabilecek olan yenilik girişimlerini doğru yönetilmesi gereken değişim girişimleri olarak kabul etmek mümkündür.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi (EVB) kamuoyuna duyurulduktan sonra, bu belgenin pratikte neyi değiştirmeyi amaçladığı, hangi yenilikleri getirdiği, Türk eğitim sisteminde nasıl bir dönüşümü hedeflediği vs. hususlarda yeterli bilimsel çalışma yapılmadığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle 2023 Eğitim Vizyonu üzerine çalışma yapmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu kapsamda yürüttüğümüz bu çalışmanın, Türk eğitim sisteminde yerini alan önemli bir değişiklik tasarımı ve reform olarak kabul edilebilecek 2023 Eğitim Vizyonunun yöneticiler ve öğretmenler tarafından nasıl görüldüğünü ortaya koyacağı, bundan sonraki yapılacak araştırmalara da ışık tutacağı değerlendirilmektedir.

Yüksek lisans ders dönemi boyunca bilimsel disiplinine, babacan tavırlarına şahit olduğum Prof. Dr. Refik Balay'a, 2023 Eğitim Vizyonu üzerine tez hazırlama önerisinde bulunan, araştırmanın her aşamasında desteğini ve rehberliğini sunmaktan yorulmayan, araştırmanın bilimsel kurallara uygun olması için sürekli önerilerde bulunarak sabırla yol gösteren danışman hocam Prof. Dr. Cemalettin İpek'e; yüksek lisans ders aşamasında ve sonrasında birikimi, ufuk açıcı yönlendirmeleri ve teşvikleri için hocam Prof. Dr. Tufan Aytaç'a; yoğun çalışmaları arasında kıymetli vaktini ayıran Dr. Öğretim Üyesi Rezzan Uçar'a; ders dönemindeki iyi niyetli dostça tavırları ve titizliğiyle bize cesaret veren Doç. Dr. Mustafa Erdem'e; çalışmanın her aşamasındaki yönlendirmeleri ve yardımlarından dolayı Dr. Öğretim Üyesi Hamza Yakar'a; çalışmayı bilimsel açıdan değerlendirerek çeşitli önerilerde bulunan Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Salih Şimşek'e, çalışmanın son

okumasını yaparak tezimi dilbilgisi bakımından inceleyen oğlum Araştırma Görevlisi Muhammed Mazhar şahin'e en kalbi şukranlarımı sunuyorum.

Hususiyetle; kitaplar arasında geçen ilim dolu bir hayatın içerisinde bizi yetiştiren, rahleyi tedrisinden geçme onuruna erdiğim, maddi ve manevi ilimlerde yıldız mesabesinde olan merhum babam Mazhar Hoca'yı rahmetle ve minnetle anıyorum.

Kırşehir-2021

Musa şAHİN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vii
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLOLAR VE ÇİZELGELER.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	x
I. BÖLÜM	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	8
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	8
1.6. ARAŞTIRMADAKİ TANIMLAR.....	9
II. BÖLÜM.....	10
2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ	10
2.1. EĞİTİM.....	10
2.1.1. Eğitim Sisteminde Okul ve Çevresi.....	11
2.1.2. Eğitimde Amaçlar Hiyerarşisi	12
2.1.3. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları	12
2.1.4. Türk Milli Eğitiminin İlkeleri	13
2.1.5. Eğitimin İşlevleri	14
2.2. EĞİTİM POLİTİKASI	14
2.2.1. Eğitim-Politika İlişkisi.....	14
2.2.2. Eğitim Politikalarının Belirlenmesi	15
2.2.3. Eğitim Felsefesi ve Değer Belirleme	16
2.2.4. Eğitim Politikası ve Değerlerin Belirlenmesi Üzerine Tartışmalar	17
2.2.5. Bilgi Ekonomisi ve Politika Oluşumu	18
2.2.6. Eğitim ve Özelleştirme	19
2.2.8. Eğitim ve Neoliberal Politika	20
2.2.9. Eğitimde Eşitlik Eşitsizlik Adalet ve Hakkaniyet.....	21
2.2.10. Yaşam Boyu Öğrenme.....	22
2.3. TÜRK EĞİTİM TARİHİ.....	23
2.3.1. Osmanlı Öncesi Türk Devletlerinde Eğitim	23
2.3.2. Osmanlı Devleti'nde Eğitimde Yenilik ve Dönüşüm Hareketleri	25
2.3.2.1. Osmanlı Klasik Döneminde Eğitim ve Temel Eğitim Kuruluşları.....	26
2.3.2.2. Mahalle/Sıbyan Mektepleri.....	26

2.3.2.3. Medreseler	28
2.3.2.4. Enderun Mektebi.....	29
2.3.2.5. Tekke Zaviye ve Dergâhlar.....	30
2.3.2.6. Camiler ve Mescitler.....	31
2.3.2.7. İlk Modern Eğitim Kuruluşları	32
2.3.2.8. Islahat Fermanı Sonrasında Eğitim Alanındaki Gelişmeler	33
2.3.2.9. Maarif-i Umumiye Nizamnamesi	35
2.3.3. II. Abdülhamit Dönemindeki Gelişmeler	35
2.3.3.1. II. Abdülhamit Döneminde Eğitim Teşkilat Yapısı.....	37
2.3.3.2. II. Meşrutiyet Döneminde Eğitim.....	38
2.3.3.3. II. Meşrutiyet Döneminde Önde Gelen Eğitim Akımları	39
2.3.3.4. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemi Eğitim Anlayışlarının Mukayesesi ..	40
2.3.3.5. Osmanlı'nın Son Dönemindeki Aydınların Eğitim Anlayışı.....	42
2.3.4. Cumhuriyet Döneminden Günümüze Eğitim	43
2.3.4.1. Cumhuriyet Döneminde Eğitim Alanındaki Gelişmeler	44
2.3.5. Eğitim Sistemimizde Tuba Ağacından Çift Kanat Metaforuna Değişim	48
2.4. HÜKÜMET POLİTİKALARINDA EĞİTİM	52
2.5. 2023 EĞİTİM VİZYONU	54
2.5.1. Vizyon Kavramı.....	54
2.5.1. 2023 Eğitim Vizyon Belgesine Genel Bir Bakış	55
2.5.2. 2023 Eğitim Vizyon Belgesinin Hazırlanma Süreci	56
2.5.3. Eğitim Vizyonu Belgesinin Hedefleri.....	57
2.5.4. Eğitim Vizyon Belgesinin Temel Amacı.....	57
2.5.5. Eğitim Vizyonu Belgesinin Hedeflediği Eğitim Ekosistemi	58
2.5.6. Eğitim Vizyonu Belgesi ve İçerik.....	62
2.5.7. Eğitim Vizyon Belgesinin Uygulanması İle İlgili Hususlar	62
2.5.8. Vizyon Belgesinin Temel Felsefesi	63
2.5.9. Eğitim Vizyonu Belgesinin Temel Politikaları.....	65
2.5.10. 2023 Eğitim-Vizyon Belgesinin Değişiklik Kurgusu.....	67
2.5.11. Eğitim Vizyon Belgesinin Yeni Tasarımı.....	68
2.5.12. 2023 Eğitim Vizyon Belgesine Göre Dönüşümün Esasları.....	68
2.6. 2023 EĞİTİM VİZYONU BELGESİ'NE İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR.69	69
III. BÖLÜM	72
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	72
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	72
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	72
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI VE VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	74
3.4. GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK.....	75
3.5. VERİ ANALİZİ	77
IV. BÖLÜM.....	80
4. BULGULAR	80
4.1. TEMA: EĞİTİM VİZYONU BELGESİNİN TANINIRLIĞI	80

4. 1.1. Vizyon Belgesinden Haberdar Olmaya İlişkin Bulgular	80
4.2. TEMA: EĞİTİM VİZYONU BELGESİNİN İÇERİĞİ	81
4. 2. 1. Çift Kanat Metaforuna İlişkin Bulgular	81
4.2.2. Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Bulgular	83
4.2.3. Özel Yetenekli Öğrencilere Etkisine İlişkin Bulgular	85
4.2.4. Tasarım ve Beceri Atölyelerine İlişkin Bulgular	88
4.3. TEMA: EĞİTİM SİSTEMİMİZDEKİ DEĞİŞİM İHTİYACI.....	91
4.3.1. Eğitim Sistemindeki Yeniliklere İlişkin Bulgular	91
4.3.2. Eğitim Vizyonunda Mesleki Eğitime İlişkin Bulgular	94
4.3.3. Vizyon Belgesindeki Değişimin Başarılı Olma Durumuna İlişkin Bulgular.....	98
4.3.4. Eğitim Sisteminde Değişim İhtiyacına İlişkin Bulgular	100
4. TEMA: EĞİTİM VİZYONU BELGESİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ	103
4.4.1. Vizyon Belgesinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular	103
V. BÖLÜM	107
5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	107
5. 1. TARTIŞMA.....	107
5.2. SONUÇLAR.....	115
5.2.1. Eğitim Vizyon Belgesinden Haberdar Olunmasına İlişkin Sonuçlar	115
5.2.2. Çift Kanat Metaforuna İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	115
5.2.3. Ölçme-Değerlendirmedeki Değişikliğe İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	115
5.2.4. Özel Yetenekli Öğrencilere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	116
5.2.5. Tasarım Beceri Atölyeleri Kurulmasına İlişkin Elde Edilen Sonuçlar.....	116
5.2.6. Eğitim Sistemimizdeki Değişikliklere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	117
5.2.7. Mesleki Eğitimdeki Değişikliğe İlişkin Sonuçlar	117
5.2.8. Eğitim Vizyonu Belgesindeki Değişimlerin Başarısına İlişkin Sonuçlar ..	117
5.2.9. Türk Eğitim Sisteminde Değişiklik İhtiyacına İlişkin Sonuçlar	118
5.2.10. Eğitim Vizyonu Belgesinin Uygulanmasına İlişkin Sonuçlar	118
5.3. ÖNERİLER.....	119
5.3.1. Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler	119
5.3.2. Uygulayıcılara Öneriler	120
5.3.3. Araştırmacılara Öneriler	120
6. KAYNAKÇA.....	122
7. EKLER	126

TABLolar VE ÇİZELGELER

Tablo 1. Katılımcılara Ait Bilgiler	82
Tablo 2. Çalışmada Alınan Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri	85
Tablo 3. Veri Analizinde Kullanılan Örnek Kodlama Tablosu	86
Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Vizyon Belgesinden Haberdar Olma Şekilleri	89
Tablo 5. Vizyon Belgesinde Çift Kanat Metaforuna İlişkin Görüşler	90
Tablo 6. Vizyon Belgesi nin ölçme ve değerlendirmede getirdiği değişiklikler	92
Tablo 7. Özel yetenekli öğrencilere yönelik değişiklik algısı	94
Tablo 8. Beceri ve Tasarım Atölyeleri Hakkındaki görüş ve düşünceler	97
Tablo 9. Vizyon Belgesinin getirdiği yeniliklere ilişkin görüşler	101
Tablo 10. Mesleki teknik ortaöğretime dair değişikliğe ilişkin görüşler	103
Tablo 11. Vizyon Belgesindeki değişimin başarılı olması hakkındaki düşünceleri	107
Tablo 12. Türk eğitim sisteminde köklü bir değişime ilişkin görüş ve düşünceler	109
Tablo 13. Eğitim Vizyonu Belgesinin uygulanmasına yönelik görüş ve düşünceler	130

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur. Kısaltmalar yazımında TDK yazım kılavuzundaki kısaltmalar dizini esas alınmıştır.

Kısaltmalar	Açıklamalar
Bkz	Bakınız
BİLSEM	Bilim Sanat Merkezi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
METK	Milli Eğitim Temel Kanunu
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
TDK	Türk Dil Kurumu
OTAM	Osmanlı Tarihi Araştırma Merkezi
vb	Ve benzeri
Vs	Ve saire

I. BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın problemi , amacı , alt amaçları ve araştırmanın önemine yer almaktadır.

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

İnsanlık tarihiyle yaşıt olan eğitim-öğretim, insanlık hangi aşamalardan geçmişse ona paralel olarak sürekli bir ilerleme çizgisinde varlığını ve önemini devam ettirmiştir. Devlet ve toplumların geleceği, planlayıp uyguladığı eğitim programları ile sıkı bir ilişki içindedir. Esasında eğitim, bütün toplumlar için, yazının bulunmasından bugüne değin, formatı değişmiş olsa da önemini korumaya devam etmiştir.

Eğitim, toplumsal hayattaki değişimlere, gelişmelere bağlı olarak her zaman devingen bir yapıya sahip olmuştur. Eğitimin değişebilen, değişime açık yönleri olduğu gibi hiç değişmeyen sabiteleri de vardır. Eğitim alanında ortaya konulan yenilikler eğitimin değişime açık yönleriyle ilintilidir. Teknolojik ilerlemelere bağlı değişimler, bilginin üretilmesi, saklanması ve dolaşımı, yetiştirilmesi öngörülen insan tanımını da değişime zorlamaktadır (Şahin, 2019: 3-4). Toplumunu toplum yapan temel değerler, kültür, toplumsal ilerleme, devletin üzerine tesis edildiği mefkûre, yerel ve evrensel ortak değerler, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde kabul edilen hususlar her eğitim programının değişmeyen sabitelerine örnek olarak verilebilir. Bir toplumun esas zenginliği, beşeri sermayesi olan iyi eğitilmiş bireylere sahip olmasıdır.

Eğitim, bireyin tüm yaşantısını içine alacak kadar kapsamlı ve çok boyutludur. Şahin'e (2019: 2) göre eğitim; belli bir zamanla veya mekânla sınırlı değildir. Eğitim her yerde ve her zamanda gerçekleşen bir süreçtir ve bu sürece bireyin aktif olarak katılması gerekir. Eğitim yaşantısı bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu oluşur. Her bireyin etkileşim içinde bulunduğu bir öğrenme çevresi bulunur. Eğitimde önemli olan bireyin özelliklerine uygun planlı ve düzenli bir öğrenme çevresi oluşturmak ve süreci devam ettirmektir.

Bursalıoğlu'na (2012) göre ise eğitim çok amaçlı ve çok yönlü bir girişim olduğu için eğitimde sadece kar amacıyla değerlendirme yapılamaz. Eğitim örgütleri sosyal bir yapıdır. Etki alanı çok geniştir. Bütün toplumu etkilemesi bakımından eğitimle ilgili bazı değişiklik herkesi ilgilendirir. Yani toplum olumlu veya olumsuz olarak değişiklikleri ve düzenlemeleri ya benimser ya da ayak sürer, direnç gösterir. Bazen de değişiklikler reform boyutunda olmasına rağmen toplum gereken alakayı göstermez; çoğunlukla ne olup

bittiğinden habersiz kalır.

Eğitimde, davranış değişikliğinin bir maksada matuf ve bir hedefe yönelik olması gerekir. Bu davranış değişikliğini gerçekleştirebilmek için bireyin, etkileşimde bulunduğu ortamın ve çevrenin, çevredeki uyarıcıların seçiminde ve düzenlenmesinde özen göstermesi gerekir (Şahin, 2019: 4). Bu ortam, bir yandan istenmeyen davranışların oluşmasına mani olurken bir yandan da önceden planlanan davranış değişikliklerinin kazandırılmasına imkân vermelidir.

Eğitim; istendik davranış değişikliği kazandırmanın yanında, aynı zamanda kasıtlı bir kültürleme sürecidir (Şahin, 2019: 5). Bireylere içinde yaşadığı toplumun kültürünü kazandırır ve bireyin sosyalleşmesini sağlar. Her birey, hem yakın çevresi olan içinde yaşadığı toplumun kültürünü hem de uzak çevresi olan dünya kültürünü öğrenerek geçmiş hakkında bilgi sahibi olurken, yaşadığı çağı anlayarak uyum sağlar, aynı zamanda da istikbale dair öngörülerde/tahminlerde bulunur. Dünyadaki bütün devletler tarih şeridi içinde şartların ve ihtiyaçların zorlamasıyla eğitim sistemlerinde değişiklikler yapmak mecburiyetinde kalmışlar; bazen kısmi değişikliklerle yetinirken bazen de köklü değişiklikler yapmışlardır. Eğitim sistemlerinin hem yerel/millî bir yönü hem de evrensel/cihanşümul bir yönü bulunmaktadır. Başarılı olan örnek alınıp taklit edilirken; başarısız olduğu düşünülen sistemler sürekli bir değişime maruz kalmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde özellikle II. Mahmut'un tahta çıkışıyla başlayan, ardından da III. Selim, Abdülaziz ve II. Abdülhamit dönemlerinde devam eden Batı tarzı okullaşma anlayışı olumlu bir yenilik olarak varlığını muhafaza etmiş, Cumhuriyet döneminde de eğitim-öğretimin temeli olarak kabul edilmiştir. Osmanlı'da iki ayrı sistem olarak devam eden Medrese ve modern okul kurumları Cumhuriyet döneminde Tevhidi Tedrisat Kanunu'nun kabulüyle birlikte değişmiş, sonuçta bugünkü Batı tarzı modern eğitim sistemi meşru olarak kabul görmüştür. Cumhuriyetin ilk yıllarında alfabemiz Arap alfabesi iken 1 Kasım 1928'de Latin Alfabesi kabul edilmiştir. Bu iki karar etkileri günümüzde de hissedilen köklü değişikliklerdir ve toplumun çoğunluğu tarafından hüsnu kabul görmüştür. 1940-1954 yılları arasında tatbik edilen Köy Enstitüleri de sonuçsuz kalan bir değişiklik kurgusu olarak eğitim tarihinde yerini almıştır.

Türk eğitim sistemi otuz kırk yıldan beri değişim girişimlerinin uygulama alanına dönmüş gibidir. Bir dönem uygulanıp yarıda bırakılan ders geçme ve kredili sistem, bir dönemin politik tercihinin izlerini taşıyan sekiz yıllık zorunlu eğitim, kısa bir dönem

liseye geçişte uygulanan SBS'nin (Seviye Belirleme Sınavı) ilga edilip yerine LGS'nin ikame edilmesi, 4+4+4 kesintili mecburi eğitim ve okullaşma oranlarının yükseltilmesi, FATİH projesi bunlara örnek olarak verilebilir (Uçar, 2021: 88-89).

Değişim belirli bir sistematığı olan bir süreç olarak görülmektedir. Ancak, Türk eğitim sisteminde gerçekleşen değişim girişimleri için sistematik bir sürecin işlediğini söylemek mümkün değildir. Örneğin, Ders Geçme ve Kredili Sisteme geçiş gibi yarıda kalmış, sekiz yıllık zorunlu eğitime geçiş gibi nasıl bir sonuca ulaştığı belli olmayan değişim girişimleri için belirgin bir sistematikten ve süreçten bahsetmek zordur. Bunun nedenini değişim çabalarının etkili bir şekilde nasıl yönetilebileceği konusunda yeterli bilgi ve deneyim eksikliğine bağlamak mümkündür. Bu açıdan eğitimde değişimin nasıl yönetileceği konusunda bilgi ve deneyim birikimine gereksinim duyulmaktadır (Erdoğan, 2001: 25). Her ne kadar MEB'nın Eğitim Vizyon Belgesinin hazırlanması esnasında yukarıda zikredilen eğitim tecrübelerinden (olumlu/olumsuz) yararlanıldığı ifade edilse de eğitim alanında tüm sistemi ilgilendiren köklü değişikliklerin başarılı ve kalıcı olabilmesi için bu kapsamdaki karar alma sürecinin çok iyi yürütülmesi gerekmektedir (Bursalıoğlu, 2012).

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi (EVB) 23 Ekim 2018'de Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde büyük bir toplantıyla kamuoyuna duyurulduktan sonra belgeyle ilgili bugüne kadar olumlu-olumsuz birçok görüş serdedilmiştir. Ancak vizyon belgesi, kamuoyuna duyurulduktan sonra hakkında birçok çalıştay düzenlenmesine, ayrıca medyada kendine geniş yer bulmasına rağmen, bu belgenin pratikte neyi değiştirmeyi amaçladığı, hangi yenilikleri getirdiği, eğitimde yeni bir vizyon olarak nasıl bir dönüşümü hedeflediği gibi konularda henüz sadra şifa bir çalışma yapılmadığı görülmektedir. Esasında Eğitim Vizyonu Belgesi dikkatlice okunduğunda, bu belgenin, mevcut yapısıyla eğitim sistemimizin çağın ihtiyaçlarına yeterince cevap veremediği düşüncesinden hareketle, insanlığın gelecek tasavvuru ile bizim insan tasavvurumuz arasında örtüşen ve farklılaşan yönlerin izahına ve mevcut eğitim felsefesinin devam ettirilmesi halinde, genelde tüm dünyayı, özelde ise bizi nasıl bir dünyanın beklediğine yönelik bir projeksiyon tuttuğu anlaşılmaktadır. Bakanlıktaki bürokratik yapının gayretli çalışmaları hariç tutulursa, eğitimin paydaşlarının bu belgeye gereken alakayı gösterdiğini söylemek zordur. Belgede yapılması öngörülen işler, adeta bürokratik yapının zorlamasıyla yürütülmektedir. Bakanlık alt sistemlerinin, kamuoyuna duyurulmasından üç yıl geçtikten sonra bu belgenin farkına varmaya ve belgeyi benimsemeye başladığı gibi genel bir izlenimden söz edilebilir.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, kamuoyuna duyurulduktan sonra hem Milli Eğitim Bakanlığının internet sitesinde PDF formatında erişime açılmış hem de kitapçık olarak basılarak taşra teşkilatına ulaştırılmıştır. Bizzat Milli Eğitim Bakanı, kendi şahsi gayretleri ile eğitim camiasının Vizyon Belgesi konusundaki farkındalığını artırmaya çalışmıştır. Ancak, Bakanlıktan başlayarak farklı kademelerdeki eğitim yöneticilerinin, öğretmenlerin ve eğitimin diğer paydaşlarının bu belgeyle ilgili görüş ve düşüncelerinin bilinmesi için bu konuda bir araştırma yapılmasına olan ihtiyacın tamamen ortadan kalkmış olduğu söylenemez. Eğitim Vizyon Belgesinde (EVB) öngörülen değişiklik, tasarım ve yeniliklerin gerçekleştirilebilmesi eğitim yöneticileri, öğretmenler ve velilerin ortak katkılarıyla mümkün olabilecektir (Eğitim Vizyon Belgesi, 2018: 9). Dolayısıyla eğitim paydaşlarının Vizyon Belgesi hakkındaki görüş ve düşüncelerinin ve bu belgeyi benimseyip benimsemediklerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma yapılması bu kapsamda daha sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutacaktır.

Türk eğitim sistemi uzun tarih diliminde birçok değişim, tadilat, tecdit ve yapısal dönüşüm geçirmiştir. Tarihi kırılmanın olduğu dönemlerde eğitim sisteminde bazı özel küçük değişikliklerden çok daha radikal kararlar alındığı görülmektedir. Ulus bilincinin oluşturulmasında, toplumsal değerlerin aktarılmasında, devletin dayandığı ideolojinin ve kuralların topluma benimsetilmesinde en başat rol eğitim sistemine biçilmektedir. Eğitim sisteminin kurgusu ve işleyişi eğitim politikalarının hayata geçirilmesiyle direk bağlantılıdır. Çünkü eğitim politikası aynı zamanda bir ulusun siyasal kurgusudur. Eğitim politikalarının uygulamaya aktarılmasında programların amacı, içeriği, öğretme-öğrenme süreçleri ve değerlendirme unsurları dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla hazırlanan eğitim programlarının mevcut eğitim politikaları ile uyumlu olması gerekmektedir. Eğitim programları ve politikaları arasında oluşan uyumsuzluklar ya da çelişkiler eğitimin politik anlamdaki amaçlarına ulaşmasında engel teşkil edecektir. Eğitim politikaları bireyleri ve toplumu doğrudan etkilemektedir. Eğitim politikalarının bir milletin düşün dünyasından, sanat zevkine, siyaset bilimine değin pek çok alanda etkisi vardır. Dünyanın her tarafında, okulların daha yaygın duruma getirilmesi ve tüm vatandaşların en az zorunlu eğitimi tamamlaması, devletlerin ısrarla üzerinde durduğu öncelikli konular arasında yer almaktadır. Çünkü devletin dayandığı temel felsefe, ideoloji, yönetim biçimi ve ilkeler; okullarda okutulmakta olan dersler ve ders dışı etkinlikler aracılığı ile çocuk ve gençlere kazandırılmaya çalışılmaktadır (Gümüş, 2015: 3).

Eğitim Vizyon Belgesi, eğitim sistemini bir ekosistem olarak kurgulamaktadır.

Sosyal bir sistem olan eğitim sistemlerinin sosyo-psikolojik temelleri, üyelerinin rol davranışları, bu davranışları tanımlayan ve yaptırıcı normlar, bu normların dayalı olduğu değerlerden meydana gelir. Bilindiği gibi, her sistem alt sistemlerden oluşmakta ve bir üst sisteme bağımlı olmaktadır. Sosyal örgütlerin belli başlı alt sistemleri üretim, sürdürüm, yönetim, destek ve uyum alt sistemleridir. Ayrıca her örgütün enformasyon, iletişim ve besleme alt sistemleri bulunmaktadır (Bursalıoğlu, 2012: 112). Vizyon Belgesi incelendiğinde de sistemin alt sistemlerinin yapısı, sistemlerin birbiriyle ilişkisi, eğitime yönelik bütün yenilikler, insan ögesine yapılan vurgu, yapılandırmanın zamana yayılmış alt basamaklardan oluşması, değişim-dönüşümlerin nasıl yapılacağı, kimlerin hangi görevi ne kadar süre içerisinde yerine getireceği vs. gibi hususların ayrıntılı bir şekilde açıklandığı görülmektedir.

Bu araştırmada problem edilen konu açık bir sistem olan eğitim sisteminin en temel unsurlarını oluşturan öğretmen ve eğitim yöneticilerinin, MEB tarafından ilan edilen 2023 Eğitim Vizyon Belgesi hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarını ve bu belgeyle ilgili görüş ve önerilerini tespit etmektir. Bu kapsamda araştırmanın problem cümlesi; *Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyon Belgesi konusundaki görüş ve düşünceleri nelerdir?* şeklinde ifade edilebilir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada yönetici ve öğretmenlere, Eğitim Vizyon Belgesinin kendilerine ne ifade ettiği, bu belgede öngörülen değişikliklerden haberdar olup olmadıkları, bu belgenin neleri hedeflediği, bu hedeflerin sahici ve uygulanabilir olup olmadığı sorulmuştur. Ayrıca yönetici ve öğretmenlere, bu belgede Türk eğitim sisteminde öngörülen değişiklikler ve mevcut eğitim sisteminin bu değişim ve dönüşüme nasıl tepki vereceği hususlarında ne düşündüklerine yönelik açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Araştırmada bu kapsamda yönetici ve öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi hakkındaki görüş ve düşüncelerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara/alt amaçlara cevap aranmıştır:

Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenler;

- 1- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinden ne zaman ve nasıl haberdar olmuşlardır?
- 2- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde geçen çift kanat metaforundan neyin kastedildiğini düşünmektedirler?

3- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde eğitim sistemimiz için hangi yeniliklerin öngörüldüğünü düşünmektedirler?

4- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde ölçme-değerlendirme sisteminde öngörülen değişikliklere yönelik görüşleri nelerdir?

5- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde özel yetenekli bireylere yönelik önerilen tanılama ve değerlendirme araçları konusunda ne düşünmektedirler?

6- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde her okul ve eğitim kademesi için kurulması öngörülen beceri-tasarım atölyelerinin uygulanabilirliği konusunda ne düşünmektedirler?

7- 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde, mesleki ve teknik ortaöğretimde, iş dünyasının taleplerine uygun bir müfredat ile mezunların sektörde kolayca iş bulabilmesi hedefiyle ilgili ne düşünmektedirler?

8-2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde eğitim kurumlarında ifade edilen köklü bir değişiklik ve yapılandırma hedefinin eğitim kurumlarında değişim ve dönüşümü gerekli kılması ve bu değişim ve dönüşümün başarılı olabileceğine yönelik neler düşünmektedirler?

9- Türk eğitim sisteminin köklü bir değişikliğe ihtiyacı olduğu konusundaki düşünceleri nedir?

10- 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde öngörülen yeniliklerin günümüze gelinceye kadar geçen sürede hayata geçirilmesiyle ilgili ne düşünmektedirler?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İnsanoğlunun bugüne kadar sahip olduğu, geçmişi binlerce yıla dayanan bilimsel ve kültürel birikim, kimi zaman yaşananları açıklamakta yetersiz kalabilmektedir. İnsan ve teknoloji etkileşiminde ibrenin makineleşme yönünde ilerlediği yönündeki eski bilimkurgu senaryolarının günümüzde sıradan, canlı ve güncel bir yaşam şekline dönüştüğü görülmektedir. Yüksek katma değerli teknolojilerin ışık hızında ilerlemesi tüm sektörleri dönüşüm konusunda ciddi adımlar atmaya mecbur bırakmıştır. Bu doğrultuda 2023 Eğitim Vizyonunda genel olarak, çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlık hayrına sarf edebilen bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı çocuklar yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Eğitimin birçok paydaşı bulunmaktadır. Eğitim paydaşlarının eğitimle ilgili farklı

beklentileri ve düşüncelerinin olması son derece doğal olsa da bu paydaşların çocuk ortak paydasında buluşması mümkündür. 2023 Eğitim Vizyon Belgesi, bu temel kabulden yola çıkarak toplumdan destek beklemektedir. Paydaşlar tarafından farklı kelimelerle ifade edilse de aslında tüm paydaşların eğitimden beklentisi aynıdır. Bu durum Mesnevi'de geçen şu hikâye ile adeta birebir örtüşmektedir:

Adamın biri dört kişiye bir dirhem verdi. Adamlardan biri:

- Bu parayla engûr alalım, dedi.

Diğeri Arap'tı:

- Hayır, dedi, ben inep isterim, engûr değil. Üçüncüsü Türk'tü:

- Ne engûr, ne inep, bununla üzüm alalım, diye tutturdu.

Dördüncüleri Rum'du, o da itiraz etti:

-Bırakın bu lafları, dedi, bununla istafil alalım.

Derken kavgaya başladılar. Birbirlerini yumrukluyor, tokatlıyorlardı. Pek çok dil bilen âlim birisi onları gördü:

- Durun, dedi, hepinizin de istediği olacak. Parayı aldı, onlara üzüm getirdi

(Mevlana, 2016: 35).

Aralarında anlaşamayan bu insanların her biri aslında birbirlerinden habersiz aynı şeyi, yani üzümü istemektedirler. Bu hikâyede olduğu gibi eğitim paydaşları çocukların eğitimini farklı kelimeler ve kavramlarla tartışabilirler. Ancak öğretmenler, sivil toplum örgütleri, özel sektör, medya ve üniversiteler gibi paydaşların bu tartışmalarda ortak bir amaç ve paydada buluşmaları çok zor değildir. Yeter ki tüm paydaşlar, çocukların eğitimi için ortak paydada buluşabilmenin ne denli önemli olduğu gerçeğiyle yüzleşebilsinler.

Vizyon Belgesinde öncelikle ailelerin sorumluluklarına dikkat çekilmekte, ailelerin yanında öğrenci, öğretmen ve okul unsurlarına vurgu yapılmaktadır. Belgede, bu dört temel unsur bir ekosistem olarak görülmekte ve bu ekosistem içerisinde ortak paydayı öğrencilerin oluşturduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca ailelerin, çocuklar ortak paydasında buluşabilmeleri için desteklenmeleri gerektiği öngörüsü 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin temel beklentileri arasında yer almaktadır. Dalların kökten çıkması gerçeğinden hareketle, ailelerin zaman, özne, nesne ve mekân ilişkilerinde gereken derinlik ve tasarruf bilincine sahip olmalarının çocukların doğal biçimde yeşermelerine ve yetişmelerine imkân tanyacağı düşünülmektedir (EVB, 2018: 9).

Vizyon Belgesinde eğitim sisteminde öğretmenlerin hayati rolüne de vurgu yapılmaktadır. Belgede, eğitim sisteminin öğretmenler olmadan kendi başına bir şey ifade etmeyeceği, her bir eğitim sisteminin, öğretmenlerin omuzlarında yükseleceği, bir eğitim

sisteminin kalitesinin öğretmeninin kalitesini aşamayacağı gerçeği vurgulanmaktadır. Vizyon Belgesinde ayrıca öğretmenlere verilen önem şu şekilde dile getirilmektedir (EVB, 2018: 9):

Usta bir öğretmen, müfredatı çocukların ihtiyacına göre anında yeniden inşa eder, fırsat eğitimi yapar. Müfredat kelimesinin kökü “fert”ten gelir. O fert çocuktur, öğrencidir, onun içinde saklı olan cevherdir. Bu cevheri mücevher yapacak oyunculara öğretmenlerdir. Biz bu sahnede ancak rehber olabiliriz. Şahsiyeti şahsiyet bina eder. Öğretmenin güçlü şahsiyeti yeterince olgunlaşmadıkça içerik, teknoloji, fiziksel alt yapı değerini bulamaz.

Vizyon Belgesi bütünüyle değerlendirildiğinde, belgenin en temel iddiasının, Türkiye'nin son 15 yılda farklı alanlarda gerçekleştirdiği atılımın, eğitimde bu belgede öngörüldüğü şekilde gerçekleştirilecek değişim-dönüşüm yoluyla taçlandırılması ve bu kapsamda tüm dünyanın gıptaıyla izleyeceği bir başarı hikâyesinin yazılması olduğu anlaşılmaktadır (EVB, 2018: 11). Bütün bunlarla birlikte, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi'nin kamuoyuna duyurulduğu 2018 yılından bu yana bu belgeyle ilgili sınırlı sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda yapılacak bir bilimsel araştırma ile eğitimin temel paydaşları arasında yer alan yönetici ve öğretmenlerin Eğitim Vizyonu Belgesi konusundaki görüş ve düşünceleri genel olarak tespit edilmeye çalışılacaktır. Araştırmada ayrıca yönetici ve öğretmenlerin bu belgede yer alan bazı değişiklik önerileri, tasarım beceri atölyeleri, çift kanat metaforu, özel yetenekli öğrenciler, ölçme-değerlendirme, okul öncesi eğitim ile mesleki ve teknik ortaöğretimdeki yeni kurgu, Türk eğitim sisteminin değişim ihtiyacı gibi hususlarda ne kadar bilgi sahibi oldukları ve bu konulardaki görüş ve düşünceleri tespit edilecektir. Bu kapsamda elde edilecek sonuçların, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin hayata geçirilmesi sürecinde yetkililere uygulama alanından dönüt sağlayacağı değerlendirilmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

1. Araştırma için kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmanın amacını gerçekleştirecek verileri toplamak için uygun araçlardır.
2. Araştırmanın katılımcı sayısı araştırmada irdelenen problemi çözebilmek için yeterlidir.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

1. Araştırma, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kırşehir il merkezindeki anaokulu,

ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan yönetici ve öğretmenler ile sınırlıdır.

1.6. ARAŞTIRMADAKİ TANIMLAR

Eğitim: Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla, kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir.

Eğitim Vizyonu Belgesi: Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 23 Ekim 2018’de kamuoyuna duyurulan, Türk eğitim sistemindeki üç yıllık bir süreç sonunda tamamen uygulama safhasına geçirilmesi öngörülen belgedir.

Yönetici: Anaokulu, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan idarecileri kapsamaktadır.

Çift kanat metaforu: Eğitimde akıl ve kalp birliğini ifade eden metafor.

Tuba ağacı metaforu: On dokuzuncu yüzyılda Emrullah Efendi tarafından gündeme getirilen Türk eğitim sisteminde yukarıdan aşağıya doğru değişimi ön gören metafor.

II. BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi ve Türk eğitim sistemindeki değişim girişimlerinden bahsedilmektedir.

2. 1. EĞİTİM

İnsanın var olduğu ilk günden günümüze gelene kadar eğitim kavramı bir şekilde var olmuştur. Eğitimsel süreç içinde insanları istendik yönde değiştirmek için çeşitli yöntemler ve araçlar kullanılır. Bu yönüyle eğitim toplumsal bir olgudur. Birçok eğitimci eğitimin farklı yönlerine vurgu yapmıştır. İslam medeniyetinde eğitimin sürekliliğini “beşikten mezara kadar ilim/bilgi öğrenmek” sözü veciz bir şekilde ifade etmektedir. Eğitim; formel anlamda, her ne kadar süresi, yeri, yöntemi, amaçları vs. belli programlı bir süreci ifade etse de esasında doğumla başlayıp ölümle biten yaşamın her anını kapsayan müteşamil bir kavramdır. Doğumdan yetişkin yaşama kadar devam eden bir süreç olduğu kadar yaşamla birlikte yol yürüyen gölge gibi ömür boyu sürmektedir.

Eğitim, eğitim bilimeiler tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Ortak bir tanım bulunmamasına rağmen en çok rağbet gören tanıma göre eğitim; bireye kendi yaşantıları yoluyla, amaçlı ve planlı, kalıcı istendik davranış değişikliği kazandırma sürecidir (Şahin, 2018: 2). Eğitim kişiye istendik davranışlar kazandırma süreci” diye de tanımlanabilir (Balay, 2021: 353). Eğitim en genel anlamıyla, bireyleri istendik davranışlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreç bireyin bilişsel, duyuşsal ve devinsel davranışlarında bir değişiklik yaratır. Yaşam boyu devam eden eğitim, bir davranış değiştirme süreci olarak, kültür aktarımı ve sosyalleştirme sürecidir. Eğitimin sosyal temel işlevlerinden birisi, toplumun kültürel mirasını yeni nesillere aktarmaktır (Şahin, 2019: 3).

Eğitimi bir süreç olarak düşünürsek bu sürecin sonunda kişide istendik davranışlar meydana gelmesi beklenir. Eğitim; bireyin tüm yaşantısını içine alacak kadar kapsamlı ve çok yönlü, çok boyutludur. Eğitim her yerde ve her şartta gerçekleşmektedir. Eğitim, sadece hayatın bir dönemiyle mukayyet değildir; hayat aktığı müddetçe canlılığını ve işlevselliğini devam ettirmektedir. Eğitim yaşantısı ya özel tasarlanmış çevrede (okul) ya da doğal çevrede (mahalle, semt, köy, şehir vs.) meydana gelmektedir (Balay, 2021: 354). Araştırmacılar tarafından eğitimin işleviyle ilgili tanımlar yapıldığı görülmektedir. Gerçekten de eğitim, amaçları ve bu amaçların tahakkuku neticesinde işlevsellik

kazanmaktadır. Eğitim önceden belirlenmiş olan hedeflere ulaşmak için tasarlanmış bir süreçtir(Şahin, 2019: 4).

Eğitim, günümüzün en yaygın toplumsal kurumlarından birisi olan okullarda verilmektedir. Süresi ülkeden ülkeye değişiklik gösterse de her ülkede okula gitmek bir zorunluluk haline gelmiştir. Eğitimi tüm topluma yaymayı savunanlara göre eğitimde fırsat eşitliğini sağlayarak erdemli bir toplum meydana getirilebilir. Eğitimin yapıldığı örgün kuruma okul denilmektedir. Eğitim, bir üst sistem olarak kabul edilirse okul o sistemin en alt sistemi olmaktadır. Okul, bireyin yaşadığı çevreye karşılık özel olarak oluşturulmuş özel bir çevredir. Bu çevre genel çevrenin olumsuz etkilerini azaltmak, olumlu etkilerini ise pekiştirmek üzere geliştirilmiştir (Balay, 2021: 255). Okul sosyal bir örgüttür ve girdisi ve çıktısı insandır. Okul girdiyi çevreden alır, belirli bir eğitim sürecinden sonra ürünü tekrar çevreye verir. Bu bağlamda okul çevreyle sıkı bir ilişki ve iş birliği içindedir. Bu iş birliğinin tam olarak gerçekleştiği örgütlerde örgüt amacına ulaşır, gerçekleşmeyen örgütlerde ise eğitim örgütü tam olarak amacına ulaşamaz, dolayısıyla sorunlar ortaya çıkar.

2.1.1. Eğitim Sisteminde Okul ve Çevresi

Sistem, bir amaç ve işlevi olan karşılıklı iletişim ve etkileşim içinde bulunan parçaların (alt sistemlerin) aralarında belli bir düzen ve uyum içinde oluşturduğu bir bütündür. Her sistem, bir çevre içinde yaşar. Sistem, çevresi elverişli ise yaşayabilir. Çevre, sisteme ne denli gerekli girdileri sağlayabiliyorsa o denli elverişlidir. Eğitim de bir sistem olarak yapılandırılmış, genel sistemi oluşturan alt sistemlerden oluşmuştur. Her sistemin bir genel bir de özel çevresi vardır. Okulun genel çevresi, içinde yaşadığı toplumdur. Toplumun kültürel yapısı, siyasal düzeni, yönetsel birimleri, ekonomik yapısı, toplumsal değişim ve eğilimleri, kaynakları, yasal düzenlemeleri, bilimsel ve teknolojik gelişmişliği gibi pek çok değişken dolaylı ve dolaysız olarak okulu etkilemektedir. Okulun özel çevresi ise girdilerini sağladığı, mezunlarını sunduğu, etkilendiği ve etkilediği öbür örgütlerdir. Bunlar üst eğitim örgütleri, öbür okullar, toplum, aileler, diğer örgütler ve benzerleridir (Balay, 2021: 356). Okul, bunlara girdisi ve çıktısı ile bağlı olduğundan, bunlar olmadan yaşayamaz. Okul, eğitim sistemimizde eğitimin üretildiği yerdir. Okul eğitim örgütünün halkla yüz yüze gelinen kapısıdır. Okulun sorunları toplumu, toplumun sorunları da okulu daha doğdukları anda etkiler. Yaşanan sosyal sorunların önemli bir kısmının nedeni eğitimde aranmakta ve bu sorunların çözümü de yine eğitimden

beklenmektedir. Eğitimle ilgili kimi sorunlardan da okullar sorumlu görülmekte bu sorunları çözmede okullar yalnız bırakılmaktadır.

2.1.2.Eğitimde Amaçlar Hiyerarşisi

Toplumun var olabilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi kültürlenme, kültür edinme ve kültürün geliştirilmesiyle mümkündür. Bireyin toplumsallaşması da eğitimle gerçekleştirilmektedir. Eğitimin toplumdaki temel amacı; bireyleri topluma faydalı hale getirmektedir (Eraslan ve Babadağ, 2019: 135). Bireye kazandırmak istenilen özellikler amaç olarak tanımlanabilir. Amaç, bireyin niçin ve neden eğitildiğinin yanıtı olarak kabul edilebilir. Eğitim faaliyetlerinin bu amaçlara ulaşmak için çeşitli faaliyetler olarak planlanması gerekmektedir. Eğitim, amaçlar çerçevesinde şekillenir. Öğrenme-öğretmen sürecinin planlanması, öğretimin yönlendirilmesi, ölçme ve değerlendirme süreçlerine kılavuzluk etme açısından amaçlara ihtiyaç duyulmaktadır (Bircan, 2019: 22, 23).

Eğitimin genel-özel, yakın-uzak, temel-yan amaçlarından söz edilebilir. Daha hiyerarşik bir sınıflama uzak amaçlar, genel amaçlar ve özel amaçlar şeklinde yapılmaktadır. Bu amaçlar aşağıda özetlenmektedir (Bircan, 2019: 24):

UZAK AMAÇLAR → Politik amaç → Anayasa, METK’ nun ilk üç maddesi
GENEL AMAÇLAR → Eğitim felsefesi → Öğretim kademesi, okulun amaçları
ÖZEL AMAÇLAR → Konuya özgü amaçlar → Tarih öğretiminin amaçları

2.1.3. Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları

Amaçlar, ülkelerin beklentileri doğrultusunda şekillenir. Ülkenin “*Nasıl bir insan yetiştirmek istiyoruz?*” sorusuna verdiği cevap, eğitimin amaçlarının belirlenmesinde temel kabul edilir. Okulların varlık sebebi de bu amaçlarla uyumlu olarak organize edilir. Türk Milli Eğitimi’nin genel amaç ve temel ilkelerini belirleyen kanun 1973 yılında çıkarılan Türk Milli Eğitimi Temel Kanunudur (METK).

Türk Milli Eğitimi Temel Kanunu’na göre milli eğitimin genel amacı, Türk milletinin bütün ferlerini,

1- Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye

çalışan, insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,

2- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek,

3- İlgı, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,

4- Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak, öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (Milli Eğitim Bakanlığı Temel Kanunu, 1973).

2.1.4. Türk Milli Eğitiminin İlkeleri

Türk eğitim sistemi yukarıda sayılan genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir, çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıdaki sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilmektedir.

- 1- Genellik ve eşitlik,
- 2- Ferdin ve toplumun ihtiyaçları,
- 3- Yöneltilme,
- 4- Eğitim hakkı,
- 5- Fırsat ve imkân eşitliği,
- 6- Süreklilik,
- 7- Atatürk ilke ve inkılâpları, Atatürk milliyetçiliği,
- 8- Demokrasi eğitimi,
- 9- Laiklik,
- 10- Bilimsellik,
- 11- Planlılık,
- 12- Karma eğitim (MEBTK, 1973).

2.1.5. Eğitimin İşlevleri

Eğitimin işlevsel olabilmesi için eğitimin amaçları ve bu açmalara ulaşmak için gerçekleştirilecek etkinlikler çok iyi planlanmalıdır. Eğitimin psikolojik, sosyolojik, felsefi, ekonomik ve politik gereksinimlerle örtüşük olması gerekir. Eğitimin bu işlevlerinden bir kısmı açıktır, bir kısmı ise eğitimin içinde gizlenmiş ve sürece bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Açık işlevler, eğitim sonunda bireylere doğrudan kazandırılacak amaçlarla ilgilidir (Bircan, 2019: 29-32).

Eğitimin açık işlevleri toplumsal, felsefi, politik, bireysel ve ekonomik işlevler olarak sınıflandırılabilir. Eğitim sonucunda birey içinde yaşadığı, mensubu olduğu toplumun bir üyesi olur ve toplumsallaşır. Toplumun kültürünü ve değerlerini benimser. Bireyin çok yönlü düşünmesini sağlar. Kişi, formel eğitim neticesinde olayları, yaşadığı hayatı, varlığı, doğayı ve toplumu farklı bir açıdan bakıp görebilme yeteneği kazanır. Eğitim, sistemden çıkan kişinin iyi ve demokratik anlayışa sahip bir insan ve iyi bir vatandaş olması için gerekli etkinlikleri zamanında ve planlı bir şekilde gerçekleştirir (Bircan, 2019: 32-35).

Eğitimin yukarıda açıklanan işlevlerinin yanında ekonomik işlevlerinden de söz etmek gerekir. Birey içinde yaşadığı toplumda ve dünyada hayatın devamı için gerekli mal ve hizmetlerin üretilmesi ve halk arasında dağılımı konusunda temel bilgi ve becerileri de öğrenmelidir. Böylece ekonomik hayata ayak uyduran insan tipini ve nitelikli iş gücünü yetiştirmek, ülke kaynaklarının daha verimli kullanımı için gereken bilgi ve anlayışı kazandırmak, bilinçli üretici ve tüketici yetiştirmek, hâkim kültürü tanımak, nesilden nesile aktarmak, araştırmak ve geliştirmek mümkün olacaktır (Bircan, 2019: 37-38).

2.2. EĞİTİM POLİTİKASI

2.2.1. Eğitim-Politika İlişkisi

Eğitim ve politika birbirlerini etkileyen iki kavramdır. Eğitim, toplumların devamlılığını sağlamada en önemli araçlardan biridir ve her ülkenin kendine özgü bir eğitim politikası bulunmaktadır. Toplumlar, varlıklarını sürdürebilmek ve gelişimlerini sağlamak için bir politika belirlemek ve bir plan dâhilinde uygulamak mecburiyetindedir.

Toplumsal bir etkinlik olan politika diyalog ve etkileşim üzerine kurulur. İletişim ve etkileşimin olmadığı yerde politikadan söz edilemez. Robinson Crusoe'un adada tek başına yaptıkları, politika olarak kabul edilemezken, Cuma ile karşılaştıktan sonraki süre

zarfında yapılanlar politiktir; çünkü politikanın özünü aslında düşünce farklıları meydana getirmektedir (Tunç, 2011). Bir tarafta farklı düşünceler, istekler, beklentiler ve hedefler varken diğer taraftan da farklı düşünen insanlar bir arada yaşamak zorundadır. Politikanın temeli, çatışmayı ortaklaşmaya ve uzlaşmaya döndürebilmek ve aynı toplum içinde barış içinde yaşamayı becerebilmeye dayanmaktadır.

İnsanlar var olduğu sürece ihtilaflar da devam edecektir. Dolayısıyla politika da farklılıkların olduğu ve fakat birlikte yaşama zorunluluğu devam ettiği müddetçe var olacaktır denilebilir. Politika aslında toplumdaki çıkarların uzlaştırılması ve asgari müşterekte buluşturulması olarak da kabul edilebilir (Eraslan ve Babadağ, 2019: 137).

2.2.2. Eğitim Politikalarının Belirlenmesi

Politikanın doğasında kararlara yön vermek bulunmaktadır. Politika toplumun gelecek tasavvuruna yön verme iradesine dayanır. Bursalıoğlu (2000) politikayı kararlara yön vermeyi amaçlayan ilkeler topluluğu olarak tanımlamaktadır. Eğitim politikası ise eğitim örgütlerinin önceden belirlenen hedeflere ulaşmasını sağlayacak ilkeler ve kuralların belirlenmesini sağlamaktadır. Vatandaşlarına eğitim hizmeti sağlamak, devletin en önemli politik görevleri arasında gösterilebilir. Eğitim politikasının hem maziye hem de istikbale yönelik hedeflemeleri vardır. Her ülke kendi devletinin kuruluş ilkelerini yeni kuşaklara aktarmak ve benimsetmek için eğitim politikasının temelini ideolojisinin üzerine bina etmektedir. Eğitim politikasının ve eğitim programlarının belirlenmesinde toplum, birey ve konu alanının ihtiyaçları göz önünde bulundurulmakta, politika süzgecinden geçtikten sonra gerçek ihtiyaçlar, politika yapıcılarının tercihleri doğrultusunda, belirlenmekte ve eğitim programları hazırlanmaktadır (Gümüş, 2015: 1,2).

Eğitim politikaları belirlenirken toplumun ilgili katmanlarının görüş ve beklentileri de önemlidir. Eğitimciler, yetkililer, öğretmenler, veliler, eğitim sendikaları, meslek odaları, mahalli idareciler, üniversitenin ilgili fakülteleri, eğitimle ilgili faaliyette bulunan STK'ların görüş ve önerileri de alınıp çağın ihtiyaçları, toplumun geleceği ve paydaşların beklentilerine uygun bir eğitim politikası belirlenmesi eğitim programlarının başarılı olmasını sağlayacaktır (Asri, 2015: 78). Demokratik bir toplumda toplumsal çıkarlar açık şekilde müzakere edilmeli, paydaşların çoğu tarafından kabul görmeli, ortak, makul bir politika belirlenmelidir. Bu süreç hem ödün vermeyi hem de uzlaşmayı zorunlu kılmaktadır.

Türk eğitim politikalarının şekillenmesine etki eden unsurlar iç aktörler ve dış aktörler olarak sınıflandırılabilir. İç aktörlerde en fazla hükümet politikaları ve siyasi oluşumların özellikle de yönetimdeki siyasi iradenin etkisi bulunmaktadır. Uluslararası ilişkiler, taraf olunan anlaşmalar ve uluslararası kuruluşlara üyelikler ise eğitim politikalarını belirlenmesinde etkili olan dış aktörler olarak adlandırılır (Asri, 2015: 78,79).

2.2.3. Eğitim Felsefesi ve Değer Belirleme

Eğitim; rasyonel düşünebilen bilgili bireylerin yetiştirilmesi, istikrarlı bir toplumun inşası ve bireylere ve toplumlara fayda sağlayan hedeflerin gerçekleştirilmesi gibi birtakım amaçlara ulaşmaya odaklanan kasıtlı ve amaçlı bir etkinliktir. Eğitimin normatif sonuçları vardır. Eğitim değerli olan bir ‘şey’in isteyerek aktarılmasını ve değerli bir ‘şey’in gerçekleştirilmesini ifade eder. Sorun, hangi değerler ve kime göre sorularında cevabını bulmaktadır. Eğitimin farklı ahlaki, sosyal, politik ve ekonomik amaçlara nasıl hizmet edeceğini açıklamaya çalışan eğitim felsefecileri vardır (Usta, 2019: 187).

Bazı eğitim felsefecileri eğitimin doğası gereği değerli olduğunu ve bilgili, sorumluluk sahibi, ağırbaşlı bireylerin yetiştirilmesi amacıyla tasarlandığını ileri sürmüşlerdir. Bazıları da eğitimsel amaçları daha araçsal terimlerle ele almışlardır. Kimisi eğitimsel değerleri insan tabiatı, bilgi veya rasyonel düşünme açısından geliştirmiş ve meşrulaştırmıştır. Kimisi de eğitimi sosyal veya ekonomik sistemlerin bir parçası olarak kabul etmiş, işlevsel kavramlar ışığında pratik olarak ele almıştır. Bir eğitim politikası geliştirmek için gerçekten neyin önemli olduğuna dair pragmatik tutum da belirleyicidir. Değerler eğitim politikalarının geliştirilmesinde eleştirel, politik süreçlerden geçer. Müzakereler artık sadece ulusal politik bağlamda değil aynı zamanda uluslararası bir alanda gerçekleşir. Politika yapıcılar, günümüzde sadece ulusal verilerle yetinmemekte hem uluslararası örgütler tarafından sunulan karşılaştırmalı verileri, hem de küresel anlamda etkin olan neoliberal bağlamda ifade edilen değerleri önemsemektedir (Gümüş, 2019: 180-183).

Eğitimsel değerler özünde değerli olandır. Eğitim görmek isteyen herkese eşit bir şekilde sunulan ve bütün toplumlar için aynı şekilde iyi olduğu varsayılan bilginin yapısıyla ilintilidir. Eğitimin amaçları bilginin bizatihi kendisinin değerli olduğunu bilmeye ilgilidir. Durkheim; *“eğitimsel süreçler aslında toplum tarafından üretilen ve kabul gören eğitimsel değerleri yeniden formel olarak aktarım işi yapmaktır”* demektedir. O’na göre eğitimin bir reforma ihtiyacı vardır. Eğitim politikası geçmişi geleceğe taşımak

yönünde olmamalı geçmişin izleri takip edilerek geleceğe yönelik kurgusal bir değer belirleme yönünde olmalıdır (Sağlam, 2019: 90).

Demokrasi ve eşitlik gibi kavramlar günümüzde daha çok küresel ekonomiye katılmak ve başarılı bir şekilde rekabet etmek, yeni bilgi teknolojilerinin gerektirdiği beşeri sermayenin oluşumuna daha fazla önem vermek gibi değerlerle yer değiştirmiştir. Eğitimsel değerler belli bir zamanda ve belli bir yerdeki toplumsal ihtiyaçları ifade eder. Toplum, insanların nasıl yaşamaları ve toplumsal ihtiyaçları karşılamada birbirleriyle nasıl ilişki kurmaları gerektiğiyle ilgili idealini geliştirmek ve yeniden üretmek için kendi eğitim sistemini oluşturur (Usta, 2019: 182).

John Dewey ise eğitimsel değerlerde pragmatik düşünceye önem verir. Eğitimsel değerler, eğitim etkinliği dışında bulunamaz; bu değerler eğitimsel faaliyetin içinde mündemidir. Bu yüzden eğitimin bir hedefi de, mevcut koşulların doğal olarak gelişimi olmalıdır. Dewey; eğitimsel amaçların içinde üç durumun olduğunu ileri sürmüştür (Usta, 2019: 195,196).

1- Eğitimsel bir amaç eğitim görececek bireylerin içsel eylemleri ve ihtiyaçları (içgüdü, alışkanlıklar da dâhil)üzerine kurulmalıdır.

2- Eğitimin amacı eğitim gören bireylerin eylemleriyle bütünleşecek bir yönetime dönüşebilmelidir.

3- Genel ve nihai olduğu iddia edilen amaçlara karşı eğitimcilerin çok dikkatli ve hazır olmaları gerekir.

Eğitimsel değerler, genellikle daha kapsamlı sosyal ilişkilere ve uygulamalara gömülmüştür. Eğitimsel değerler bazen eğitim politikasının ne olması gerektiğini belirlerken bazen eğitim politikası eğitimsel değerleri belirlemekte ve bir süreç içinde toplum katmanlarında var olmasına sebep olmaktadır. Esasında burada çift yönlü bir ilişki söz konusudur.

2.2.4. Eğitim Politikası ve Değerlerin Belirlenmesi Üzerine Tartışmalar

Stone (1997) Policy Paradox adlı kitabında politika analizlerinin farklı toplum kesimlerinin yer aldığı siyasal koşullarda incelenip uygulamaya konulduğunu ve bu yüzden de toplum katmanlarının farklı değerlerinin ve beklentilerinin dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir. Stone'a göre sorunları tanımlayıp çözüm önerileri sunarken kullanılan

analitik ölçütler temelde siyasidir ve belli bir tarafın görüşünü temsil eder. Dolayısıyla tamamen koşulların (piyasanın) ihtiyacı doğrultusunda mutlak objektif politika analizi üretmek söz konusu değildir (Çelik, 2011).

Stone'a (1997) göre kamu politikaları demokratik toplumların çoğunda eşitlik, verimlilik, güvenlik, özgürlük, toplumsallık olmak üzere beş temel değer üzerinde yapılandırılmıştır. Bu değerler istenirse politika malzemesi olur ve herkes istediği politik hedefin öncelikli olduğunu iddia edebilir. Bu tartışma aslında uzlaşmayı da bünyesinde barındırmaktadır ve doğası gereği bir kısmı daha öncelikli kabul görürken bir kısmı da ya gizlenir ya da zayıf bir anlam yüklenerek yeniden ifade edilir.

Kamu politikasıyla ilgili tartışmalarda sürekli bir değerler çatışması gözlenebilir. Burada politika uygulayıcıların öncelik tanımlaması belirleyici olmaktadır. Örnek vermek gerekirse; eşitlik düşüncesi kimin neyi ve ne zaman aldığıyla ilgilidir. Kamu kaynaklarının nasıl dağıtıldığıyla ilgili politikalar tercihle alakalıdır. Eşitliğin gerçekleşmesi için bütün dünyada uygulanan pozitif ayrımcılık da aslında bazen eşitlik kavramının kendisine aykırılık teşkil edebilmektedir. Dezavantajlı toplum kesimlerine yönelik bazı uygulamalar hariç cinsiyete dayalı pozitif ayrımcılık çoğunlukla eşitliği ortadan kaldıran bir yöntemle dönüşebilmektedir. Verimlilik kavramı da tartışılan bir kavramdır. "Kime göre verimlidir?", "Verimliliğin ölçütü nedir ve bunu kim belirlemektedir?" gibi sorular bu kavramı tartışmanın merkezine çekmiştir. Uzun zamandan beri önemli bir kamu politikası olan güvenlik kavramı devletin en temel varoluş gayesidir. Dünyada genelde sağ siyasi geleneğin özgürlük, güvenlik ve verimliliğe vurgu yaptığı; sol siyasi geleneğin eşitlik ve toplum kavramlarıyla ilgilendiği; liberal siyasi geleneğin ise bu değerlere eşit düzeyde önem vermeyi ilkesel olarak kabul ettiği bilinmektedir. Esasında her grubun hangi kavramı ön plana çıkartacaksa ona uygun bir söylemi tercih ettiği görülmektedir (Stone, 1997: Akt. Çelik, 2011).

2.2.5. Bilgi Ekonomisi ve Politika Oluşumu

Günümüzde bilgi söylemi dünyanın tamamında başlı başına bir değer olarak kabul görmektedir. Bilgi ekonomisini savunanlar, her bakımdan üstünlüğü elde etme amacıyla kendi eğitim politikalarını geliştirmektedir. Üstün beceriler ve bilgi gerektiren yeni işkollarının geleceğin dünyasında gözde olacağı ve eğitimin bu ihtiyaca göre yapılandırılması gerektiği kabul edilmiş durumdadır (Usta, 2019: 180).

Eğitim politikasının; bilgili, esnek, uyumlu ve hareketli, küresel anlayışla uyumlu, kültürler arası anlamda kendine güvenen, yaşam boyu öğrenen ve daha yaratıcı çalışabilen farklı bireyler yetiştirmeye ihtiyaç duyduğu herkes tarafından kabul edilmesine rağmen, bilginin her Őeyde ncelik kazanması neticesinde eğitimin yanlış bir mecraya sürüklenme riskinden söz edebiliriz.

Bilgi ekonomisinde önemli olan teoriyi iyi bilmek ve bilgiyi de ticari olarak uygulanabilen ürünlere dönüştürebilmektir. Esnek ve dinamik bir tutum bilgiyi bulma ve onu ticari bir meta olarak üretebilme becerilerini kolaylaştırır (Bircan, 2019: 32-34). ğrenme, hem yeni teknolojileri bilgiye ulaşmak için kullanabilmeyi hem de verimliliği arttırma amacıyla diğer insanlarla iletişime geçebilmeyi kapsamalıdır. Toplumların ve bireylerin, öğrenmeyi ve inovasyonu paylaşma kapasiteleri oranında zenginlik elde edebileceği, bilgi toplumu sayesinde de toplumsal ilerlemenin hızlanacağı savunulmaktadır (Erden ve Aytaç, 2019: 157).

2.2.6. Eğitim ve zelleştirme

Kimi eğitimciler küreselleşmenin bilgi üretimi ve onun ekonomik uygulaması arasındaki ilişkiyi tamamen değiştirdiğini yeni iş örgütleri modellerinin ortaya çıktığını savunmaktadırlar(Gümüş, 2015: 173). Eğitimin zelleşmesi ve piyasa haline gelmesiyle kamu kaynakları daha az ayrılmaya başlamış, eğitimden beklenen geleneksel hedefler bir bakıma teknolojinin ve ilerlemenin kurbanı olmuş, adeta eğitimin hedefi bilgiye indirgenmiştir(Gümüş, 2015: 163). Hâlbuki eğitim, eski Yunan filozoflarından beri, daha ulvi amaçlar için yürütülen yüce ve erdemli bir ‘iş’ tir.

Örneğin Aristoteles *Etik ve Politika* adlı eserinde eğitimle ilgili Şöyle bir amaç belirtmektedir: *Eğitim büyük politik önem taşır. Vatandaşlar erdem konusunda bir eğitime tabi tutulmazlarsa, topluluk gerçekten bir Şehir-devlete dönüşemez. Devletin temel fonksiyonu eğitim üzerinedir ve toplumun kusursuzluğu onu oluşturan bireylerin kusursuzluğuna bağlıdır* (Aristoteles, 2012).

Geldiğimiz noktada eğitim, piyasa koşullarına göre belirlenir olmuştur. Bu anlayışın, kısa zamanda pek hissedilmese bile, ilerde, insanlık değerlerinin kaybolmasına ve değerlesizleştirilmesine yol açacağı izahtan varestedir. Velilerin çocuklarının eğitimi için, ekonomik durumlarına göre, ya özel okulları ya da devlet okullarını Őemelerinin önündeki engeller kaldırılmış olmasına rağmen, esasında belli bir sosyo-ekonomik standartta

olmayan aileler için seçme özgürlüğü bir şey ifade etmemektedir.

2.2.8. Eğitim ve Neoliberal Politika

Eğitim; geçmişte ulusların ve devletlerin kendi uhdelerinde gördüğü bir alan iken liberal ve neoliberal politikaların benimsenmesi ve küreselleşmeyle birlikte, devletin yanında özel sektörün de var olduğu bir sektör olarak görülmeye başlanan bir disiplin haline gelmiştir. Günümüzde ortaöğretim ve yükseköğretimde özel sektörün görünürlüğü daha da artmış durumdadır. Ülke geneline yayılan özel okullar, özel ve vakıf üniversiteleri eğitimdeki neoliberal politikaların göstergesi olarak kabul edilebilir (Gümüş, 2015: 172).

Eğitim bir sektör olarak görülmeye başlanınca okullar da birer işletme gibi kabul edilmiştir. Buna bağlı olarak eğitimin getirileri daha çok ekonomik kavramlarla ifade edilir olmuştur. Nihayetinde, eğitimin özelleştirilmesi bütün toplumlarda ciddi tartışmalara sebep olmaktadır. Eğitimin asli fonksiyonunu yapmaktan uzaklaştığı, adeta bir meta ve mal olarak görüldüğü, eğitimin ekonomik bir sektöre dönüştüğü ileri sürülmektedir (Gümüş, 2015: 173). Toplumların maddi ve manevi devamlılığının bir taşıyıcısı görevi yapan eğitim pazarda satılan bir mal gibi görülmeye başlanınca, sadece orta ve üst gelir grubuna mensup insanların ulaşabildiği bir hizmet olmuştur. Bunun sonucunda eğitimin devlet tarafından sunulduğu dönemdeki eşitsizlikler ile yeni dönemdeki eşitsizlikler arasındaki makas oldukça açılmış, devlet tarafından sunulan eğitim yetersiz görülmeye başlanmıştır (Gümüş, 2015: 175).

Eğitim alanında üretim ve sonuç odaklı bir anlayışın gelişmesine bağlı olarak öğrencilerin ihtiyaçlarından çok onların performansı üzerinde durulur olmuştur. Dolayısıyla eğitim politikaları da küreselleşmenin de etkisiyle piyasa merkezli oluşturulmaya başlanmıştır. Piyasa merkezli politikalar, diğer alanlarda olduğu gibi eğitimde de temel değer olarak rekabet kavramı çerçevesinde şekillenmektedir. Söz konusu rekabet, öğrenciler arasında olduğu gibi eğitim kurumları arasında da bulunmaktadır Öte yandan, küreselleşen bir dünyada okullardan, iyi vatandaş yetiştirmekten daha çok küresel ekonominin ve bilgi ekonomisinin gerekliliklerine uygun insan gücü yetiştirmesi beklenmektedir. Eğitim aracılığıyla demokrat, uyumlu, hoş görülü, insani değerleri benimsemiş vatandaş yetiştirmek yerine, bilgi ekonomisine uyum sağlayacak işgücü yetiştirme konusu önem kazanmıştır (Gümüş, 2015: 181).

2.2.9. Eğitimde Eşitlik Eşitsizlik Adalet ve Hakkaniyet

Eğitim eşitliği; eğitim hizmetini, her vatandaşa eşit ortamda, eşit eğitim programıyla, eşit fiyata sunmaktır. Eğitim, günümüzde çeşitli uluslararası sözleşmeler, anayasalar ve yasalar tarafından devletlerin çeşitli yükümlülüklerle yapması öngörülen sosyal bir haktır. Yasal olarak güvence altına alınmış olmasına rağmen, vatandaşların eğitim haklarını kullanabilmeleri ülke içinde uygulanan eğitim politikaları ile özellikle de eğitimin finansmanı politikalarıyla ilgilidir. Eğitim finansmanı birçok hususu bünyesinde barındıran bir terkiptir. Eğitime ayrılan kaynakların eğitimsel amaçlara ulaşmak üzere dağıtımı, dağıtım sürecinin sonunda, insanlara eğitimin ulaştırılması, sunulan eğitim hizmetinden yararlanan kişilerin planlandığı gibi eğitimden faydalanması önemlidir. Kaynakların dağıtımının eşitlik ilkesine uygun şekilde dağıtılması, gerek kamu kaynaklarının doğru kullanımını gerekse yurttaşların eğitim hakkını kullanmasını sağlamaktadır (Aytaç, 2019: 173-174).

Bilindiği gibi günümüz modern toplumlarında insanların sahip oldukları bireysel haklardan biri de eğitim hakkıdır. Eğitilen ya da eğitim görenler açısından bakıldığında, eğitim doğuştan sahip olunan bir haktır. Eğitimin bir hak olarak kabul edilmesi 1789 Fransız Devrimi'nden sonra gerçekleşmiştir (Cemaloğlu ve Gülcan, 2018: 2014).

Eğitim hakkı ve eğitim konusunun öneminin anlaşılmasıyla birlikte Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 1948 yılında kabul edilen ve Türkiye'nin 1949'da onayladığı İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ile eğitim konusunda önemli düzenlemeler yapılmıştır. Eğitim hakkının bir boyutunu da eşitlik oluşturmaktadır. Bu konuda öne çıkan fırsat eşitliğidir. Fırsat eşitliği bir toplumda bireylerin daha iyi yaşam düzeyine ulaşmasında diğer bireylerle adil koşullarda ve eşit haklara sahip olmasıdır (Cemaloğlu ve Gülcan, 2018: 215).

Liberal düşünce sisteminin eşitlik anlayışıyla bağdaşan bu eşitlik türünde, sebebi ne olursa olsun, hiç kimse yetenek ve yeterlilikleriyle ulaşabileceği hayat standartlarının altında bir yaşam sürdürmek zorunda bırakılmamalı, bunun için kamu tarafından sunulan eğitim fırsatları herkesin erişebileceği yaygınlıkta ve miktarda olmalıdır. Bu nedenle eğitim harcamalarında yaşanacak artış ile nicelik ve nitelik anlamında görülecek iyileşmelerin pozitif etkilerinin olacağı açıktır. Eğitimde eşitsizlik ise insanların çeşitli nedenlerle standart eğitim görmekten mahrum kalmasını ifade eder. Eğitim harcamalarının miktarı ve adaletli bir şekilde dağıtılmaması da eşitsizlik olarak değerlendirilmektedir (Başaran, 2002: 28).

Ülkeler her bireyin eğitim fırsatlarından yararlanması için azami çaba harcamaktadır. Bu çabalar içinde hiç kuşkusuz eğitim harcamalarının miktarı ve adaletli bir şekilde dağılımı önem taşımaktadır (Cemaloğlu ve Gülcan, 2018: 365).

Ülkemizde eğitim politikalarının esasını teşkil eden anayasa ve kanunlarda eşitlik ve adalet vurgusu yapılmış olsa da özellikle 1980'den sonra başlayan bir süreç içinde bu kavramlar daha çok konuşulmasına rağmen istenen sonuçların elde edilip edilmediği hala tartışmaya açıktır.

Devlet neoliberal bağlamında özelleştirmeyi teşvik etmesine rağmen sektör kan kaybetmeye devam etmektedir. Eğitimin piyasada üretilen bir mal veya meta olarak görülmesi kurumlarda -köklü okullar hariç- verilen eğitim hakkında olumsuz düşüncelere sebep olmuştur.

Eğitim hizmetinin sunumu diğer mal hizmetlerin sunumu gibi değildir. Eğitim hizmeti genel kamu hizmetidir ve devletler bütçelerinin önemli bir kısmını bu alana ayırmaktadır (Erden ve Aytaç, 2019: 178).

Devlet her ne kadar bütün vatandaşlarına eğitimde fırsat eşitliği sunmuş olsa da bölgelerarası dengesizlik, ekonomik farklılıklar, hatta şehirlerarasındaki gelişme ve sosyo ekonomik düzey eğitim hizmetinin niteliği ve seviyesini belirleyen etkenler olmuştur. Ortaokuldan sonra öğrencilerin gideceği okulların sınırlandırılması, ortaöğretimdeki adrese ve sınava dayalı kayıt zorunluluğu eğitimdeki eşitlik ve adalet kavramlarının tekrar sorgulanmasına neden olmaktadır (Ertürk, 1997).

2.2.10.Yaşam Boyu Öğrenme

Yaşam boyu öğrenme düşüncesi -her ne kadar neoliberal imgeye dayandırılmış olsa da- yeni bir kavram değildir. İnsan gelişiminin sadece formel okulla sınırlı olmadığı, insanın yaşadığı sürece yeni şeylerle karşılaştığı ve yeni şeyleri öğrenme durumunda olduğu yadsınamaz birer vakıadır. Yaşam boyu öğrenme kavramı, Thomas Jefferson'dan sonra Amerikan eğitim felsefecileri tarafından sürekli geliştirilerek, eğitimin temel amaçlarından birisi olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Gümüş, 2015: 178).

Bugünkü manada yaşam boyu öğrenme düşüncesi geçen asrın ortalarında yaygınlık kazanmıştır. Yaşam boyu öğrenmeden anlaşılın, çalışanların eğitimi, informel eğitim, radikal eğitim, yetişkin eğitimi, toplum eğitimi vs. eğitimin formel ve sınırlı eğitimden informel ve yaşam boyu eğitime doğru evrilmesinde çok önemli çabalardır. Küreselleşme ile birlikte insan anlayışı da değişime uğramıştır. Hedeflenen insan tipi, bilgili insandan

bilgiyi nasıl kullanacağını bilen insana doğru evrilmiştir. Zira dünyanın büyük bir köye dönüşerek tek pazar olması ve bilgiye ulaşmanın kolaylaşması sonucu bilme ve bilgiye sahip olma değil, onu yorumlama önem kazanmıştır (Gümüş, 2015: 178-179).

Bilgi ekonomisinin doğal bir sonucu olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinin sürekli ve hızlı gelişmesi, bilim ve teknolojinin sürekli olarak uygulanması, ürün ve hizmetlerin ticaretindeki küreselleşme gibi gelişmeler yaşam boyu öğrenmeyi vazgeçilmez hale getirmiştir (Eraslan ve Babadağ, 2019: 140).

Yaşam boyu öğrenme, çok eskiden beri bütün toplumlar tarafından bir şekilde uygulanan bir kavram olmasına rağmen, yakın zamanlarda formel ve informel olarak kabul görmeye başlamıştır. Günümüzde yaşam boyu öğrenme insanın, hangi yaşta olursa olsun gelişen hayata uyum sağlayabilmesi için bir zorunluluk haline gelmiştir.

2007-2013 yılları arasında uygulanan ve ülkemizin de dâhil olduğu Hayat Boyu Öğrenme Programı, Sokrates ve Leonardo da Vinci programını birleştiren bir yapıya sahiptir. Bu program ile bilgi toplumunun gelişimini ve ekonomik kalkınmayı sağlamak, iş imkânlarını artırmak ve gelecek nesiller için çevrenin korunmasına yardımcı olmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda Comenius (Okul Eğitimi), Erasmus (Yükseköğretim), Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim), Grundtvig (Yetişkin Eğitimi) ve Ortak Konulu Program (Çalışma Ziyareti) başlıkları çerçevesinde üye ülkelerin işbirliğini artırmaya yönelik faaliyetler yürütülmektedir (Eraslan ve Babadağ, 2019: 148).

2.3. TÜRK EĞİTİM TARİHİ

Türkler, anayurtları Orta Asya'da, tarihte iz bırakmış, Hunlar, Göktürkler ve Uygurlar büyük devletler kurmuşlardır. Aynı şekilde İslamiyet'i kabul ettikten sonra kurulan Karahanlılar, Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu dünya tarihine yön veren büyük devletler olmuştur. Türk eğitim tarihi genel hatlarıyla Osmanlı öncesi Türk devletlerinde eğitim, Osmanlı Devleti'nde eğitim ve Cumhuriyet sonrası eğitim olarak üç bölümde ele alınabilir.

2.3.1. Osmanlı Öncesi Türk Devletlerinde Eğitim

Hunlar (M.Ö.4-3yy-453) sürekli Çin tehdidinden dolayı göçebe yaşamı tercih etmişlerdir. Hunlar, düşmanlarının saldırılarına karşı koyabilmek için sürekli teyakkuz halinde olmak, askerlik ve savaş eğitimine önem vermek durumunda kalmışlardır. Dolayısıyla çocuklarının okuma-yazma öğretmenin yanı sıra cesur, güçlü ve iyi birer asker

olarak yetişmelerine önem vermişlerdir. Bununla birlikte Hunların örgün bir eğitim yapıları bulunmamaktadır. Eğitim aile ve içinde yaşadığı çevrede yaygın eğitim yoluyla gerçekteştirilmiştir. Erkekler babaları, kızlar ise anneleri tarafından töreye göre yetiştirilmişlerdir. Hunların, mesleki eğitim çerçevesinde, hayvancılık, dokumacılık, madeni eşya yapımı, silah yapımı, kürk, altın ve demir işleme gibi el zanaatları konusunda becerikli oldukları bilinmektedir (Karagözoğlu, 2019: 109).

Tarihte Türk ismini kullanan ilk devlet olan Göktürklerde (MS. 552-659), Hunlarda olduğu gibi, göçebe bir hayat tarzı mevcut olmuş, eğitim, töre ve geleneklere göre gerçekteştirilmiştir. Göktürkler, 38 harfli gelişmiş bir alfabe kullanmışlardır. Türklerin bilinen ilk yazılı eserleri Göktürlere aittir. Orhun Anıtları (Kültegin, Bilge Kağan, Tonyukuk anıtları) 18. yy da bulunmuştur. Bilge Kağan, Türklerin ilk eğitimcisi olarak kabul edilmektedir. Çünkü Bilge Kağan'ın bugün bile geçerli çok değerli görüşleri, tespitleri ve nasihatleri bu anıtlarla günümüze kadar ulaşmıştır (Karagözoğlu, 2019: 109)

Uygurlar (MS. 745-840), Türk toplumları içinde yerleşik hayata ilk geçen toplum olarak bilinmektedir. Manihaizm dininin etkisiyle Uygurların savaşçılık özelliği azalmıştır. Yerleşik düzene geçilmesi örgün eğitimin başlamasını kolaylaştırmış, toplumdaki okur-yazarlık oranı ve toplumun bilgi seviyesi artmıştır. Uygurlar on dört harfli bir alfabe kullanmıştır. Tarihi kaynaklardan anlaşıldığına göre Uygurlar çok zengin bir edebiyat meydana getirmişler, kâğıdı ve matbaayı kullanmışlardır. Yapılan çalışmalara göre Uygur dönemine ait 23 okul ve Turfan şehri yakınlarında yapılan kazılarda kitaplarla birlikte kütüphaneler bulunmuştur (Karagözoğlu, 2019: 109).

İslamiyet'in kabul edilmesinden sonra Türk devletlerinde eğitim farklı özellikler kazanmıştır. Uygurlarla birlikte başlayan örgün eğitim yeni bir boyut kazanmış ve medrese kurumu, eğitimin merkezine yerleşmiştir. Medresede yeni dinin öğretilmesi, dilde yoğun bir kelime geçişi, dini kavramların eğitim dilinde egemen olması, ahlaki ilkelerin temel tema haline gelmesi, alplik, gazilik ve velilik kavramlarının toplumsal hale gelmesi bu dönemin yenilikleri olarak ön plana çıkmaktadır (Karagözoğlu, 2019: 110).

Karahanlılar, hükümdarın ve halkının çoğunun Müslüman olduğu ilk devlettir. İslam dininin eğitime ve öğretime, ilme ve ilim adamına verdiği önem, bilim ve kültür yaşamının gelişmesini sağlamıştır. Karahanlılar Türkçeyi resmi dil olarak kabul etmişler, bu dönemde Farabi, İbn-i Sina, Yusuf Has Hacip, Kaşgarlı Mahmut ve Ahmet Yesevi gibi büyük ilim adamları yetişmiştir (Akyüz, 2013: Akt: Karagözoğlu, 2019:110).

Selçuklularda medreseler yaygınlaştırılmış, pozitif bilimlerin öğretimine ağırlık verilmiş; veli, alp, cihangir, savaşı insan yetiştirmek için gerekli kurumlar oluşturulmuştur. Eğitim, mektep veya küttap denilen okullarda verilmiştir. Bu okullarda okuma yazmanın yanında matematik de öğretilirken dini bilgiler mescitlerde verilmiştir. Selçuklularda şehzadelerin eğitimine de önem verilmiştir. Atabekler şehzadeleri eğiten mürebbilerdir. Ahilik de bu dönemde ortaya çıkmış, esnaf arasında ahlaki ilkelere dayalı bir lonca teşkilatı olarak ticaretin temelini oluşturmuştur (Karagözoğlu, 2019: 111).

Sistemli ilk eğitim kurumu olan medreselerin kuruluşu, planlaması, işleyişi ve kuruluş felsefesi Nizamülk tarafından gerçekleştirilmiştir. Nizamiye medreseleri adıyla bilinen eğitim kurumları Selçuklular tarafından Bağdat, Basra, Gazne, Herat gibi büyük tarihi şehirlerde açılmıştır. Medreselerin sadece eğitim programlarının tespiti değil hocaların maaşı, öğrencilerin ve okulların masrafları da devlete ait olmuştur (Kazıcı, 2014: 75).

2.3.2. Osmanlı Devleti'nde Eğitimde Yenilik ve Dönüşüm Hareketleri

Osmanlı İmparatorluğu kuruluş, yükseliş, duraklama, gerileme ve dağılma dönemlerinin tamamında eğitim-öğretime çok büyük önem vermiştir. Eğitim kurumları olarak; sıbyan mektepleri (küçük çocuklar için), medreseler (din ve ilim adamları için), Askeri okullar, Acemioğlan kışlaları, Enderun Mektebi, Azınlık okulları; cami ve mescitler (Kur'anı Kerim öğretimi için), tekke ve zaviyeler, ulema evleri ve ahilik teşkilatı da yaygın eğitim kurumları olarak toplum hayatında önemli bir yer işgal etmiştir. Osmanlı eğitim sistemindeki yenilik hareketleri askeri alanda Batı'nın üstünlüğü ortaya çıkınca başlatılmış, öncelikle askeri okullar, ardından da Batı tipi birçok eğitim kurumu açılmıştır. Osmanlı'da, 1845'te ilk üniversitenin (darülfünun) kurulması fikri ortaya konmuş, 1846'da yayınlanan bir bildiriyle darülfünunda her türlü ilim ve fen öğrenileceği, mezunların Osmanlı bürokrasisinde vazife alacağı belirtilmiştir (Karagözoğlu, 2019: 115).

Türk eğitim tarihinde, eğitimi düzenleyen ilk kapsamlı metin dönemin Eğitim Bakanı Saffet Paşa'nın öncülüğünde hazırlanan 1 Eylül 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesidir. Nizamnameye göre ülkedeki okullar, devletin gözetiminde olan okullar mekatibi umumiye (resmi okullar) ve gözetimi devlete, tesisi ve yönetimi fertlere ve cemaatlara ait olan mekatib-i hususiye (özel okullar) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Tanzimat Dönemi'nden sonra okulların sayısı ve türlerinde artış görülmektedir. Sıbyan okulları, Rüştüye mektepleri, Darulmaarif, İdadiler, Mekteb-i Sultan, Darülfünun, sivil

mühendislik okulları okullardaki çeşitlenmeyi göstermektedir (Karagözoğlu, 2019: 115).

2.3.2.1. Osmanlı Klasik Döneminde Eğitim ve Temel Eğitim Kuruluşları

Osmanlı eğitim hayatında öncelikle medreselerden bahsetmek gerekir. Medreseler tam manasıyla olgunlaşmadan önce beyt'ül hikmeler, camiler, mektepler, ders halkaları, zaviyeler, hanlar, kütüphaneler medresede toplu olarak öğretilen bazı bilimlerin öğretildiği kurumlardı. Klasik dönem eğitim kurumları sıbyan/mahalle mektebi, medreseler, Enderun mektebi, tekke ve zaviyeler, Darul hadisler, Darul tıplar, Darul kuralar, Babı Ali Mektebi, Bab-ı Defterdarı mektebi ve yaygın eğitim kurumu kabul edilebilecek dergâhlar, hanlar, kütüphaneler, sahaf dükkânları, kahvehaneler ve ulemanın kendi evlerinden oluşmaktaydı. Zaman içerisinde bu eğitim kurumları uygulamada görülen lüzum üzerin birçok defa değişikliğe uğramışlardır (Gündüz, 2013: 45).

2.3.2.2. Mahalle/Sıbyan Mektepleri

Sıbyan mektepleri, eğitimin ilk kademesi olan temel okuma-yazma becerileri ile Kuran-ı Kerim'in öğretildiği eğitim kurumlarıdır. Hemen her mahallede bulunan bu okullara 5-7 yaşından 11,12 yaşlarına kadar değişen yaş gruplarından kızlı erkekli öğrenciler devam etmiştir. Esasında bu okula başlamak için belirli bir yaş sınırı yoktu. Çocuk olgunluğu görülen yaşta okula başlayabilirdi. Ders yılı tam 12 aydan oluşuyordu ve arada yapay bir tatil olmadığı için çocuklar istedikleri vakit okula kaydolabiliyorlardı. Sıbyan okulundaki hocanın ilgi ve kabiliyetine göre, temel dini bilgilerin yanında okuma-yazma ve matematikte basit dört işlem de öğretilirdi. Bu okullarda, öğrencilerin alfabeyi ve bazı kaideleri öğrenmesini çekici hale getirmek için ezberlenecek basit metinler melodik dizeler halinde öğretilmiş ve öğrenme kalıcı kılınmıştır¹ (Gündüz, 2013: 46-47).

Osmanlılar zamanında bu okula; daru't talim, mektep, taş mektep, mahalle mektebi, mektephane ve mektebi iptidaiye isimleri de verilmiştir. Bu okullara giden öğrencilerin

---

¹ - Alfabeyi öğreten hoca harfleri tanıtırken akılda kalıcılığı sağlayacak farklı kodlama ve müzikal bir yakıştırma yöntemi kullanmaktaydı. Yakın zamana kadar eski medrese bakiyesi müderrislerin kendi özel ders halkalarında bu yöntem uygulanı gelmiştir. Yönteme göre alfabe şu şekilde kodlanır ve çekici hale getirilirdi: “*Elif değnek gibi; be börek gibi, te ona benzer, se ona benzer; cim karnı yarık, ha ona benzer, hu ona benzer; dal beli bükük, zel ona benzer; ra başı eğri, zey ona benzer; sin üç dişli, şın ona benzer; sad deve dudaklı, dat ona benzer; tı tavşan kulaklı, zı ona benzer; ayn ağzı açık, ğayn ona benzer; kaf koyun başlı, fe kuzu başlı ;kef sındı(makas) gibi; lam orak gibi; mim çomak gibi; vav bir gözlü; he iki gözlü; lam elif elin kolun dolaşık ,ye bakalım ağzın yüzün bulaşık.*”

yaşı küçük olduğu için bu kurumlar genelde sıbyan² mektebi olarak anıla gelmiştir (Kazıcı, 2014: 77).

Kazıcı'nın (2014: 79) verdiği bilgiye göre sıbyan mektebinde görevli muallim/hocalar; salih, mütedeyyin, hafız, iyi tecvit bilen, sesi ve kıraati güzel, sağlam bir İlmihal bilgisi olan kişilerden seçilmiştir. Bu hocaların, her türlü şayiadan ve töhmetten uzak bulunmalarına, öğrencilerden herhangi bir ücret talep etmemelerine ve ders verecekleri talebe sayısının 30'dan aşağı olmamasına özen gösterilmiştir. Sıbyan mekteplerinin yılda en az bir defa ve isteğe bağlı olarak izin alarak öğrencileri kır gezisine çıkardıkları bilinmektedir³. Hatta bazı vakıf sahiplerinin, öğrencilerin nüzheye⁴ götürülmesini, öğrencilere üst-baş alınmasını, ayrıca fakir öğrencilerin ailelerine yardım edilmesini vakfiye şartlarında yazdığını görülmektedir (Kazıcı, 2014: 80-81). Sıbyan mektepleri II. Mahmut'a kadar isteğe bağlı olmuştur. II. Mahmut çıkardığı bir fermanla sanat öğrenecek çırakların mutlaka sıbyan mekteplerini bitirmiş olmaları gerektiğini ilan etmiş, uymayanların cezalandırılacağını belirtmiştir. Bu dönemde Sıbyan mekteplerinin süresi dört sene ile sınırlandırılmıştır. Kısa süre sonra da ilköğretim mecburi ve meccani olmuştur (Kazıcı, 2014: 89-92).

Sıbyan okulları hemen her köyde ve mahallede mevcuttu. Genellikle camilere bitişik olarak yapılırlardı. Öğretim, katı yıllık sınıflar sistemine göre değil, başarı seviyesine göre yapılırdı. Bu okullarda öğrencilere sosyal yardım şuurunun kazandırılmasına da özel bir önem verildiği vakfiyelerde belirtilmektedir. Herkese açık olan okullara yetim ve fakir çocuklarının devamı teşvik edilir, bu kimselerin giderleri de eğitim kurumuna ait vakıf tarafından karşılanırdı (Özodaşık, 1999: 6).

Alelade bilgilerin verilmediği sıbyan mekteplerinde eğitim sabah dokuzda başlar ikindiye kadar devam ederdi. Disiplin üst seviyedeydi. Anlaşıldığına göre o devrin eğitim anlayışı gereği tedip için fiziksel ceza tatbik edilmekteydi (Kansu, 2014: 19). Ders arasında teneffüs yoktu. Sadece yemek ve öğle namazı için tatil verilirdi. Bu mekteplerde teneffüs verilmemesi derslerin fasıllı olmasından kaynaklanıyordu. Hoca bir kısım talebe ile meşgul olurken diğer öğrenciler serbest kalıyordu. Eğitim perşembe öğleyin biter, cumartesiye kadar mektep tatil edilirdi (Kazıcı, 2014: 94).

---

² -Arapça olan sıbyan sözcüğü sabi(küçük çocuk) sözcüğünün çoğuludur.

³ -Günümüzde de okul gezileri eğitim-öğretimin bir parçası olarak önemini korumaktadır.

⁴ -Piknik.

İptidai mekteplerinin açılışına kadar bu okullara sıbyan mektepleri denilmiştir. Bundan sonra Sıbyan mektebi tesmiyesi yerini mekatib-i iptidaiyeye bırakmıştır. Cevdet Paşa tarafından hazırlanan nizamname ile rüşdiye ve aliye (yüksek) merhalelerinde tedrisi yürütecek muallimlerin yetiştirilmesi için Darul Muallimiyn okulu açılmıştı. Daha sonra sıbyan okullarının hoca ihtiyacını karşılamak için de Derviş Paşa'nın nazırlığı döneminde Darul Muallimin-i Sıbyan açılmıştır (Kazıcı, 2014: 95).

Sıbyan mektepleri ilk kurulduklarında çağının ilerisinde bir eğitim anlayışını yansıtırken zaman içerisinde yeniliklere ayak sağlayamadığı için kendisini tekrar eder pozisyona düşmüş ve önemini kaybetmeye başlamıştır.

2.3.2.3. Medreseler

Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulmasından hemen sonra devlet adamları, askeri ve idari teşkilatı düzenlerken eğitime büyük önem vererek Selçuklu ve diğer Müslüman devletlerin tecrübesinden de faydalanarak yüzyıllar boyunca devletin ve toplumun can damarını teşkil edecek medreseleri kurmuşlardır. Medreselerden padişahlar tarafından kurulanlara Sultani, devlet adamları veya ulema tarafından kurulanlara hususi denilirdi. Büyük şehirler ve kasabalarda hemen her caminin yanında bir medrese bulunurdu (Özbilgen, 2012: 189).

Bununla birlikte, Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar medreselerin oturmuş sistemli bir eğitim programından bahsedilemez. Fatih'le birlikte medreselerin asırlarca sürecek kalıcı sistemli eğitim programları oluşturulmuş, zamanla ortaya çıkan ihtiyaçlara göre lüzumlu değişiklikler yapılmıştır. Bu dönemde kurumsallaşan medreselerde hem sosyal bilimler hem de pozitif bilimler birlikte okutuluyordu. Bu medreseler içinde en önemlisi ise Sahnı Seman medresesidir (Özodaşık, 1999: 8-15).

Kanuni Sultan Süleyman zamanında Süleymaniye medreseleri tesis edildi. Bu gelişme medrese teşkilatını daha da ileriye götürecek atılımların gerçekleşmesine imkân hazırlamış, dini ilimlerin yanında müspet bilimleri de içine alacak ders programlarının hazırlanmasının önünü açmıştır (Öztuna, 1965: 188).

İlk olarak 1330 tarihinde Orhan Bey tarafından kurulan medreseler, zaman içerisinde büyük bir gelişme göstermiş, gerek Fatih gerekse Kanuni döneminde gerçekleştirilen yeni düzenlemelerle de mükemmel bir işlerliğe kavuşmuş, ilim adamları yetiştirmenin yanında zamanın ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verir hale gelmişlerdir

(Özodaşık, 1999: 8-14).

Medreseler; Tevhidi Tedrisat Kanunu ile içine düştüğü çıkmaz ve teceddütten uzak kapalı sistemin bir sonucu olarak Cumhuriyet döneminde kapatılmasına yönelik pek fazla bir karşı duruş görülmemiştir. Gelişim döneminde dünyanın en ileri eğitim kurumları olarak uzun yıllar devletin ve toplumun ihtiyaç duyduğu idarecileri, hekimleri, mühendisleri, ulemayı yetiştiren tek müessesedir. Özodaşık'a (1999: 8-16) göre medreselerin fonksiyonlarını şu şekilde sıralamak mümkündür: Ulema sınıfı yetiştirmek, sıbyan mektebi muallimi yetiştirmek, imam/vaiz müftü yetiştirmek, devlet memurları yetiştirmek, medrese öğrencilerinin cer usulüyle üç aylarda memleketin en ücra köşelerine giderek halkı aydınlatıcı kısa süreli ders halkaları oluşturmaları, padişahın mutlak sultanını tehdit eden ayrı bir güç odağı olarak yönetimi kontrol etmek.

Medreseler 16.yy.ın sonuna doğru gerilemeye başlamakla birlikte Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesine kadar varlığını idame ettirmiştir. Medreselerdeki eğitim sistemine zaman zaman müdahale edilerek kısmi iyileştirmeler yapılmış olmasına rağmen Batı tipi okullar karşısında gittikçe zayıflamıştır. Orhan Bey zamanından 16. yüzyılın sonuna kadar dünyanın en ileri eğitim kurumları olan medreselerden kalan bazı özellikler günümüzde modern eğitime bile ışık tutmaktadır. Medreselerin bina düzeni, öğrencilere verilen burs ve sosyal yardımlar, sınıf değil ders geçme sisteminin benimsenmesi, medrese öğrencilerinin kendi meskenlerinde bütün işlerini kendilerinin yapması, zaman zaman talebelerin halkın arasına karışıp öğrendikleri bilgilerle onları aydınlatmaları ve mezun olunca nerede görev verilirse orada severek çalışma anlayışı gibi hususiyetleri bugüne intikal etmiş önemli uygulamalardır (Özodaşık, 1999: 12-13).

2.3.2.4. Enderun Mektebi

II. Murat devrinde temelleri atılan Enderun Mektebi'nin süresi 14 yıldır. Mezun olan öğrenciler ağa unvanı alırlardı. Padişah ve hanedan üyelerinin dışında devleti yönetecek üst rütbeli devlet adamlarını yetiştiren bir eğitim kurumu olarak dünyada başka bir örneği bulunmamaktadır (Kansu, 2015: 20). Enderun Mektebi'ne Osmanlı Devleti tebaası olan her millettten kabiliyetli öğrenciler küçükken alınır ve uzun ve sıkı bir eğitim sisteminden sonra devlete hizmet için yetiştirilirdi. Enderun mektebinin talebelerini daha çok Hıristiyan halkın sahipsiz çocukları oluşturuyordu (Kazıcı, 2014: 135-142).

Enderun hakkında bilinen ilk kitap Hızır İlyas Bey'in 1859 tarihli "Tarih-i

Enderun” adlı eseridir. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Ahmet Refik, Halil İnalçık ve Osman Ergin’in konuya farklı yaklaşan eserlerini de burada zikretmek gerekmektedir. Üst düzey devlet adamı yetiştirmek için kurulan bu okulları, devşirme sistemine dayandığı için eleştirenler de bulunmaktadır. Devşirilen çocuklar önce dört -beş sene Müslüman bir ailenin yanında İslam dinini ve Türk kültürünü öğrenir, ardından yapılan bir kabul sınavında başarılı olursa Enderun okuluna alınır, burada çok sıkı bir eğitimden geçerek ağa unvanıyla mezun olur ya asker ya da idareci olarak devlete hizmet vermeye başlar (Gündüz, 2013: 52-53). Bunların haricinde Acemioğlanlar ocağında öğretimde iyi bir derece elde eden, iyi huylu, ahlaklı ve fiziği düzgün talebeler de padişah tarafından bizzat seçilerek Enderun mektebine gönderilirdi (Özodaşık, 1999: 16).

Enderun mektebine öğrenci seçimindeki devşirme usulüne yönelik birçok haksız eleştiri yapılmıştır. Aslında Osmanlı devleti ne kuruluş merhalesinde ne de yükseliş merhalesinde Hıristiyan ahaliye dinlerini değiştirmek için bir baskı yapmamıştır. Devşirme sistemi bütün Hıristiyan çocuklarına şamil değildi, belirli vasıflara sahip çocuklarla sınırlıydı. Devşirme usulünün bir başka avantajı ırkı ve dini ne olursa olsun, yetenekli insanlara değer verip gelişme imkânı vermesiydi. Bu sistem, Osmanlı Devletinde Müslüman Türklerin sadece devlet yönetimi ile alakalı tutum ve davranışlarını değil, genel olarak insan anlayışlarını, insanın eğitime verdikleri önemi de göstermektedir (Akyüz, 1993: 79).

Sonuç olarak bu muazzam yapının işlevleri ve felsefesi incelendiğinde devletin ihtiyaç duyduğu alanlarda üstün beyin gücünü yetiştiren, seçilmiş bir sınıfın eğitim gördüğü önemli bir eğitim kurumu olarak günümüzde de taklit edilen önemli eğitim girişimi olduğu görülebilir⁵ (Tepedelenlioğlu, 1943: 8-11).

2.3.2.5. Tekke Zaviye ve Dergâhlar

Zaviye şehirlerde veya en küçük yerleşim birimlerde güzel manzaralı ve sakin yerlerde açılan küçük tekkelere denir. Tekkeler, zaviyeden daha büyük yapılardır. Dergâh ise bu sosyal kurumların en büyüğüdür. Tekke, zaviye ve dergâhlar bağlı oldukları tarikatın ve şeyhin adıyla anılırlardı. Bunların üçünün amacı da insanlar arasındaki yardımlaşmayı,

---

⁵ -Enderun Mektebi’ni kısmi olarak modern anlamda taklit eden okullar günümüzde de varlığını devam ettirmektedir. İngiliz Kraliyeti içindeki Eton Koleji’nin Enderun’un muadili olarak kabul edilebileceği hakkında bkz. (İhsanoğlu, E. (1999).“Osmanlı Eğitim ve Bilim Müesseseleri”, İhsanoğlu, E. (Editör), Osmanlı Medeniyeti Tarihi, İstanbul).

güveni sağlamak, iyi ve ahlaklı insanlar yetiştirmek, insanları duygusal yönden geliştirmektir. Bu müesseseler insanların fiziki ve zihni bakımdan yetişmesi, sağlam bir bedene sahip olmaları için okçuluk, binicilik, pehlivanlık gibi spor dallarına önem vermişlerdir (Özodaşık, 1999: 19).

18'inci yüzyıla gelindiğinde tekkeler ülkenin her yanına yayılmıştı. Tarikatların esnafla ve lonca teşkilatıyla olan kuvvetli ilişkisi onların sosyal hayatta daha etkin olmasını sağlıyordu. Hatta tekke, zaviye ve dergâhların eğitim faaliyetlerini yürüttükleri tarikatlar Padişah ve seçkin devlet adamları arasında da yaygındı. Bektaşî tarikatı askeriyede yaygındı. Mevlevilik, Kadirilik, Nakşibendîlik, Melamilik gibi tarikatlar ise hem devlet kademelerinde hem de toplum içinde önemli bir konuma sahipti. Bu yerlerde medreselerde olduğu gibi sert kurallar yoktu. Eğitim-öğretim daha serbest bir ortamda yürütülüyordu. Dersler nazari bilgilerden ziyade insanların gündelik işlerinde nafi basit bilgilerden müteşekkildi. Ayrıca bu kurumlar musiki ve raks yerleri, misafirlerin geceleyeceği misafirhane, sosyal dayanışma, yardım ve tedavi merkezi olarak faaliyet gösterirlerdi (Özodaşık, 199: 20; Özbilgen, 2012: 187).

Tekke, zaviye ve dergâhlar, medreseler gibi kal/söz ilimlerine değil hal/ davranış ve sezgilere önem vermiştir. Tekke, zaviye ve dergâhlarda nasıl bir eğitim-öğretim yapıldığına dair yeterli araştırma bulunmamaktadır. Tekke eğitimi alanında önde gelen uzman akademisyenlerden birisi olan Kara'ya (2008: 107) göre tekke, zaviye ve dergâhlardaki eğitim gönüllülük esasına dayalıdır; belli bir yaş sınırı yoktur; mürşide bağlanıp onun haline benzemeye çalışmak gerekir; yatılı ve gündüzlü seçenekleri vardır; masraflarını vakıflar karşılar; Türkçe, Arapça ve Farsça öğretilir, bazı klasik metinler okunur, toplu zikirler çekilir, dualar okunur, güzel sanat (hüsnü hat) eğitimi verilir, eğitim hayatı boyu devam etmektedir. Tekkeler Müslüman-Türk devletleri zamanında faaliyetlerine başlamış, Alparslan'ın Malazgirt Savaşı'nda kazandığı zaferden sonra Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasına büyük hizmetlerde bulunmuştur. Anadolu'nun yurt haline gelmesinde Tekkelerin önemli bir payı vardır. Bazı tekkelerde şeriat, bazılarında felsefe, bazılarında halk edebiyatı bir kısmında İslami ilimler tedris edilirdi. Tekkelerin bünyelerinde bulunan zengin kütüphaneler çok önemli rol üstlenmiştir (Kazıcı, 2014: 177-178).

2.3.2.6. Camiler ve Mescitler

İslam'ın ilk döneminden itibaren eğitim ve öğretim alanında camiler mühim

vazifeler ifa ettiği gibi Karahanlılar, Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde de aynı görevi yerine getirmiştir. Hz. Peygamber zamanından başlayarak camilerin; mabed, ilim tahsil edilen mektep, hüküm verilen mahkeme, ordu karargâhı, şura merkezi, konukeyi gibi görevleri yerine getirdiği bilinmektedir. Camiler, halkı bir araya toplayan, hutbe ve vaazlarla halkın irşat edildiği, mahallenin bazı işlerinin görüşüldüğü bir merkezdi. Medreselerle camiler birbirlerine yakın kurulurdu. Bazen medreseler, bir caminin etrafında sıralanır, kampus tipi bir yapı arz ederdi. Osmanlı Devleti fethedilen yerlerde ilk olarak cami yaptırır, hükümdarlar adına hutbe okutulurdu; bu hem dini hem de siyasal bir anlam taşırdı.

Gazete, radyo ve televizyonun bulunmadığı bir dönemde devlet, her türlü emir ve yasakları imam ve cami vasıtasıyla bildiriyordu. Bu emir ve yasaklar ya cuma günü hutbeden sonra ya da yatsı namazından sonra duyurulurdu. İmam namazdan sonra; “*Aziz Müslümanlar! Dağılmayınız, hükümetin/devletin emri vardır, şimdi söyleyeceğim*” der ve kendisine verilen emri cemaate duyururdu (Kazıcı, 2014: 174-175). Camilerde halka açık yapılan derslere medreselerde vazifeli müderrisler de katılarak halkın müşkil meselelerini çözerlerdi. Büyük camilerde Kur’an-ı Kerim, tefsir, hadis, fıkıh, sarf, nahiv, bedi, meani, belağat ve mantık derslerinin yanında hendese, hesap ve hikmet/felsefe dersleri de okutulurdu (Kazıcı, 2014: 186).

Bilindiği gibi İslam âleminde medreseler kurulmadan önce eğitim-öğretim büyük ölçüde camilerde yapılırdı. Medreseler kurulup yaygınlaşınca eğitim-öğretim çok büyük oranda oralarda yürütülmesine rağmen camiler de bazı bilgilerin öğretildiği ve halkın talim ve irşat edildiği yerler olma hususiyetini devam ettirmiştir. Camilerin irşat, talim ve terbiye merkezi olma özelliği bugün bile çok önemlidir. Millet ve memleket meseleleriyle alakalı birçok bilgi, ilan ve aydınlatma ameliyesi camilerde tahakkuk etmektedir.

2.3.2.7. İlk Modern Eğitim Kuruluşları

18. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti; Avrupa Devletlerinin her yönden ileri gittiğini, devletin Avrupa’daki bilimsel, kültürel ve sosyal gelişmelerin çok gerisinde kaldığını, ihtiyaç duyduğu insan kaynağını yetiştirmek için modern kurumların tesis edilmesi gerektiğini fark etmişti. İlk olarak Avrupa’nın askeri alandaki üstünlüğünden hareketle askeri okullar açılmış, Batı’dan eğitimciler getirilmiş, modern plan ve programla askeri öğrenciler yetiştirilmeye başlanmıştı. I. Abdülhamit döneminde Mühendishane-i Bahr-i Hümayun (1775), III. Selim döneminde ise Mühendishane-i Berr-i Hümayun (1795)

açılmıştır. II. Mahmut zamanında bütün Müslüman çocukların mahalle mektebine gitmesi zorunlu hale getirilmiştir. 1838-1839'a kadar bu mektepler, milletin yeni açılacak modern eğitim kurumlarına bakışında olumlu bir etki yapmıştır. 1826'da yenilik hareketlerinin önündeki en büyük engel olan Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması da zikre değer bir devrim sayılır. Böylece devlet ilmiye-seyfiye-kalemiye dengesini kendi lehine değiştirmiştir (Gündüz, 2013: 63-65).

Osmanlı Devleti'ndeki eğitim kurumlarının modernleşmesinde 1821'de açılan Tercüme Odası'nın rolü büyüktür. 1827'de Tıbhane-i Amire ve Cerrahane-i Mamure ve 1834'te Mekteb-i Fünun-ı Harbiye ve Muzika-i Hümayun'un açılması, Takvim-i Vekayi'nin çıkarılmaya başlanması, 1839'da II. Mahmut tarafından Rüşdiye Mekteplerinin açılması ve buraların idaresi için Mekatib-i Rüşdiye Nezareti'nin kurulması, 1846'dan sonra ise Rüşdiye mekteplerinin yurt sathına yaygınlaştırılması, hem devletin ihtiyaç duyduğu personelin yetiştirilmesine hem de halkın okuma-yazma konusunda ilerlemesine katkı sunan gelişmeler olmuştur. 1845'te Meclis-i Muvakkat-i Maarif, bir yıl sonra da Meclis-i Maarif-i Umumiye'nin kurulması (1846), temel görevi ders kitapları hazırlamak, yayınlamak ve tercüme yapmak olan ilmi bir kurul olan Encümen-i Daniş'in teşkil edilmesi (1851), Ebe Mektebi (1843), Mekteb-i Fünun-i İdadi'nin (1845), Baytar ve Ziraat Mekteplerinin (1847) açılması, eğitimde ıslah hareketine -Cevdet Paşa'nın yerinde tespitiyle- orta yerden başladığını göstermektedir. Öte yandan, yeni açılan rüştiyelerde eğitim verecek muallim kadrosunu yetiştirmek üzere 1848'de Daru'l Muallimin adında erkek öğretmen yetiştiren bir mektep kurulmuştur. Bu okullar günümüzdeki eğitim fakültelerinin kökeni olarak kabul edilmektedir. Bu okulun ilk Nizamnamesi ve bu okulda okutulacak dersler okulun ilk müdürü olan Ahmet Cevdet Paşa tarafından belirlenmiştir (Gündüz, 2013: 67).

2.3.2.8. Islahat Fermanı Sonrasında Eğitim Alanındaki Gelişmeler

Tanzimat Fermanı ile başlayan Batılılaşma süreci, Islahat Fermanı ile daha da radikal değişikliklerin gerçekleştirildiği bir dönem olmuştur. Eğitimde başlatılan değişikliklerin, bu dönemde ağırlıklı olarak eğitim bürokrasisi ve teşkilat yapısında gerçekleştiği görülmektedir. 1846 yılında yayınlanan talimatnameye göre dört beş yaşları haricinde altı ve daha büyük yaşta çocukları olan ebeveynler, çocuklarını okula göndermemeleri padişahın fermanına aykırı davranmaktan dolayı suçlu sayılmıştır. 1868'de yayınlanan bir başka beyannamede ise altı yaşına basan çocukların nerde olursa

olsun mutlaka okula gönderilmesi zorunlu kılınmış, bu işi takip etmek için memur vazifelendirilmiştir. Bu talimatnamelerden anlaşılan, Osmanlı Devleti zaman zaman zorunlu eğitim meselesini gündemine almış ancak bu mesele sadece veli ve öğrenciyle mahdut bir problem olmadığı, öğretmen mevcudu ve yeterliği, eğitim envanteri ve iktisadi problemlerle doğrudan alakalı olduğu için istediği neticeyi alamamıştır. Devlet bütçesinden tahsis edilen varidat ve memurların maaşlarındaki kesintilerle tekevvün eden %2'lik bütçe yeni açılan rüştiyelerin finansmanında kullanılmıştır. 1852'de 25 rüştiye okulu açılmasına karar verilmiş, lakin okullarda eğitim verecek muallim konusunda güçlüklerle karşılaşmıştır (Kansu, 2015: 69).

1856'da yayınlanan Hatt-ı Hümayun'a göre İmparatorluk dâhilindeki genel mesleki eğitim ve gayri Müslim cemaatin okul açması serbestti; ancak her türlü öğretmen ataması ve teftişini, üyelerini padişahın atayacağı Meclis-i Muhtelit-i Maarif yapacaktı. Bu, eğitimde tevhid anlayışının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu gelişmeler sonucunda Mekatib-i Umumiye Nezareti, Maarif-i Umumiye Nezareti'ne tahavvül ile ilk Eğitim Bakanlığı teşekkül ettirilmiştir. Eğitimle alakalı bütün kurumlar bu bakanlığa bağlandılar. Islahat Fermanı'nın en önemli hükümlerinden birisi de tüm etnik ve dini gruplara okul açma hakkı verilmesi ile askeri okullara tüm Osmanlı tebaanın kabul edilmesidir (Gündüz, 2013: 70).

1846'da ilk defa açılması gündeme getirilen Darülfünunun 1863'te açılmasının ardından 1873'te kapanmış, 1900 tarihinde tekrar açılabilmiştir. İlk kız rüşdiyesi (Rüşdiye-i inas) 1859'da, orta düzey devlet memuru yetiştirmek için Mekteb-i Mülkiye 1859'da, farklı düzeyde memur yetiştirmek için Mahrec-i Eklam 1863'te, kadınların iş gücünden faydalanmak için Kız Sanayi Mektebi 1869'da açılmıştır (Gündüz, 2013: 71).

1868'de açılan Mekteb-i Sultani⁶, İmparatorluk dâhilinde artan Fransız kültürünün somut bir göstergesidir. Bu okul bir devlet kurumu olmasına rağmen eğitim işleri tamamen Fransızlara bırakılmıştır. Devletin Osmanlılık siyasetinin bir yansıması olan bu okul zamanla tamamen devletin aleyhine dönmüştür (Gündüz, 2013: 72).

İlk defa III. Selim döneminde Fransızca'yı kaynağından öğrenmek için İshak Bey'in Fransa'ya gönderilmesinden sonra II. Mahmut devrinde Enderun ve Tıbbiye'den 150 kişilik bir öğrenci grubu Avrupa'ya gönderilmiştir. Osmanlı Devleti yurtdışına gönderilen

---

⁶-Galatasaray Lisesi.

öğrencilerin Batı kültüründe bozulmaması için 1857'de Paris'te Mekteb-i Osmanî adında bir yüksekokul açmış ise de çeşitli sebeplerden ötürü kapatmak mecburiyetinde kalmıştır. Öğrenim amacıyla dışarıya talebe gönderilmesi uzun süre devam etmiş, bu öğrenciler, Batı'daki fikir akımlarından çok etkilenecek devlet hizmetine girmişler, daha sonraki siyasal gelişmelerde rol oynamışlardır (Özodaşık, 1999: 27).

2.3.2.9. Maarif-i Umumiye Nizamnamesi

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla meydana gelen vilayet ve toprak yönetiminde ciddi değişiklikler, toplumsal yapının gereği olarak, bütün tebaaya yönelik kararların alınmasını mecbur kılınca 1869'da Osmanlı hudutları içindeki bütün talim ve terbiye faaliyetlerini düzenleyen Maarif-i Umumiye Nizamnamesi çıkarılmıştır. Buna göre eğitim müfredatı ve idaresinde birliğe gidecek bir yola girilmiştir. Bugün de - kısmı değişikliklerle- devam eden temel eğitim teşkilat yapısı olan iptidai (ilköğretim), Rüştiye (ortaokul) ve İdadi (lise) kademeleri teşkil edilmiştir (Gündüz, 2013: 73). Bu nizamnamenin hazırlanmasında, çıkarılmasında ve yürütülmesinde dönemin Maarif Nazırı olan Saffet Paşa'nın büyük payı olmuştur. Eğitim görmeyi her vatandaşın temel hakkı olarak gören Saffet Paşa, eğitimin devlet tarafından ücretsiz verilmesi gerektiğini savunmuştur. Devletin hâkim olduğu coğrafyanın tamamında kamu devlet okullarında teşkilatlanma yapısı nizamnamede şu şekilde düzenlenmiştir (Kansu, 2015: 90):

1. Köylerde ve mahallelerde sıbyan mektepleri,
2. 500 hane olan köylerde rüştiye mektepleri,
3. 1000 haneye yakın yerlerde idadi mektepleri,
4. İl merkezlerinde sultani okulları,
5. İstanbul'da yükseköğretim yapan bir erkek ve bir kız öğretmen okulu,
6. İhtiyaç olan yerlerde kızlar için rüştiye mektepleri, kurulacaktır.

Bu nizamname gözden geçirildiği zaman okullarda dünyevi malumatın öğrencilere öğretilmesinin birincil amaç olarak konulduğu görülmektedir. Dini eğitimin hükümetin mutlak denetimi altında bulunan medreselerde verilecek şekilde planlanması ulemanın eğitim üzerindeki murakabesini en aza indirmek hedefine yöneliktir (Gündüz, 2013: 73).

2.3.3. II. Abdülhamit Dönemindeki Gelişmeler

Bu dönem, Tanzimat dönemi eğitim anlayışının devamı ve yaygınlaştırılması süreci

olarak kabul edilebilir. Diğer dünya devletlerinin, Avrupa sanayisinin, kapitalizmin, modern devlet ve ideolojilerin, çağa hâkim olan felsefi akımların, fikir hareketlerinin, dil, din, insan ve devlete bakıştaki farklılıklar bilinmeden bu dönemin nesnel bir değerlendirilmesini yapmak eksik değerlendirme olarak kalacaktır. II. Abdülhamit, kendinden önce uygulanan ve müspet bir netice alınamayan Osmanlılık siyasetini bırakıp Panislamizm ve ilmi Türkçülüğü benimsemiştir. Eğitimdeki öngörülerin birçoğu vilayet merkezlerinde gerçekleştirilebilmiştir. II. Abdülhamit, nizamnameye İslam rengi vererek tatbik etmeyi siyasetine uygun bulmuştur. Nizamnamenin amir hükümlerine göre vilayet maarif meclisleri kurulması ve eğitimin taşraya yayılması amaçlanmaktadır. 1870’de kurulan Meclis-i Maarif-i Kebir zaman içerisinde meydana gelen değişikliklerle Osmanlı mirası olarak Cumhuriyet idaresine intikal etmiş Talim ve Terbiye dairesine dönüşmüştür.

II. Abdülhamit döneminde de III. Selim, II. Mahmut, Abdülmecit döneminde olduğu gibi geleneksel eğitim kurumları (medreseler, tekke ve zaviyeler, sıbyan mektepleri) varlıklarını korumakla birlikte modern eğitim kurumları karşısında mevzi kaybetmeye başlamışlardır. Bu dönemde yeni açılan okulların programlarında Batı’nın etkisi gözlenmektedir. 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesinin II. Abdülhamit döneminde gerçek anlamda amacına ulaştığı değerlendirilmektedir (Gündüz, 2013: 75).

1876-1909 arasında eğitimde çok büyük atılımların gerçekleştiği bir tarih dilimi gözlenmektedir. Bu dönemde eğitim istatistikleri hem nicelik hem de nitelik açısından artmıştır. II. Abdülhamit dönemi ıslahat çalışmaları geleneksel değerleri, dini inançları, öz kültürü kaybetmeden modern hayatın bilimsel ve teknolojik gelişmelerini edinmek amacına matuftur. Müslüman bir orta sınıf teşkil etmek için eğitim fonksiyonel kullanılmıştır (Gündüz, 2013: 79). Bu amaçla; resmi ve genel teknik eğitim kurumlarının inşa edilmesi, ortaöğretimde ahlak dersleri yoluyla yeni bir zihniyet kazandırma hamlesi, genel bir eğitim seferberliği ve kamuoyunu devlet siyasetine uygun şekilde bilinçlendirme gayretleri görülmektedir.

II. Abdülhamit’e göre Osmanlı halkı cahil kalmıştır ancak diğer milletlerden çok da geri değildir. Bu dönem eğitimden beklenen vatan bilinci uyandırmak, sağlam inanç ve itikat sahibi, vatanını, milletini seven Halife’ye (Sultan’a) bağlı insanlar yetiştirmektir. Yeni eğitim kurumlarının finansmanı için yeni vergi kalemleri ihdas edilmiş, bir taraftan zorunlu bir çalışma yürütülürken yeni vergilerden dolayı halkın tepkisi de göğüslenmeye çalışılmıştır(Gündüz, 2013: 109).

Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) her ne kadar Fransızların isteği ile açılmış ve ders programları Fransızlar tarafından hazırlanmış olsa da bu okulda çağın en yıkıcı düşüncesi olan milliyetçilik akımlarının etkisini kırarak bir üst kimlik (Osmanlılık-Panislamizm) oluşturulması hedeflenmiştir. Osmanlı sınırları içindeki uzak aşiretlerin çocuklarına Osmanlı bilinci vermek için Aşiret Mektebi açılması ilginç projelerden birisidir (Gündüz, 2013: 110).

1856 Islahat Fermanı ile başlayıp II. Abdülhamit döneminde en büyük problemlerden birisi olan azınlık ve misyoner okulları devlet için çok büyük yıkıma sebep olmuştur. Her ne kadar ambalajında modern ve masum eğitim kurumları gibi reklamı yapılmışsa da gerçekte bu okullar Osmanlı Devleti içinde çok yıkıcı faaliyetlerde bulunmuştur. Devlet gerçek sayısını bile bilmediği bu okulları denetlemek amacıyla 1886'da Mül-i Gayri Müslime ve Ecnebi Okulları Müfettişliği kurarak bu meseleyi çözmeye çalışmıştır (Gündüz, 2013: 111).

1869 Nizamnamesine göre sıbyan ve iptidailerin süresi 4 yıl iken 1877'de köylerde 4 yıl, şehir ve kasabalarda 3 yıl olarak tasarlanmıştır. Dört yıllık rüşdiyelerin eğitim süresi bu nizamname ile üç yıla indirilmiştir. Kız rüşdiyelerinin programlarında idare-i beytiye (ev idaresi), el hüneleri, hıfzı sıhhat dersleri de bulunmaktadır (Kansu, 2015: 118).

II. Abdülhamit devrinde kadın ve kızların eğitimi konusunda önemli gelişmeler yaşanmıştır. Fabrikalarda kadınların çalışmaya başlaması, kadınların ticaretle uğraşması, gazetelerde yazıp çizmeleri, kadınlara yönelik gazete ve dergilerin çıkarılması; yurdun her yanında sadece kızların eğitimine yönelik rüşdiyelerin -ki bu dönemde yalnızca İstanbul'da 18 kız okulu- açılması vb. gelişmeler Osmanlı toplumsal yapısında okur-yazar entelektüel bir kadın zümresinin teşekkül etmesine imkân vermiştir (Gündüz, 2013:112).

1869 Nizamnamesi, 1000 evi geçen yerleşim yerlerinde ve gerekli görülen belde, ilçe gibi yerlerde de eğitim süresi rüşdiyelerden sonra 3 yıl olmak üzere birer liseyi, il merkezlerinde ise liselerden çıkanların devam edeceği Sultaniye (Meslek Yüksekokulu) açmayı şart koşmaktadır. İl idadileri rüştiye ile birlikte 7 yıl, ilçe (liva/kaza) idadileri ise rüştiye ile birlikte 5 yıl olarak planlanmıştır (Gündüz, 2013: 113).

2.3.3.1. II. Abdülhamit Döneminde Eğitim Teşkilat Yapısı

1869 tarihli Nizamnamenin bir sonucu olarak Osmanlı Maarif teşkilatı idari yönden ve mektepler bakımından şu şekilde yapılandırılmıştır:

İdare: Meclis-i Kebir-i Maarif ve il eğitim meclislerinden oluşmaktadır. Bu yapının eğitimin idaresinden okutulan kitapların hazırlanması ve dağıtılması, öğretmen yetiştirilmesi, öğretmen tayin etmek, eğitim raporları düzenlemek gibi amaçları bulunmaktadır.

Okullar: Eğitimde üç kademe bulunmaktadır. *İlköğretim kademesinde* sıbyan mektepleri ve rüşdiye mektepleri; *ortaöğretimde* liseler, sultaniler, mekteb-i mülkiye ve mahrec-i aklam; *yükseköğretimde* ise darulfunun (edebiyat fakültesi, fen fakültesi, hukuk fakültesi), özel yüksekokullar (tıp fakültesi, yüksek öğretmen okulu, denizcilik fakültesi), askeri okullar (mühendishane-i berri hümayun, mekteb-i harbiye), meslek okulu, madencilik fakültesi eğitim faaliyeti yürütmektedir (Kansu, 2015: 94-95).

2.3.3.2. II. Meşrutiyet Döneminde Eğitim

II. Abdülhamit dönemindeki eğitimdeki modern kurumsallaşma reformları zaman içinde sisteme muhalif bir aydın grubunun oluşmasına yol açmıştır. 1890'dan sonra hızla örgütlenen ve toplumun bütün katmanlarına nüfuz eden İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ve diğer toplumsal muhalefetin talepleri Sultan'ı Kanun-i Esasiyi ilan etmeye mecbur bırakmıştır. 24 Temmuz 1908 tarihinde ilan edilen Kanun-i Esasi sosyal yapıdaki farklı grupların taleplerini daha da çoğaltmış, devleti yönetilmez bir kaosa sürüklemiştir. 1913 yılında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin Bab-ı Ali'yi basarak yönetime el koymasıyla Osmanlı Devleti'nin tarih sahnesinden çekilme süreci başlamış sayılmaktadır. Kanun-i Esasi'nin kabul edildiği tarih, Hürriyet Bayramı olarak 1935'e kadar kutlanmıştır.

Bu dönemde modernleşme çabaları devam etmiş, ilk, orta ve yüksek eğitimde yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu dönem; Avrupa'da eğitim namına ne kadar teori varsa tatbik etmekten çekinilmediği, teorilerin birçoğunun başarısızlıkla sonuçlandığı ancak aynı zamanda büyük bir tecrübenin kazanıldığı bir dönemdir. 1915'te Kapitülasyonların kaldırılmasından sonra yabancı okulların sayısında ve faaliyetlerinde gerileme yaşandığı görülmektedir (Gündüz, 2013: 99). Bu tarihte ilk defa kızlar için üniversite kurulmuş, okul öncesi eğitimde ve öğretmen yetiştirmede önemli gelişmeler yaşanmıştır. Ayrıca Sait Halim Paşa'nın önerdiği okul öncesi eğitimi ancak II. Meşrutiyet döneminde hayata geçirilebilmiştir. Osmanlı Devleti bu konuda da yabancıların tecrübelerinden istifade etmiştir. Erkek ve kız öğretmen yetiştirmek için şehir merkezlerinde çok sayıda okul açılmıştır (Gündüz, 2013: 100).

II. Meşrutiyet döneminde ilköğretim alanında önemli yenilik ve gelişmeler olmuştur. Bütün bunlarla birlikte klasik eğitim sorunları bu dönemde de devam etmiştir. Açılan okullarda eğitim verecek öğretmen açığı yaşanan en önemli sorun olmuştur. Bu dönemde açılan Tatbikat Mektebi öğretmen adaylarını mesleğe hazırlayan önemli bir girişimdir. 1913 yılında çıkarılan Maarif-i İptidaiye Kanun-ı Muvakkatisi de 1960'a kadar yürürlükte kalmış bir başka gelişmedir. Bu kanunla eğitim devlet okullarında parasız, zorunlu, merkezi ve devletin mutlak kontrolü altına alınmıştır. 1912 yılından itibaren rüştiyeler kaldırılarak idadilerle birleştirilmiş, süresi de 6 yıla sınırlandırılmıştır. Bu dönemde ayrıca sıbyan mekteplerinin sayısı günden güne azalmıştır (Gündüz, 2013: 102).

1913'te yapılan değişiklik ile rüştiyeler iptidailerle birleştirilerek, ortaöğretimden çıkarılmıştır. Ancak bazı yörelerde rüştiyeler Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar varlıklarını korumuştur. Bu dönemde beş ve yedi yıl eğitim veren idadiler bulunmaktadır. 1914'te toplam 59 idadi mevcuttur. Sultaniler 1922'den sonra lise adını almıştır. 1914'te yayınlanan Hususi Mektepler Talimatnamesi yayımlandıktan sonra, I. Dünya Savaşı'nın da etkisiyle yabancı okulların sayısı hızla azalmıştır (Gündüz, 2013: 104).

Darülfünun-ı Şahane'nin ismi, 1908'den sonra Osmanlı Darülfünunu olarak değiştirilmiş bundan sonra hiç kapatılmamış, çalışma esasları ve programları 1933'e kadar gelişerek devam etmiştir. Mekteb-i hukuk, Mülkiye, Tıp mektebi Darülfünunun bölümleri olarak kabul edilmiştir. I. Dünya Savaşı'nda Almanya'dan eğitimciler gelip bu okullarda ders vermiştir. Bu dönemde yaşanan önemli gelişmelerden birisi de İnas Darülfünununun açılması olmuştur. 1915'te açılan bu okul 1921'e kadar müstakil olarak eğitimine devam etmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin birlikte eğitim gördükleri bu okul karma eğitime geçmenin ilk adımı olarak kabul edilmektedir (Gündüz, 2013: 107).

2.3.3.3. II. Meşrutiyet Döneminde Önde Gelen Eğitim Akımları

II. Meşrutiyet dönemi birçok batılı fikir akımının Osmanlı toplumu içinde taraftar bulduğu bir zaman dilimidir. Osmanlı eğitimcileri batılı eğitim teorilerinin denemesini bu dönemde yapmışlardır. Bu akımlardan birisi olan *seçkinler eğitimi*; toplum ve devletin devamı için belirli sayıda insanın iyi bir eğitimden geçirilmesini savunan eğitimcilerin görüşü olarak ön plana çıkmaktadır. Bu akımın en meşhur savunucusu, eğitim ıslahatının üniversiteden başlatılmasını öneren Emrullah efendidir. J. J. Rousseau tarafından başlatılan *çocuktan hareket akımına* göre çocuk büyüklerin değer ve davranışlarına göre değil çocuğun kendi doğal şartlarına göre eğitilmelidir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu II. Meşrutiyet

döneminde bu akımın en önemli temsilcisi olarak bilinmektedir. Geleneksel eğitim metotlarına ve muhtevasına karşı çıkan *iş okulu akımı*, okulun temel amacının üretmeye yönelik olması gerektiğini savunmaktadır. Osmanlı'daki en önemli temsilcileri Ethem Nejat, İsmail Mahir Efendi ve Osman Ferit Bey'dir. Prens Sebahattin, Abdullah Cevdet, Tevfik Fikret ve Celal Nuri'nin desteklediği *girişkenlik eğitimi akımına* göre ise yeni zihinlere kendilerini geliştirecek uygun ortam meydana getirme, müteşebbis ruhlu insanlar yetiştirmek esastır. Sanayileşme ile birlikte bütün toplum kesimlerinin, kitlesel eğitime tabi tutulması görüşünü savunan *kitle eğitimi akımının* en önemli temsilcisi olarak Mustafa Satı Bey'in adı ön plana çıkmaktadır. II. Meşrutiyet döneminde eğitimcilerin etkilendiği teorilerden birisi de *kültür eğitimi akımıdır*. Bu anlayışa göre eğitimin temeli toplumun kültürü olmalı, eğitim programları o toplumun kültürel kodları temel alınarak hazırlanmalıdır. Bu akımın en önemli temsilcileri Ahmet Hikmet, İsmail Hakkı ve Şemsettin Günaltay olarak görülmektedir (Gündüz, 2013: 115, 117).

2.3.3.4. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemi Eğitim Anlayışlarının Mukayesesi

18'inci yüzyılda başlayan eğitim reformları, oldukça yavaş bir gelişim göstermiş ve birçok kararsızlık ve bocalamanın ardından bir yola girmiştir. 1839 Tanzimat Fermanında eğitime hiç değinilmemiş olmasına rağmen bu dönemde eğitimle alakalı değişiklikler yapılmış, fakat bu değişiklikler ya İstanbul'a münhasır ya da kâğıt üzerinde kalmıştır. Bazı tatbikatların da planlama ve yapılandırmada gereken itinayı göstermeden uygulanması sebebiyle ya istenen fayda sağlanamamış ya da uygulama kadük kalmıştır (Topuzkanamış, 2018: 248-480).

II. Abdülhamit dönemine gelince daha önce kâğıt üzerinde kalan maarife dair birçok öneri ve değişiklik kurgusu tatbikat safhasına geçirilmeye başlanmıştır. 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesinde planlanan iptidai, rüştiye, idadi ve sultani gibi mekteplerin kurulması ve yurt çapında yaygınlaştırılması, usul-u cedit denilen yeni eğitim-öğretim yöntemlerinin uygulanması gibi hususlara ağırlık verilmiş, usul-u kadimin de Batıda eğitimle alakalı ortaya çıkan yeni teoriler çerçevesinde değiştirilmesi gündeme gelmiştir. Bu dönemde yapılan yenilikler sonucunda devletin talim ve terbiye üstündeki denetimi artmıştır.

Sultan Abdülmecit zamanında askeri ve yüksekokullara giren öğrencilerin en temel bilgi ve beceriye bile sahip olmadıkları tespit edilince bu sorunların çözümü için sıbyan mekteplerinin üzerine bir mektep açılması fikri ortaya atılmıştır. II. Mahmut devrinde Bab-

ı Ali'ye kalifiye memur yetiştirmek için Mekteb-i Ulum-u Edebiye ve Mekteb-i Maarif-i Adliye adıyla açılan okulların müspet netice verdiği müşahede edilince bu okulların yaygınlaştırılması kararı alınmıştır. Bu çalışmaların neticesi olarak usul-i cedide(yeni yöntem) ve usul-i atika (eski yöntem) yöntemlerini uygulayan okullar arasında etkileşim meydana gelmiş ve fakat Cumhuriyet dönemine kadar bu iki tarz okul arasında ikilik devam etmiştir (Topuzkanamış, 2018: 248-480).

II. Meşrutiyet Dönemi birden bire ortaya çıkmış bir zaman dilimi değildir; aksine Tanzimat ve Islahat Fermanlarının attığı temellerin üzerine Sultan II. Abdülhamit'in eğitimle alakalı reformları ve girişimlerinin inşa edildiği bir modernleşme dönemi olmuştur. Tanzimat Fermanı'yla başlayan Batılılaşma sürecinin Islahat Fermanıyla yeni bir aşamaya geçtiği, I. Meşrutiyetin doğal bir sonucu olarak modern eğitim kurumlarının tek kurtarıcı olarak görüldüğü, yabancı okulların yaygınlaştığı bir bulvara evrildiği, nihayetinde II. Meşrutiyetle beraber Batılı modern eğitim anlayışının tek gerçek olarak kabul edildiği bir durakta karar kılınmıştır. Geleneksel eğitim müesseselerini ıslah çalışmaları modern eğitim kurumlarına verilen önemin yanında hiç mesabesinde olduğu için medrese eğitimi gün geçtikçe zamanın gerisinde kalmış ve akıp giden hayatın ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmiştir.

II. Meşrutiyet dönemi, Cumhuriyet dönemi eğitim anlayışı ve felsefesinin temellerinin atıldığı bir dönemdir. Bu döneme, Cumhuriyet dönemi toplum ve eğitim modernleşmesinin hazırlık aşaması denilebilir. Bu dönemin en bariz özelliği eğitim alanında yapılan yeniliklerin ülkenin iç şartlarının neticesi olmaktan ziyade dış baskıların zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıkmasıdır.

İslam medeniyetinin ihdas ettiği medreseler günden güne önemini kaybetmiş olsa da toplumun önemli bir kesiminin ihtiyacına cevap vermeye devam ettiği için Cumhuriyet döneminde Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile tamamen kapatılana kadar Tanzimat, Islahat ve Meşrutiyet dönemlerinde medreselere dokunulmamıştır. Medrese geleneğinin sosyal dokuda düalist/ikicil bir anlayışa sebep olduğu ya da yenilikler için tehdit teşkil ettiği için kapatıldığı söylemi fazlasıyla öznel bir söylem olarak değerlendirilebilir. Tanzimat ve Islahat fermanlarıyla medrese sisteminde önemli tecditler yapılmasına rağmen herhangi bir muhalefet vaki olmamıştır. Bu dönemde meydana gelen kimi isyanlar ve kargaşalar eğitim alanından ziyade toplumsal dokuya direkt etki eden uygulamaların neticesinde ortaya çıkmıştır.

II. Meşrutiyet dönemi aydın ve eğitimcilerinin tamamı II. Abdülhamit zamanındaki eğitim kurumlarından mezun olmuşlardır. Bu dönemdeki aydınların hayatın her alanıyla ilgili farklı fikirler ileri sürdükleri görülmektedir. Bu aydınlar sadece geleneksel eğitim kurumlarının değil modern eğitim kurumlarının da çağın gerisinde kaldığını savunmuşlardır. Eğitimde köklü bir değişim hemen hemen tüm aydınların üzerinde ittifak ettikleri bir gereklilik olarak kabul edilmiştir.

II. Meşrutiyet dönemi münevverleri, eğitimle ilgili yenileşme konusunda olabildiğince geniş bir anlayışa sahiptirler. Tevhid-i Tedrisat fikri, 1908’de tartışılmaya başlanmıştır. Latin harflerinin eğitimde kullanılması fikri Islahat Fermanı sonrasına aittir. Bazı gazetelerin kimi haberleri çift alfabeye vermeleri bu fikrin somut denemeleri olmuştur. Batı’da baskın anlayış pozitivistlik doğan bir sonucu olarak Osmanlı aydınlarının bazılarında eğitimin tamamen Batı tarzında yapılandırılması fikrinin yüksek sesle savunulduğu görülmektedir. Bütün bunlar, Cumhuriyetin eğitim felsefesinin II. Meşrutiyet aydınlarının eğitim anlayışına dayandığını göstermektedir (Gündüz, 2013: 118).

II. Meşrutiyet döneminde Sultan II. Abdülhamit dâhil aydınların tamamı tarafından savunulan milli ve toplumcu eğitim anlayışının Cumhuriyeti kuran irade tarafından birer birer hayata geçirildiği görülmektedir. II. Meşrutiyet dönemindeki aydınların son derece modernist, radikal, ilerlemeci, aynı zamanda Batılı fikirlerin tatbikatçısı fikirlere sahip oldukları söylenebilir. Bu noktadan hareketle Cumhuriyet dönemi eğitimcilerinin de - sürecin tabii bir neticesi olarak- büyük ölçüde Batıcı ve Türkçü anlayışla hareket ettikleri ileri sürülebilir.

2.3.3.5. Osmanlı’nın Son Dönemindeki Aydınların Eğitim Anlayışı

II. Meşrutiyet Dönemi, Cumhuriyete uzanan değişim/dönüşüm sürecinin ara istasyonlarından birisidir. Bu sürecin ilk durağı Tanzimat Fermanı’dır. Islahat Fermanı ile tahkim edilen Batı tipi modern okul politikası I. Meşrutiyet’in ilanı ile birlikte, II. Abdülhamit döneminin en mümeyyiz vasfı modern eğitim kurumlarının köylere kadar yaygınlaştırılmasıyla farklı bir kulvara girmiştir. Artık Batı’nın sadece bilimi değil, hayat tarzı, felsefesi, sosyolojisi ve seküler değerleri de kurumsal olarak memleketin çocuklarına öğretilmeye başlanmıştır.

II. Meşrutiyet’in ilanından sonra Tanzimat, Islahat ve I. Meşrutiyet dönemlerindeki Batılılaşma akımı zirveye çıkmış, modern eğitim kurumları tamamen batı tipi eğitime göre

yapılandırılmıştır. Bu dönemi iyi anlamak Cumhuriyet dönemindeki eğitim alanındaki inkılabları değerlendirmede yardımcı olacaktır. Cumhuriyet dönemindeki tartışmalarda eğitimcilerin çoğu Osmanlı eğitim sistemindeki medreselerin varlığına, tedris sistemine, eğitim felsefesine ve okulların müfredatına şiddetle karşı çıkarken Muallim Cevdet Osmanlı eğitim düzenine, özellikle de medreselere karşı hayli müspet bir yaklaşım sergilemektedir. Bu yönüyle Muallim Cevdet muhafazakâr bir münevver olarak görünmektedir. O, eğitimin sık sık inkıtaya uğramasının, ani ve kısa eğitim felsefesi değişikliğinin ve okulların tek tipleştirilmesinin doğru olmadığını savunmuş, medreselerde yapılacak kısmi ve tedrici ıslahat ile toplumun bir bölümünün eğitimi için önemli bir fonksiyon icra edeceğini ileri sürmüştür (Gündüz, 2013; 36-37).

2.3.4. Cumhuriyet Döneminden Günümüze Eğitim

Modern eğitimin temeli Tanzimat devrinde atılmış, Cumhuriyetin ilanına kadar geçen bir asırlık zaman diliminde de yenileşme çabaları devam etmiştir. Özellikle maddi imkânsızlıklar ve uzun süre devam eden savaşlardan dolayı istenen neticeler alınamamıştır. Kurtuluş Savaşı devam ederken eğitimle ilgili Maarif Kongresi ve Heyeti İlmiye adı altında toplantılar tertip edilmesi, kurulacak olan yeni devletin eğitim anlayışını ortaya koymuştur. Bu toplantılarda; ilk mektep programları, mecburi eğitim, yatılı bölge okulları, ilk, orta ve lise eğitim sürelerinin belirlenmesi, öğretmen yetiştirme vb. konular üzerinde durulmuştur.

Cumhuriyetin ilanından sonra eğitimi tek elde toplamak için Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmış, medreseler, tekke ve zaviyeler kapatılmış, karma eğitime geçilmiş, bütün okullar Maarif Vekâletine bağlanmıştır. 1 Kasım 1928’de Latin Harflerinin kabul edilmesi ile birlikte yeni harflerin topluma öğretilmesi ve benimsetilmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyaç karşısında mevcut kurumların yetersizliği nedeni ile Millet Mektepleri Talimatnamesi çıkarılmıştır (Avcı, 2013: Akt: Karagözoğlu, 2019). 1930’larda köylerde yetişkinlerde okuma-yazma öğretmek için Halk Okuma Odaları ve yeni devlet ideolojisini halka öğretmek ve benimsetmek için Halk Evleri açılmıştır (Kansu, 1999: 102).

1924’te John Dewey devletin isteğiyle eğitimle ilgili bir rapor hazırlamıştır. Dewey, bu raporda hem durum tespiti yapmakta hem de geleceğe yönelik önerilerde bulunmaktadır. 17 Nisan 1940’da köyün ve köylünün eğitilerek kalkındırılması ve nitelikli eğitimciler yetiştirilmesi için “iş içinde eğitim” felsefesiyle kurulan Köy Enstitüleri iyi, olumlu yönlerinin yanında tek tip ideolojik bir eğitim metodolojisi benimsemesiyle tenkit

edilmiştir (Karagözoğlu, 2019: 121).

Cumhuriyet döneminde eğitime büyük önem verilmiş, 1961 Anayasasında ilköğretim zorunlu ve parasız olarak yer almıştır. 5 Ocak 1961'de çıkarılan 222 sayılı İlköğretim ve eğitim kanunu ile okul öncesi ve ortaokul zorunlu yapılmamış, ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir. 1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Eğitim Kanunu'na göre eğitim yaygın ve örgün olarak ikiye ayrılarak ilköğretim yaşı 6-14 arasında zorunlu hale getirilmiştir. 18 Ağustos 1997 tarihinde 4306 sayılı yasa ile eğitim, 1997-1998 eğitim-öğretim yılından itibaren sekiz yıllık ve kesintisiz olarak yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Eğitim sistemimizde en son yapılan değişiklik ise 30.03.2012 tarih ve 6287 sayılı kanunla zorunlu eğitimin 4+4+4 şeklinde kesintili olarak 12 yıla çıkarılması olmuştur (Karagözoğlu, 2019: 120).

Cumhuriyetin ilanından günümüze gelinceye kadar eğitimde sürekli bir yenilik, değişim ve dönüşüm gözlenmektedir. Bu gelişmenin Tanzimat Döneminden bu güne kadar dönemsel inkıtalar dışında fasılasız devam ettiği söylenebilir. Tevhidi Tedrisat Kanunu ile de öğretim programlarında düzenleme çalışmaları sitemli hale getirilmiştir.

2.3.4.1. Cumhuriyet Döneminde Eğitim Alanındaki Gelişmeler

Türkiye köklü bir eğitim geleneği olan bir ülkedir. Türk toplumunda eğitim; İslam'ın öğrenmeye teşvik eden, cehaleti yeren buyruklarının amir hükümlerinin de etkisiyle çok güçlü bir bünyeye sahip olmuştur. Türk eğitim sisteminin altın yılları Osmanlı Devleti'nin de dünyanın tek süper gücü olduğu 15 ve 16. yüzyılda yaşanmıştır. Bu dönemde Osmanlı eğitim kurumları dünyanın dört bir tarafından öğrencileri kendisine çekmiştir. 17. yüzyılda başlayan duraklama ve gerileme emareleri eğitim kurumlarını da menfi yönde etkilemiştir. II. Mahmut'tan sonra devlet adamları eğitimin tüm topluma yaygınlaştırılmasını toplumsal, ekonomik, kültürel ve bilimsel kalkınmanın ön şartı olarak kabul etmişler, yenilikleri hep bu minval üzere gerçekleştirmeye çabalamışlardır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde yeni ve modern insan yetiştirmeye yönelik eğitim çalışmaları, hakikatte, nev zuhur bir girişim olarak vasıflandırılmaz; bilakis 1923 yılından sonra yapılan bazı reformlar 19.yüzyıldaki eğitim reform çalışmalarının biraz daha Batıcılık rengine boyanmış hali olarak kabul edilebilir. Eğitim sistemindeki ilk köklü değişiklik, II. Meşrutiyet'le birlikte dillendirilmeye başlanan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılmasıdır. Ülkedeki bütün eğitim müesseselerini ve eğitim-öğretim

işlerini modern eğitim kurumları yoluyla yapmayı mecbur kılan bu yasa ile bin asırlık geleneksel medrese eğitimi, kurumsal olarak ortadan kaldırılmıştır. Yeni sistemle eğitim basamakları 5 yıllık ilkokul, 3 yıl ortaokul ve 3 yıl da lise eğitimi olarak düzenlenmiştir.

Bu dönemde eğitim, Tanzimat, Islahat ve Meşrutiyet dönemlerindeki başat vazifesi olan toplumun modernizasyonunda en önemli araç olarak kullanılmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması, tekke ve zaviyelerin kapatılması, Latin alfabesinin kabul edilmesi yeni bir toplum teşekkülü için zaruri olarak görülmüştür. Cumhuriyet öncesinde toplumsal hayatta üç tip okul faaliyetlerine devam edilmiştir. Geleneksel eğitim kurumları (medreseler, tekke ve zaviyeler, sıbyan okulları), modern eğitim kurumları ve yabancı okulların farklı yöntemlerle ve farklı programlarla eğitim faaliyetine devam etmelerinin sosyal dokuda milli şuurun oluşmasına mani olduğu ileri sürülmüştür (Gündüz, 2015: 40, 41).

Yeni kurulan devlet, Dewey, Kühne, Albert ve Omey Buyse gibi batılı eğitimcilerin önerileri doğrultusunda milli eğitimin hedefleri, okul sistemleri, müfredat ve okutulacak dersleri belirlemiş ve uygulama safhasına geçmiştir (Özodaşık, 1999: 190-191). Öte yandan savaştan yeni çıkmış bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti'nde, eğitime verilen önemin sonucu olarak üç defa Heyet-i İlmiye toplantısı yapılarak eğitimle ilgili uygulanacak kararlar alınmıştır. 1923'de Cumhuriyet'in ilanından iki ay önce toplanan *I. Heyet-i İlmiye'de* okuma-yazmanın tüm topluma yaygınlaştırılması, yeni okulların açılması, okullarda okutulacak kaynak kitapların belirlenmesi, ilkokul programının baştan sona gözden geçirilmesi, ilköğretimin 6 yıla çıkarılması, zorunlu eğitim çağındaki Türk vatandaşlarının yabancı okullara gitmesinin yasaklanması, din derslerinin müfredatının gözden geçirilmesi, Sultani adının liseye çevrilmesi, lise ders programının gözden geçirilmesi konuları ele alınmıştır (Yücel, 1993: 23-24).

II. Heyet-i İlmiye, 1924'te maarif işleri ile kültürel konuları ele almak üzere Ankara'da toplanmıştır. Bu toplantıda; ilkokulun altı yıldan beş yıla indirilmesi, orta öğretimin yedi yıldan altı yıla düşürülmesi, ilköğretmen okulu eğitim süresinin ilkokuldan sonra dört yıldan beş yıla çıkarılması, ilkokul, ortaokul, lise ve ilköğretmen okullarının programlarının önemli oranda değiştirilmesi ve ders kitaplarının yazdırılması kararlarının alındığı görülmektedir (Özodaşık, 1999: 140).

III. Heyet-i İlmiye toplantısı da 1926 tarihinde Ankara'da yapılmıştır. Bu toplantıda; okullara başvuran bütün öğrencilerin kabul edilmesi, ortaöğretim okullarının elverişi il

merkezlerinde toplanması, böylece zayıf birçok lise çeşidi yerine merkezlerde kaliteli bir okulun açılması, yatılı okulların dışındaki okullarda karma eğitim yapılması, öğrencilerin direkt üretime katılacak şekilde yetiştirilmesi, kız öğrencilerin eğitime ağırlık verilmemesi, köylerde eğitime ağırlık verilmesi yönünde kararlar alınmıştır (Özodaşık, 1999: 142). Bu tarihten sonra ilmiye toplantıları maarif şuraları adı altında yapılmaya devam etmiştir.

I. Maarif Şurası 1939'da toplanarak bütün okulların MEB'nin yönetiminde toplanması, köy ilkokullarının üç yıldan beş yıla çıkarılması, ortaokuldan liseye geçişin sınavla yapılması, ortaokulda genel kültür dersleri yanı sıra meslek derslerine de yer verilmesi, ilkokul mezunlarının mesleğe yöneltici kurslar ve okulların açılması kararları alınmıştır (Kaya, 1989: 22).

II. Maarif Şurası ise 1943'te Ankara'da toplanarak Türk çocuğunun hangi kültür ve hangi esaslara göre eğitileceği ve bu eğitimin çocuklara Türk inkılabını benimsetecek bir tarzda ve içerikte olması yönünde kararlar alınmıştır. III. ve IV. Maarif Şuralarında ülkede genel bir eğitim seferberliği başlatılması yönünde çeşitli kararlar alınmış, bunlardan bir kısmı uygulama safhasına geçirilirken bir kısmı ise uygulanamamıştır (Özodaşık, 1999: 140).

Cumhuriyetin ilk yıllarında (1923-1924) eğitim kurumlarının Osmanlı'dan tevarüs edilen sıbyan okulları, iptidai, rüştiye ve idadilerin isimlerinin değiştirilerek okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise olarak devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte savaştan yeni çıkan Türkiye'de ilkokullara ağırlık verilirken orta ve yükseköğretime fazla ağırlık verilememiştir. MEB yeni eğitim anlayışı çerçevesinde teşkilatlanmaya başlamıştır. Öncelikle alfabe değişikliğinin de zorunlu bir sonucu olarak yaygın olarak ilkokulların açıldığı görülmektedir. Ancak 1930 yılından sonra ortaöğretime biraz daha önem vermeye başlanmıştır.(Kansu, 1999: 112).

Türk eğitim isteminde okulöncesi eğitimin teşkilat yapısı 1913 tarihli "Tedrisat-ı İptidaiye Kanunu'na dayanmaktadır. Bu kanun, okulöncesi kurumların ülkenin her tarafında açılmasını amir hükümler ihtiva etmektedir. 1915'te "Ana Mektepleri Nizamnamesi" yayınlanmış ve bu yönetmelikle birlikte büyük şehirlerde ve sancak merkezlerinde anaokulları açılmaya başlanmış ancak I. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkisi ve yaşanan acılar, devletin önceliğini mecburen değiştirmiştir. Bu dönemin özel şartları eğitimi geri plana atılmasına sebep olmuştur. Yaşanan olumsuzluklar okulöncesi eğitime

balta vurmuş, yakın dönemlere kadar da bir daha gereken ehemmiyet verilememiştir(Cicioğlu, 1985: 21).

1923 'te yurt sathında, 1915'te yayınlanan Ana Mektepleri Nizamnamesine göre açılmış,38 şehirdeki 80 anaokulunda 5880 öğrenci bulunmaktadır. Bu okulların tamamına yakına 1928'de Latin alfabesinin kabul edilmesiyle başlatılan okuma-yazma seferberliğinin neticesi olarak zamanla kapatılmıştır (Cicioğlu, 1985: 22).

Türkiye'de okulöncesi eğitimle alakalı gelişmeler 1960'tan sonra dikkat çekmektedir.1961 Anayasası'nda çocuğun korunması ve halkın eğitimini zorunlu kılan hükümler, bu alanda çeşitli çalışmaların yapılmasına vesile olmuşsa da istenen sonuca ulaşmaktan uzak kalmıştır.1962'de yayınlanan Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği resmi ve özel yuvaların ve anaokulların yaygınlaşması için bir basamak teşkil etmiştir.1977'de İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde Okulöncesi Şubesi kurulmuş, öncelikli olarak ilkokulların bünyesinde anasınıfı açılması, öğretmen yetiştirilmesi hazırlıklarına ağırlık verilmeye başlanmıştır. Bu dönemde birçok anaokulu, anasınıfı, yuva, bakımevi ve kreş açılmıştır.

1992-1993 eğitim-öğretim yılında okulöncesi öğrenci sayısı 134.465, öğretmen sayısı ise 8.855 olarak kayda geçtiği göz önüne alındığında Türkiye'nin okul öncesi eğitiminde diğer kademelere nazaran istenen hızda ilerleyemediği görülmektedir (Derman-Başal, 2010:4).

Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesiyle başlayıp 19.yüzyılın sonuna gelinceye kadar geçen zaman zarfında modern eğitim kurumlarının Osmanlı Devletindeki bütün yerleşim yerlerinde erkek iptidaiyelerinin yanında kız iptidaiyelerinin açıldığı, kaza merkezlerinde de mutlaka bir rüştiyenin açılmış olduğu görülmektedir. 1926'da çıkan İlkokul Programı'nın hedefi 'genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmek' olarak belirlenmiştir. Toplu tedris ilkesinin gereği olarak öğrencilerin derse aktif olarak katılması, dersle ilgili gözlem ve deneye yöneltilmesi, derslerin birbiriyle bağlantılı olarak anlatılması, dersler arasında konu bütünlüğünün sağlanması hususlarının getirildiği görülmektedir. 1929, 1936, 1948 İlkokul Programlarında birbirinin devamı hükümlerin yanında farklı hükümler de getirilmiştir. 1948 programında çocuk gelişimine dair Çocuk Gelişimin Ana Çizgileri çizelgesi eklenmiştir. Bir sonraki ilkokul programın öncekinden daha kapsamlı ve ayrıntılı olduğu görülmektedir (Cicioğlu, 1985: 24).

Harf değişikliğinden sonra yeni harflerle okuma-yazmayı öğretmek için Millet mektepleri⁷ açılmıştır.14-60 yaşındaki vatandaşların ya bu okullara devam ederek ya da dışarıdan sınavlara girerek belge almaları mecburidir. Bu okullardaki öğretmenlerden oluşan talim heyetleri okulu ve öğretmeni olmayan köylerde seyyar eğitim hizmeti vermiştir.

1936 yılında halkı aydınlatmak, alfabeyi öğretmek ve toplum kalkınmacılarını yetiştirmek için eğitim kursları açılmış, bu kursları bitiren eğitimler öğretmeni olmayan köylerde, köylülerin uygun olan evlerin bir odasında birinci sınıftan üçüncü sınıfa kadar okuma-yazma ve basit matematik öğretmiştir. 1950'den sonra köy okullarının açılışına kadar bu eğitimlerin önemli görevler yaptığı bilinmektedir. Bu dönemden itibaren süratle köylerde ilkokullar açılmaya ve öğretmenler görevlendirilmeye başlamıştır (Cicioğlu, 1985: 22).

2.3.5. Eğitim Sistemimizde Tuba Ağacından Çift Kanat Metaforuna Değişim

Türk eğitim tarihinde iz bırakmış metaforlardan birisi II. Abdülhamit dönemi ve II. Meşrutiyet döneminde iki kez maarif nazırı olarak görev yapmış olan Emrullah Efendi tarafından savunulan *tuba ağacı* nazariyesidir. II. Meşrutiyet döneminde ilköğretim adına önemli yenilikler yapılmasına rağmen klasik eğitim sorunları devam etmiştir. Açılan okullarda eğitim verecek öğretmen açığı en büyük sorun olarak görülmekte, maarif nazırı Emrullah Efendi eğitimdeki problemin çözümünü yükseköğretimdeki düzelmeye bağlı görmektedir. Bu projeye Türk eğitim tarihinde “Tuba Ağacı Nazariyesi” denilmektedir.

II. Meşrutiyetin ilanından sonra Tanzimat, Islahat ve I. Meşrutiyet dönemlerindeki Batılılaşma akımı zirveye çıkmış, modern eğitim kurumları tamamen batı tipi eğitime göre yapılandırılmıştır.

1908 tarihinde çıkan Sırat-ı Müstakim dergisinde yayınlanan Terbiye ve Esasları başlıklı yazısında Emrullah Efendi tam bir eğitim felsefesi tahlili yapmaktadır. Emrullah Efendi; bu makalede, 70 yıldır tatbik edilen Batı tipi modern okul siyasetine İslami zaviyeden hareketle eğitimsel, toplumsal ve teknolojik gelişmeleri ele almaktadır. Bu dönemin eğitim hareketleri ve eğitim tartışmaları denilince Emrullah Efendi ve Satı Bey isimlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Emrullah Efendi, Osmanlı toplumunun geleceği

---

⁷ -Millet mekteplerinin amacı 14-40 yaşlarındaki vatandaşların yeni alfabeyle okuma-yazma öğrenmesidir. 14-40 yaşındaki vatandaşların bu okullara devam etmeleri mecburidir.

için ıslahata üstten yani yüksek eğitimden, Darülfünundan ve medreselerin ıslahından başlanmasını savunurken, Satı Bey bu fikrin tam tersini müdafaa etmektedir. Ona göre eğitim sisteminde yapılacak ıslahata üstten değil, ilköğretimden başlanmalıdır. Bu tartışma eğitim dünyamızda “tuba ağacı nazariyesi” diye meşhur olmuştur. Başlangıçta Satı Bey’in görüşleri revaç bulduysa da daha sonra Ziya Gökalp’in de dâhil olduğu münevverler Emrullah Bey’in eğitim görüşlerine meylenmişlerdir (Gündüz, 2013; 36-37).

Bu teoride metafor olarak tuba ağacının kullanılması boşuna değildir. Tuba⁸; İslami kaynaklarda cennette olduğu düşünülen ve dalları yeryüzüne doğru uzanan bir ağacın ismi olarak bilinmektedir. Emrullah Efendi, ilmin çok değerli bir nur/ışık olduğunu ve bunu kazanmak için çok çalışmak gerektiğini, ağacın dalları nasıl yeryüzüne doğru salınıyorsa eğitim sistemindeki değişimin de yukarıdan aşağıya doğru olması gerektiğini, yani önce üniversite eğitiminin ıslahı sonra da kademe kademe bir reform çalışmasının doğru olacağını savunmuştur. Emrullah Efendi iki dönem Maarif Vekâleti olarak görev yapmış, teoriyle pratiği tatbik etme imkânı bulmuş bir eğitimcidir. Ona göre ilim, cennette bulunan ve dalları yeryüzüne uzanan tuba ağacına benzer. Bu görüşe göre; bir ülkenin kalkınması için eğitimde yenileştirmeye ilköğretimden değil, yükseköğretimden başlamak gerekir. Önce ilmi zihniyet teessüs edip geliştirilmelidir. Çünkü insanlığın tekâmülü, bilimlerin medreselerde/üniversitelerde geliştirilmesi ile sağlanmıştır. Binaenaleyh; eğitimde değişim ve dönüşüm darülfünunlardan (üniversiteden) başlamalıdır. Eğitimde önce yükseköğrenim istenilen seviyeye getirilip buralardan yetiştirilen eğitimciler vasıtasıyla idadiler, rüştiyeler ve iptidailerde eğitimin kalitesi arttırılırsa toplum, eğitim açısından istenen düzeye getirilebilir (Özodaşık, 1999: 55).

Tuba ağacı nazariyesi etrafında cereyan eden fikri tartışmaların Türk eğitim tarihi için büyük öneme sahip olduğu ifade edilebilir. Türk eğitim tarihi açısından eğitimle alakalı değişim/dönüşüm için ilk defa bir metafor (tuba ağacı) kullanılmıştır.

---

⁸ -İslâm kaynaklarında **tûbâ** kelimesinin kökeni ve anlamıyla ilgili farklı açıklamalar mevcuttur. Bu kelimenin Arapça “tyb” kökünden türeyip “güzellik, hoşluk, iyilik, göz aydınlığı” gibi mânalara geldiği, cennetteki bir ağacı ifade ettiği, Habeş veya Hint dillerinde cennetin ismi olarak kullanıldığı belirtilmiştir (*Lisânu'l-'Arab*, “tyb” md.; Taberî, XIII, 99; Fahreddin er-Râzî, XIX, 50-51). Kur’an’da yalnız bir yerde, “iman edip sâlih amel işleyenlere ne mutlu (tûbâ lehüm), varacakları yer ne güzeldir!” meâlindeki âyette (er-Ra’d 13/29) geçen tûbâ kelimesi için klasik tefsirlerde benzer rivayetler nakledilmiştir. Vâkıa sûresindeki âyetlerde (56/17-40) cennet tasvirleri içerisinde cennet ağaçları anlatılırken de aynı rivayetlere yer verilmiştir. Bu rivayetlerin bir kısmı doğrudan tûbâ ismine atıfla cennetteki bir ağacı tasvir etmekte, bir kısmı da sadece cennet ağacı tasvirlerinden bahsetmektedir (<https://islamansiklopedisi.org.tr/tuba,erişim tarihi:23.07.2021,saat:22.41>).

2023 Eğitim Vizyonu Belgesindeki çift kanat metaforu kurgulanan değişim ve dönüşümün sembolü olarak kabul edilebilir. Vizyon Belgesinde kullanılan çift kanat metaforu, öğrencelerin hem maddi hem de manevi yönden gelişimini sembolize etmektedir (EVB, 2018: 6-8):

Vizyon Belgesinin amacını özetleyen çift kanat metaforunun gerekçesi ise şöyle açıklanmaktadır (EVB, 2018: 7):

Bizim tekilliğimiz, insan ve makinenin birlikteliğinden ziyade akıl ve kalbin birlikteliğidir. Eğitim sisteminin çift kanadı temsilen akli ve kalbi birleştiren bir yolculuğa ihtiyacı olduğu kesindir. Akleden kalplere duyduğumuz ihtiyacı, eğitimi işlevlere ve pratiklere indirgeyerek karşılamamız mümkün görünmemektedir. Zihniyete, kaliteye, liyakate, mahiyete, varlık ve anlam zeminine yoğunlaşmamız son derece ehemmiyetlidir. Taktik ve stratejik düzeyde tasarımlara her zamankinden daha fazla gereksinim var; zira zemin olmadan şekil olmaz. Pedagoji, psikoloji, antropoloji, sosyoloji, nörobilim, ekonomi ve teknolojinin bize tanıdığı tüm imkânları kapsayan trans disiplinler bir zemine ihtiyacımız var. Uzun zamandır milletçe şekilciliği, tek tipçiliği, rutinleri kutsamayan bir zemine duyulan bu özlemin fazlasıyla farkındayız. Bu vizyon belgesi böyle bir özleme verdiğimiz yanıtlardan müteşekkildir.

Batı toplumlarındaki aşırı bireyselliğin, teknolojik bağımlılığın ve dogmatik bilimciliğin insanlığı getirdiği nokta eleştirilerek çift kanat metaforunun omurgasını teşkil eden akıl ve kalbin buluşması aşağıdaki gibi ifade edilmekte, ardından da Türk milletinin tarihi rolüne vurgu yapılmaktadır (EVB, 2018: 8):

Ayrıştırmak, insanın doğasına aykırı olduğu gibi insan varlığının bir yansıması olan eğitimin doğasına da aykırıdır. Türkiye'nin bugün için eğitimdeki en öncelikli konularından biri, ayrıştırıcı tüm özelliklerinden arındırılmış insana bir bütün olarak eğilebilen sistemi kurmaktır. İnsan odaklı eğitim anlayışının ve felsefesinin zirve yaptığı nokta, ontoloji ile epistemoloji birlikteliğini bir ahlak telakkisiyle taçlandırmaktır. Böylelikle eğitim düşüncesine yaklaşım, bir bakıma, modern eğitim süreçlerinin kısıtlayıcı sınırlarını da aşmalıdır. Nihayetinde modern eğitim, 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde öngörülen çift kanat paradigmasının -çoğunlukla- tek kanadı konusunda araç, gereç ve bilgiler sağlamaktadır (EVB, 2018: 16).

İnsan beyni de bu ihtiyaç duyulan bütünsel veya çift kanatlı yaklaşımın önemli unsurları arasında yer almaktadır. Ayıran, dışlayan ve indirgeyen bir anlayış yerine ayırt

eden ve birleştiren bir felsefeye uygun bütünsel bir insan tasavvurunun beyin fonksiyonları, hedeflenen eğitim için dikkate alınması zaruri bir başlıktır. İnsanın düşünce, duygu ve eylem bütünlüğü aslında beyin yapısı ve katmanlarında kendini göstermektedir. Dolayısıyla müfredatın; eğitim öğretim uygulamalarının ve hatta karnenin, beyin katmanlarını yansıtmaları beklenir. Ne var ki 21. yüzyıl becerilerini ölçme iddiasındaki PISA gibi uluslararası çalışmalar dahi sadece eleştirel düşünce, akıl yürütme gibi bilişsel içeriklere yönelmekte, kısacası tek kanatla uçmaya yeltenmektedirler (EVB, 2018: 17).

Eğitim Vizyonu Belgesi, daha önceki eğitim anlayışlarının en büyük problemi olarak teori ile pratiği birleştirememesini ifade etmektedir. *Düşünce, duygu ve eylemi insanda birleştiremeyen, kuramı ve pratiği uzlaştıramayan bu tek kanatlı uçma hevesi en önemli sorunumuzdur* (EVB, 2018: 16).

Vizyon Belgesine göre; bir topluma yapılacak en büyük kötülük o toplumu kendi mana köklerinden ve kültüründen yoksun bırakmaktır. Bununla birlikte insanı kendi kültürünün dışındaki milletlerin kültürel birikiminden bihaber yetişmesine sebep olmak da ayrı bir kötülük olarak kabul edilebilir. Eğitim felsefesinin tatbikat safhasında toplum ile politika yapımcılar ve uygulanan eğitim politikalarının ortak bir zeminde buluşması, eğitim politikalarının başarılı olması açısından avantaj olarak kabul edilebilir. Hakikatin bütünlüğüne saygı duyan bir eğitim sisteminin her şeyden önce evrensel bir zemine gereksinimi vardır. Daha sonra bu eğitim sistemi, bulunduğu toprağın boyasıyla boyanır ve millileşir. Eğitim Vizyonu Belgesinin yerlilik ve millilik vurgusu Edip Cansever'in bir şiiri örnek verilerek vurgulanmaktadır: *İnsan yaşadığı yere benzer/O yerin suyuna, o yerin/toprağına benzer/Suyunda yüzen balığa/Toprağını iten çiçeğe* (EVB, 2018: 18).

Tarih boyunca eğitim felsefesi parçacı bir yaklaşıma dayandığı zaman başarılı olamamıştır. Toplumun bir kesimi kendi hayat felsefesine, kültürü ve siyasal kabullerine uygun bir eğitim felsefesinin eğitim politikalarının temeli olması için çabalarken bir başka kesim ise kendi “doğrularını” topluma dayatmayı biricik kurtuluş olarak görebilmektedir. Esasında yapılan şey; hakikatin parçalanması ve parçanın bütüne egemen kılınmasından başka bir şey değildir. Hâlbuki nihayetinde toplumun bütün kesimlerinin doğrularını da ihtiva eden, efradını cami, ağyarını mani bir eğitim felsefesine dayanan yeni bir yapılanmanın kaçınılmaz bir durum olduğu izahtan varestedir. İşte; 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, eğitim felsefesini, toplumu uzun süredir meşgul eden, ideolojik felsefe temelli eğitim politikalarından ve yapılanmalardan kurtararak, pedagojik bir zemine oturtma

iddiasını taşımaktadır.

Türk eğitim tarihinde çok önemli tuba ağacı metaforu nasıl bir dönemim eğitim felsefesine sembol olmuş ve eğitime ilişkin münakaşalar bu minvalde cereyan etmişse içinde bulunduğumuz günler ve gelecekte eğitim felsefesi tartışmaları çift kanat metaforu etrafında sürececek gibi görünmektedir.

2.4. HÜKÜMET POLİTİKALARINDA EĞİTİM

Eğitim; uzun dönemli bir planlamaya ihtiyaç göstermekte, devlet bütçesinde önemli bir yer tutmakta, vatandaşlık bilincinin kazandırılması, kültür aktarımının en önemli aracı olması, özellikle halkın tamamına ulaşmasının gerekliliği, devletin ideolojisini benimsetmenin önemli bir yolu olması gibi nedenlerden dolayı devletin müdahale alanına açıktır (Eraslan ve Babadağ, 2019: 135-136).

Politika bütün toplumsal sistemleri etkilediği gibi eğitim sistemini de etkilemektedir. Politika toplumsal yapıyı düzenlemekte, yeniden kurmakta ve değiştirmektedir. Eğitim ile politika arasında karşılıklı ilişkide politika daha belirleyicidir. Siyasi oluşumlar, özellikle de siyasi iktidarlar, iktidar-toplum dengesi yanında milletin beklentilerini ve ihtiyaçlarını da hesaba katmaktadır. Bir açıdan bakıldığında okullar, devletin ve yönetimdeki siyasi otoritenin farklı alanlarda geliştirdikleri bakış açılarının bireylere aktarıldığı resmi kurumlar olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla eğitim politikaları, siyasi iktidarlar ile onların oluşturdukları politikalardan bağımsız düşünülemez (Gümüş, 2015: 235).

Türkiye’de siyasi otoritenin belirlediği eğitim politikalarında beş ana dönem gözlenmektedir (Gümüş, 2015: 237):

1- *1923-1938 dönemi (Millileştirme Dönemi)*; politika ve eğitim politikaları arasında etkili uygulamaların yaşandığı yıllardır. Bu dönemin en radikal kararı Tevhidi Tedrisat kanununun çıkarılmasıdır.

2- *1938-1950 dönemi (Hümanistleştirme Dönemi)*; yeni eğitim ve bu eğitimin felsefesinin uygulandığı dönemdir. Çocuğu merkeze alan bir yaklaşımın benimsendiği bu dönemde ABD ile yakınlaşmanın da etkisiyle liberal politikanın etkisi eğitimde de görülmektedir.

3- *1950-1960 dönemi (Demokrat Parti dönemi)*; yeni bir iktidar değişiminin

tesiriyle hayatın her alanında olduğu gibi eğitim de halkın taleplerinin dikkate alındığı bir dönemdir. Bu dönemde yükseköğretimde hem çeşitlik hem de fiziki anlamda atılımların yapıldığı görülmektedir. Bir önceki dönemde aşırı şekilde ideolojisiyle ön plana çıkan Köy Enstitüleri kaldırılmıştır. ABD'nin Marshall yardımına mukabil eğitimde Batı'nın eğitim felsefesinin de programlara girdiği görülmektedir. Eğitimde, batılı eğitimcilerden yararlanma anlayışı tamamen ABD'li eğitimciler yönünde değişikliğe uğramıştır. Batıcılık ve geleneksellik eğitim dünyasında sıklıkla tartışılan kavramlar olmuştur.

4- 1960-1980 dönemi (Planlı Dönem); eğitimde kar-maliyet hesaplaması yapılmaya başlanmıştır. 1924 ve 1960 Anayasalarındaki eğitimin mecburi ve parasız olduğu vurgusunun yanında maddi imkânlardan mahrum olan öğrencilere burs yardımı ve özel öğretim konusu da vurgulanmaktadır. Bu anlayışın neticesinde devletin eğitim alanındaki sorumlulukları ve eğitim politikalarının kapsamı genişlemiştir. 1961'den sonra beş yıllık kalkınma planlarında öncelikli sektörler arasında eğitim de yer almıştır (Gümüş, 2015: 169).

5- 1980'lerden günümüze kadar olan dönem (Liberalleştirme/Neoliberal Dönem); 1980' yılında İngiltere ve ABD'de başlayan liberal politikalar eğitimde de geleneksel birçok kabulü ve anlayışı değiştirmiştir. Türkiye'de de 24 Ocak 1980 Ekonomik Kararları ile serbest Pazar ekonomisine geçişin zorunlu bir sonucu olarak eğitim felsefesinde de liberal politikaların etkisi görülmeye başlanmıştır. Küreselleşme anlayışı liberal eğitim politikalarını tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de temel anlayış olarak kabul ettirmiştir.

Devletin sorumluluğunda olan eğitim piyasaya açılmış, eğitim ticari metaya evrilmiştir. Öğrenci başına yapılan harcamanın düşmesi; fırsat eşitliğinin maddi durumu iyi olmayan toplum katmanları aleyhine değişimi; özel okulların ön plana çıkması; katkı payları, özel okul, etüt merkezi, dersane sayılarının artması; özel sektöre bağlı ve onların ihtiyaçlarına uygun olarak yükseköğretim kurumlarının açılışı; bilgi toplumunun gereksinimlerinin eğitimin amaçlarını değiştirmesi; yeni eğitim yeterliliklerinin hedeflenmesi; öğrencinin merkezde olduğu yapılandırmacı eğitim anlayışının yükselişi; yaşam boyu eğitim; yeni teknolojilerin eğitimde uygulanması; küreselleşmenin dört etkisinin tezahürü (öğrenmeyi öğretmek, bireysel öğrenme, öğrenmeyi bilmek, birlikte yaşamayı öğrenmek), neoliberal politikaların doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Gümüş, 2015: 169-173).

2.5. 2023 EĞİTİM VİZYONU

2.5.1. Vizyon Kavramı

Vizyon, Latince'de 'vide' kelimesinin görmek anlamında kullanıldığı manayı taşır. İngilizce'de ise; "vision" kelimesinin Türkçe karşılığıdır. 'Bu kelimenin, Hint-Avrupa dil ailesinde görmek ve bilmek anlamına gelen weid, woid, wid kelimelerinden türediği ifade edilmektedir (Muslu, 2014).

Türk dil kurumuna göre vizyon; isim olarak görünüm, ayrıca ülkü, sağgörü ve özellikle yönetim bilimiyle ilgili olarak ise 'ileri görüş' şeklinde ifade edilmiştir (www.tdk.gov.tr). Vizyonun yaşadığı söylenebilir, çünkü o sadece dokümanlarda değil, insanların eylem ve düşüncelerinde mevcuttur. O bir resimdir, çünkü sadece soyutlamalardan ibaret değil imajları da kapsamaktadır. Zira imajlar soyut tanımlamalardan daha anlamlıdır ve bir düşünce içeriğine, duygusal bir değere sahiptir. Vizyon, bütün bu boyutlarla birlikte oluşturulduğundan dolayı bütünleştiricidir (Durna, 2002).

Mirze ve Ülgen'e (2010) göre de vizyon, değişimi ve yeniden örgütlenmeyi planlayan bir işletmenin üst yönetimi için bir referans ve dönüm noktasıdır. Vizyon, insanları bir arada tutup geleceğe yönlendirerek motive eder ve bir yol haritası görevi görür.

Örgütte bulunan her yönetici ve müdürün, şirketin uzun dönemdeki hedeflerini başarması için ortak bir vizyonunun olması çok önemlidir. Bir vizyon bildirgesi *ne olmak istiyoruz* sorusuna cevap vermelidir. Açık bir vizyon, misyon bildirgesinin oluşumuna da zemin hazırlar. Vizyon bildirgesi gelişime açık, kısa ve yalın bir şekilde tek bir cümleyle ifade edilmelidir. Vizyon amaçlar ve hedefler gibi yıldan yıla dalgalanmalar göstermez, aksine kalıcı bir vaattir. Başarılı bir vizyon organizasyonlar için canlı ve parlak bir resim çizer ve geleceğe yönelik olmasına rağmen, şu anda fark edilmiş gibi şimdiki zamanda yer alır (Erdoğan ve Diğerleri, 2012:Akt: Muslu, 2014).

Dalay'a (2002)' göre vizyon; bir örgütün gelecekte hangi durumda olacağına dair bir perspektiftir. Gelecekte hangi durumda olmasını bilen örgütler geçmiş referanslı veya günübirlik değişimler içerisinde dalgalanan örgütler değil, bugünden yarını oluşturmaya çalışan, gelecek referanslı örgütler olacaktır. Gelecekte varılmak istenen durumun belli olması, örgütün bugünkü tercihlerinde tutarlı olmasına da imkân verebilir.

2.5.1. 2023 Eğitim Vizyon Belgesine Genel Bir Bakış

2023 Eğitim Vizyon Belgesi Türk eğitim sisteminde bir uyanma, değişim-dönüşüm ve yerellik/evrensellik harmanlamasında bir dönüm noktası olarak kabul edilebilir. Belge, tasarım, yapılandırma ve değişim-dönüşüm için üç yıllık bir geçiş süreci öngörmektedir. Vizyonda nicel değerlendirmelerden ziyade nitel değerlendirmelere önem verilmekte, eğitimin kalitesinin, verimliliğin artırılması ve eğitimin toplumun gelişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir çehreye kavuşturulması amaçlanmaktadır.

2023 Eğitim Vizyonu, son yıllarda Türk eğitim sisteminde bir uyanmaya ve hareketlenmeye sebep olmuştur. Nicelikten çok niteliğe vurgu yapan vizyon; niteliği hedeflemesi yönüyle çok mühim bir perspektif sunmaktadır. Çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlığın gelişimi ve mutluluğu için sarf edilebilen bilim aşkına sahip, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı çocuklar yetiştirmeyi amaçlayan belgeye göre eğitim bir ekosistem olarak düşünülmektedir. Bu anlayışla eğitimin mantık ve duyguları birlikte kucaklayacağı ve geliştireceği vurgulanmaktadır. Neoliberal politikaların olumsuz sonuçlarıyla mücadele anlamına gelecek ifadeler de Belge'nin amaçlarını ortaya koymaktadır (Bircan, 2019: 37,38).

Toplumsal bütünleşmenin ve ulusal bilincin sağlanmadığı ve desteklenmediği bir eğitimle küreselleşmenin olumsuz etkilerine ülkemizin, eğitim sistemimizin ve vatandaşların açık olacağı muhakkaktır. Uluslararası ve ulusal çerçevede değişen ve gelişen ihtiyaçlara yönelik gerçekleştirilecek eğitimde amaçların bu beklentileri karşılayacak şekilde belirlenmesi ve uygulamaların bu amaçlara göre programlanması ülke ihtiyaçlarına uygun nitelikte yetişmiş bireyler demektir. Küreselleşen dünyada benzerliklerin hâkim olma anlayışına karşılık 2023 vizyonu ile "çoklukta birlik" anlayışı ile bilimin öncülüğünde kültüre, tarihe sahip çıkılarak yol alınacağı belirtilmekte ve eğitim *aslını unutmamak* ve *kendini bilmek* söylemleri üzerinde temellendirilmektedir (Bircan, 2019: 38).

Daha önceki yıllarda eğitimle ilgili değerlendirmeler, derslik sayısı, öğretmen, öğrenci sayısı, niceliğe dair öğelere dayanırken Eğitim Vizyonu, yetiştirilen insanın kalitesiyle ilgili nitelik değişimine perspektif tutmaktadır. Bu belgeye göre eğitimdeki dönüşüm; adil, insan merkezli, öğretmen temelli, kavramda evrensel, uygulamada yerel, esnek, beceri odaklı ve sürdürülebilir bir eğitimi hedeflemektedir (Bircan, 2019: 38).

Devletler eğitimin kalitesini artırmak için eğitimde iyileştirici, düzenleyici veya

yeniden kurmacı adımlar atmaktadır. Son yıllarda Türkiye’de de eğitim-öğretime yönelik yeni adımlar atıldığına şahit olunmaktadır. Sözleşmeli öğretmenlik, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik politika değişikliklerini ifade eden FATİH projesi, 2012’de yapılan 4+4+4 eğitim kademelendirme düzenlemesi buna örnek olarak gösterilebilir. Bu yeniliklerle, eğitimde niteliğin ve kalitenin artırılması amaçlanmaktadır. Bu yenileşme ve gelişme adımlarının en kapsamlısı ise 23 Ekim 2018’de kamuoyuna duyurulan 2023 Eğitim Vizyon Belgesidir (<http://2023vizyonu.meb.gov.tr>).

Eğitimin en önemli unsurlarından birisi öğretmendir. Eğitim-öğretimin uygulayıcısı, sahada programa hayat veren kişi öğretmen olduğuna göre teknolojik iyileştirmelerden daha önemli olan öğretmen yeterliklerinin ve donanımının iyileştirilmesidir. Öğretmen ile öğrenci arasındaki iletişimi hiçbir teknolojik alet sağlayamaz. 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi, UNESCO tarafından yapılan ayrıntılı incelemenin ardından Uluslararası Eğitim Planlaması Enstitüsünce resmi internet sitesinden paylaşılarak tüm dünyaya duyurulmuştur (<http://2023vizyonu.meb.gov.tr>).

Türk eğitim sisteminde bireyin kendini bilmesi, tanınması ve gizil güçlerinin meydana çıkarılmasının hedeflenmektedir. Esasında eğitimin mana ve mefhumunda da bu amaç mevcuttur. Türk eğitim sisteminde öğrencilerin mizaç ve kabiliyetleri dikkate alınarak gelişmeleri sağlanmak amaçlanmaktadır Bu hedefe ulaşmak için okul öncesinden başlayarak temel eğitim ve ortaöğretim kademelerinde öğretmenin rehberliği ve yönlendirmelerinin başat rol oynadığı bilinmektedir. Bilgilerin şablon malumat olarak aktarılması yerine öğrencilerde öğrenme ve keşfetme merakı uyandırılarak onların bilgiye ulaşmasının sağlanması temel amaçtır.

2.5.2. 2023 Eğitim Vizyon Belgesinin Hazırlanma Süreci

Vizyon Belgesi, amaçladığı dönüşümü gerçekleştirebilmek için yönetim aşamalarının her boyutunda eğitimin paydaşlarının görüşlerine önem vermiş, farklı fikirleri aynı potada eritmeye çalışmıştır. Belge hazırlanırken, öngördüğü yapısal dönüşümü sancısız atlatabilmek için önceki eğitim politikalarından farklı bir strateji izlenmiştir. Bu amaçla ekonomi ve demokrasinin eğitimle buluşmasına imkân verecek bir yapılandırma için, toplumun hemen her kesimi ve farklı uzmanlık alanlarından kişiler sürece dâhil edilmiştir. Önceki çalışmalar gözden geçirilmiş, çalışma grupları oluşturulmuş, okul idarecileri, öğretmenler, velilerden öğrencilerden görüşler alınmıştır. Böylece eğitim, öğretim, öğretmen, öğrenci, içerik ve sistem başlıkları altındaki temel meselelere eğitim

ekosisteminin tamamı dâhil edilerek cevaplar aranmıştır (EVB, 2018: 10).

Dönüşüm için üç yıllık aşamalı bir planlama düşünülmüştür. İlk safha olan 2018-2019 eğitim-öğretim yılı tasarım, simülasyon, öncü pilot uygulamalar ve yeniliklerin bir kısmı ile başlamıştır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılında ise ülke ölçekli pilot uygulamalar ve tasarımı biten eylemlerin uygulamasına geçilmiştir (tasarım-beceri atölyeleri şartları uygun olan okulların birçoğunda uygulanmaya başlamış, diğerlerinde de gerekli yapısal dönüşüm çalışmaları devam etmektedir). 2020-2021 eğitim-öğretim yılında ise ana hedefler altında sıralanan faaliyetlerin tamamının hayata geçirilmesi, bazı faaliyetlerin ise etki ve sonuç analizinin yapılması planlanmıştır (EVB, 2018: 11).

2.5.3. Eğitim Vizyonu Belgesinin Hedefleri

Eğitim Vizyonu Belgesi'nde; mevcut yapısıyla eğitim sistemimizin çağın ihtiyaçlarına yeterince cevap veremediği, insanlığı gelecek tasavvuru ile bizim insan tasavvurumuz arasında farklılık olduğu tespitinden yola çıkılmıştır. Belgede bu bağlamda; insanlığın bu günkü hızla ve anlayışla devam etmesi halinde nasıl bir dünyaya gözlerimizi açacağımız ve bu süreçte bizi ne gibi tehlikelerin beklediği gibi sorulara cevap aranmakta ve bu doğrultuda gerekli planlama ve yapılandırmalar öngörülmektedir.

Eğitim Vizyonu sadece bir değişim-dönüşüm olmanın ötesinde bir medeniyet tasavvuru da ifade ettiği belirtilmekte ve şöyle denilmektedir (EVB, 2018: 6, 7, 8):

Aksi takdirde son yıllarda artan çatışmalar ve uluslararası terörizm, göç hareketleri, çevre ve sağlık sorunları, ekonomik müdahaleler, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi burada sadece birkaç örneği sıralanan küresel beşerî krizlerin sonuçlarına hep birlikte katlanmak zorunda kalırız. Bilgi toplumu diyerek rekabeti aşırı kutsayan, teknoloji diyerek tüketimi körükleyen, “insanlık” denince kendi toplumu hariç herkesi dışlayan bir uygarlık anlayışını kabul etmemiz mümkün değildir. Bizim medeniyetimizin insan tasavvuru sadece maddi mükemmeliyeti benimsemez; gönlü ve bilimi, mana ve maddeyi, talim ve terbiyeyi birlikte ele alan bir bütünden beslenmektedir

2.5.4. Eğitim Vizyon Belgesinin Temel Amacı

2023 Eğitim Vizyonunun temel amacı, çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlık hayrına sarf edebilen bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli, ahlaklı çocuklar yetiştirmektir. 2023 Eğitim Vizyonu, sabır, emek, samimiyet ve fedakârlık isteyen bir süreç olan eğitim-öğretim konusundaki atılım ve şahlanış yol

haritasını ifade etmektedir (EVB, 2018: 5, 7).

Eğitim-öğretim sisteminin asıl hedefi, akliselim, kalbi selim, zevkiselim sahibi bireyler yetiştirmek olmalıdır. Bunun yanında çocukları günümüzün bilgi ve yoğun rekabetçi dünyasına en iyi şekilde hazırlamak gerekmektedir. 2023 Eğitim Vizyonu; Türk Millî Eğitim Sistemi'nin nicelik ve erişimle ilgili sorunlarının birçoğunu geride bırakma ve geleceğe ait nitelik devrimini gerçekleştirmek konusundaki kararlılığını tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. Belgede eğitimi bir ekosistem olarak görmeyi ve sistemin tüm alt bileşenlerini eş zamanlı tasarlamayı hedefleyen bir yöntemden söz etmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın bu süreçte oynayacağı rolün de; *talim ve terbiyeyi Türk Milletinin toplumsal bütünleşmesinin ve ortak ülküye dayalı şimdi ve gelecek tasavvurunun inşasına öncülük etmekten ibaret olduğu* söylenmektedir (EVB, 2018: 8).

2.5.5. Eğitim Vizyonu Belgesinin Hedeflediği Eğitim Ekosistemi

2023 Eğitim Vizyon Belgesi etraflıca incelendiğinde Türk eğitim sisteminin “eğitim ekosistemi” olarak vasıflandırıldığı, bir sistemi oluşturan bütün alt sistemlerin değişim, dönüşüm ve yeniden yapılandırmadan etkileneceği anlaşılmaktadır. Türk eğitim tarihi incelendiğinde daha önce siyasal iktidarların veya Millî Eğitim Bakanının değişimiyle sınırlı kalan birçok değişiklik ve yenilik çabaları olduğu, Millî Eğitim Şuralarında çok güzel kararlar alındığı, fakat uygulanma şansı bulamadığı anlaşılmaktadır (Gümüş, 2015: 47-48). Eğitim Vizyonu Belgesi ise sistemin hem eğitim felsefesi, hem amaçlar hem kurgulama, hem tasarım hem de sistemin değişim dönüşüm ve yapılandırma aşamalarının nasıl bir süreçte gerçekleştirileceğine dair çerçeve bir plan içermektedir (MEB,2018: 3). Vizyon Belgesi'nin aşamalı bir uygulamayı esas alarak bütün uygulamayı -pilot uygulamalar da dâhil- üç yıllık bir zamana yayması tatbikat safhasının daha az sorunlu geçeceğine işaret olarak kabul edilebilir.

Vizyon Belgesinde, MEB'nin hangi birimlerinin hangi etkinliği yürüteceği, eğitim kademelerinin tamamında yapılandırmanın hangi hedeflere dayalı ve nasıl bir yöntemle gerçekleştirileceği tafsilatlı bir şekilde incelendiğinde, Bakanlık merkez teşkilatındaki 16 birimde 44 hedefi gerçekleştirmek istediği anlaşılmaktadır:

Belgede *Öğrenme Analitiği Araçlarıyla Veriye Dayalı Yönetim* başlığı altında iki hedef belirlenmiştir:

1. Bakanlığın tüm kararlarının veriye dayalı hâle getirilmesi.

2. Okul bazında veriye dayalı yönetime geçilmesi.

Belgede *Ölçme ve Değerlendirme* başlığı altında dört hedefin belirlendiği görülmektedir:

1. Eğitim kalitesinin artırılması için ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin etkinleştirilmesi.
2. Öğrencilerin sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerinin izlenmesi.
3. Kademeler arası geçiş sınavlarının eğitim sistemi üzerindeki baskısının azaltılması.
4. Yeterlik temelli ölçme değerlendirme yapılması.

Belgede *İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve Yönetimi* başlığı altında iki hedef belirlenmiştir.

1. Öğretmen ve okul yöneticilerinin mesleki gelişimleri yeniden yapılandırılacak
2. İnsan kaynağının verimli kullanılması ve hakkaniyetli bir şekilde ödüllendirilmesi sağlanacak.

Belgede *Okulların Finansmanı* başlığı altında bir hedef belirlenmiştir.

1. Finansman yöntemleri çeşitlendirilecek.

Belgede *Teftiş ve Kurumsal Rehberlik Hizmetleri* başlığı altında bir hedef belirlenmiştir.

1. Kurumsal rehberlik ve teftiş hizmetleri yapılandırılacak.

Belgede *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık* başlığı altında bir hedef belirlenmiştir.

1. Rehberlik hizmetleri ihtiyaçlara yönelik olarak yapılandırılacak.

Belgede *Özel Eğitim* başlığı altında bir hedef belirlenmiştir.

1. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere yönelik hizmetlerin kalitesi artırılacak

Belgede *Özel Yetenek* başlığı altında üç hedef bulunmaktadır.

1. Özel yeteneklilere yönelik kurumsal yapı ve süreçler iyileştirilecek.
2. Özel yeteneklilere yönelik tanılama ve değerlendirme araçları daha ileri seviyeye taşınacak.

3. Özel yeteneklilere yönelik öğrenme ortamları, ders yapıları ve materyalleri geliştirilecek.

Belgede *Yabancı Dil Eğitimi* başlığı altında üç hedef görülmektedir.

1. Ülke genelinde yabancı dil eğitimi, seviye ve okul türlerine göre uyarlanacak.
2. Yeni kaynaklar ile öğrencilerin İngilizce konuşulan dünyayı deneyimlemesi sağlanacak.

3. Yabancı Dil Eğitiminde Öğretmen Nitelik ve Yeterlilikleri Yükseltilecek

Belgede *Öğrenme Süreçlerinde Dijital İçerik ve Beceri Destekli Dönüşüm* başlığında iki hedef belirlenmiştir.

1. Dijital içerik ve becerilerin gelişmesi için ekosistem kurulacak
2. Dijital becerilerin gelişmesi için içerik geliştirilecek ve öğretmen eğitimi yapılacaktır

Belgede *Erken Çocukluk* başlığı altında iki hedef bulunmaktadır.

1. Erken çocukluk eğitim hizmeti yaygınlaştırılacaktır.
2. Erken çocukluk eğitim hizmetlerine yönelik bütünlük bir sistem oluşturulacaktır.
3. Şartları elverişsiz gruplarda eğitimin niteliği artırılacaktır.

Belgede *Temel Eğitim* başlığı altında üç hedef vardır.

1. İlkokul ve ortaokullar gelişimsel açıdan yeniden yapılandırılacaktır.
2. Yenilikçi uygulamalara imkân sağlanacaktır.
3. Okullar arası başarı farkı azaltılarak okulların niteliği artırılacaktır.

Belgede *Ortaöğretim* 'de dört hedef bulunmaktadır.

1. Ortaöğretimde öğrencilerin ilgi, yetenek ve mizaçlarına uygun esnek modüler bir program ve ders çizelgesi yapısına geçilecektir.

2. Akademik bilginin beceriye dönüşmesi sağlanacaktır.

3. Okullar arası başarı farkı azaltılacak.

4. Okul pansiyonlarında hizmet standartları oluşturularak hizmet kalitesi artırılacak.

Belgede *Fen ve Sosyal Bilimler Liseleri* başlığı altında iki hedef belirlenmiştir.

1. Fen ve sosyal bilimler liselerindeki öğretimin niteliği iyileştirilecek.

2. Fen ve sosyal bilimler liselerinin yükseköğretim kurumlarıyla iş birlikleri artırılacak.

Belgede *İmam Hatip Ortaokulları ve Liseleriyle* ilgili iki hedef bulunmaktadır.

1. İmam hatip okullarının müfredat, ders yapısı ve dil yeterlikleri iyileştirilecek.

2. İmam hatip okulları ve yükseköğretim kurumları arasında iş birlikleri artırılacak.

Belgede *Mesleki ve Teknik Eğitimle* ilgili yedi hedef belirlenmiştir.

1. Mesleki ve teknik eğitime atfedilen değer artırılması sağlanacak.

2. Mesleki ve teknik eğitimde rehberlik, erişim imkânları artırılacak.

3. Yeni nesil müfredatlar geliştirilecek.

4. Eğitim ortamları ve insan kaynakları geliştirilecek.

5. Yurt dışında yatırım yapan iş insanlarının ihtiyaç duyduğu meslek elemanları yetiştirilecek.

6. Mesleki ve teknik eğitimde eğitim-istihdam-üretim ilişkisi güçlendirilecek.

7. Yerli ve millî savunma sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü yetiştirilecek.

Belgede *Özel Öğretim* başlığı altında iki hedef bulunmaktadır.

1. Özel öğretim kurumlarına yönelik yönetim ve teftiş yapısının etkililiği artırılacak.

2. Sertifika eğitimi veren kurumların niteliğini artırmaya yönelik düzenlemeler yapılacaktır.

Belgede *Hayat Boyu Öğrenme* başlığında bir hedef belirlenmiş bulunmaktadır.

1. Hayat boyu öğrenme programlarına yönelik nitelik ve erişim artırılacak.

2.5.6. Eğitim Vizyonu Belgesi ve İçerik

Çocukların ilgi, yetenek ve mizaçlarına yönelik gelişimleri için tüm okullarda tasarım-beceri atölyeleri kurulması Eğitim Vizyon Belgesi'nin getirdiği en köklü değişikliklerden birisi olarak ön plana çıkmaktadır. Belgede, bu atölyelerdeki etkinliklerin bilim, sanat, spor ve kültür odaklı yapılandırılması önerilmektedir. Bilmekten çok tasarlamamanın, yapmanın, üretmenin ön plana çıkacağı bu atölyeler çocuğun kendisini, meslekleri, çevresini tanımaya yardımcı olacaktır. Pilot örneklerinin 2019-2020 eğitim-öğretim yılında devreye girmesi planlanan bu atölyelerle öğrencilerin düşünerek tasarlamaya ve üretmeye zaman ayırabilmesine imkân verilmesi amaçlanmıştır. Belgede ayrıca, temel becerilere ilişkin zorunlu derslerin korunması şartıyla, zorunlu ders saat ve çeşitleri azaltılarak, derinleşmeye, kişiselleştirmeye ve uygulamaya zaman ayrılması öngörülmektedir. İlkokuldan başlayarak tüm öğretim kademelerinde okullara çocukların sahip oldukları yetenek kümeleriyle ilişkilendirilmiş becerilerin uygulama düzeyinde kazandırılabilmesi tasarım-beceri atölyelerinin işlevini tam yapmasına bağlıdır. Bu atölyedeki eğitimi verecek kişilerin ise ilgili branştan istekli öğretmenlerden, dal eğitimi veya sertifika eğitimi alanlardan seçilerek, ücret karşılığı görevlendirilmesi planlanmaktadır (MEB, 2018: 25).

2.5.7. Eğitim Vizyon Belgesinin Uygulanması İle İlgili Hususlar

Eğitim Vizyon Belgesi, eğitim ekosisteminin amaç, yapı, süreç ve fonksiyonlarının yeniden tanzimini hayati önemde kabul etmektedir. Sistemin tasarımı ve eski sistemin yeni sisteme entegrasyonu belirli bir süreç istemektedir. Bu entegrasyon için üç yıllık bir süre tahdit edilmiş durumdadır. Yeni sistemde okul eğitimin merkezindedir. Toplumda aile neyse eğitimde de okul aynı konumda olmalıdır. Eğitim politikalarının uygulamasının mümkün, takibinin kolay ve ölçülebilir hedefler olarak belirlenmesi önemli görülmektedir (EVB, 2018: 9).

Vizyon Belgesi; adil, insan merkezli, öğretmen temelli, kavramda evrensel, uygulamada yerli, esnek, beceri ve görgü odaklı, hesap verilebilir ve sürdürülebilir yapısal bir dönüşümü hedeflemektedir. Bunun yanında, çocukların neşeli ve mutlu olması, ailenin sağlığı, toplumun huzuru, ülkemizin refahı ve evrensel insanlık değerlerinin yerleşmesi de

hedeflenmektedir. Bunun için eğitimin, demokrasi ve ekonomi ile ortak bir platformda buluşması zorunludur (EVB, 2018: 10).

2.5.8. Vizyon Belgesinin Temel Felsefesi

Bugün dünyada iyi eğitim performansı gösteren tüm ülkeler, elde ettikleri başarıları geçmişten geleceğe köprüler kurarak, merkezine insanı alan kavramsal çerçeveler ve felsefi yaklaşımlarla yakalamışlardır. Eğitimde başarılı görülen her değişim, dönüşüm ve reform sağlam felsefi yaklaşımlarla desteklenmiştir (EVB, 2018: 14). Eğitim sistemleri kendi medeniyetinin izlerini taşıdığı kadar evrensel insanlık değerlerini de cem ederler. Eğitimin temelini insan ve insana bakış oluşturmaktadır. İnsandan bağımsız bir eğitim-öğretim felsefesi düşünülemez.

Toplumlar kısa dönemlerde oluşturulmuş pratiklere, hükümlere, normlara ve kurallara bağlı eğitimsel dönüşümleri benimsemekte zorlanırlar. Eğitim sisteminin son yıllarda tamamen sınıf geçmeye, sınav kazanmaya ve iş bulmaya odaklanması eğitimin işlevlerini basitleştirici bir rol oynamaktadır. Oysa bunlar eğitimin daha ulvi amaçlarının yanında doğal sonuçlardır. Eğitim, mekanik değil insani bir sistemdir ve merkezinde insan yer almaktadır (EVB, 2018: 15). Bu bağlamda 2023 Eğitim Vizyonu, 21. yüzyıla dair çift kanatlı bir okuma önermektedir. Hem bilgiyi ve beceriyi kazandırmayı hem de manevi, mesleki, ahlaki, milli değerleri kapsayan ve kuşatan bir olgunlaşma, gelişme, ilerleme, değişim ve ahlak güzelliği kazandırmayı amaçlamaktadır. Çağdaş eğitim sistemleri, eğitim felsefesinde insanı ya düşünen hayvan ya da ekonomik hayvan olarak tanımlamaktadır. Hâlbuki insan sadece maddi veya sadece manevi varlığa sahip değildir; aksine insan hem maddi hem de manevi varlığıyla ‘insandır.

Belgenin eğitim felsefesini en iyi açıklayan örnek şöyle ifade edilmektedir (EVB, 2018: 15) :

Rafaello'nun Atina Okulu tablosunda, Platon ve Aristoteles'in resmedilme biçimi altını çizdiğimiz bütüncül bakışı açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Platon elini yukarı kaldırarak “hakikat yukarıda” derken Aristoteles elini aşağı doğru tutarak “her şey bu dünyada” mesajını vermektedir. Özetle insan öz, ruh, kalp, akıl, madde, beden ile bir bütündür. Eğitim sistemleri ancak insan doğasına ait tüm bu unsurlara bütüncül bir sorumluluk geliştirebildiği ölçüde başarılıdır.

2023 Eğitim Vizyonunun en temel felsefi önermesi, insanın ontolojik birlik ve bütünlüğü içinde yeniden ele alınması ve hak ettiği biçimde eğitimin gündemine

taşınmasıdır. İslam'ın şerefli olarak tavsif ettiği insan düşünen, sosyal bir canlı sınırlarına hapsedilmekten azat edilmeli, ruh ve beden bütünlüğü anlayışına dayalı olarak doğuştan gelen fitratıyla kabul görmelidir. 2023 Eğitim Vizyonu, insanı maddi manevi tüm varlık unsurlarıyla bir bütün olarak gören bakışı temsil etmektedir. Zira insan; duyumsal, duygusal ve bilişsel ihtiyaçları olan bir beşerdir (EVB, 2018: 15).

İnsan varlığında nasıl ki ruh, psişe (nefis/benlik) ve beden birbirinden ayrılamıyorsa, eğitimde de kuram, model, yöntem ve araçlar birbirinden ayrı düşünülemez. Bu doğrultuda yakın dönem eğitim düşüncesi ve edebiyat tarihinin önemli simalarından Nurullah Ataç'ın hayatı ifade ederken kullandığı ifadeler örnek olarak gösterilmiştir: *Hayat konulara mı bölünmüştür sanki? Bir yanda bilim, bir yanda sanat, bir yanda ahlak...* Ayırıştırma, insanın doğasına aykırı olduğu gibi insan varlığının bir yansıması olan eğitimin doğasına da aykırıdır. Türkiye'nin bugün için eğitimdeki en öncelikli konularından biri, ayırıştırıcı tüm özelliklerinden arındırılmış insana bir bütün olarak eğilebilen sistemi kurmaktır (EVB, 2018: 16).

Türk toplumunun bilgiyle olan pragmatik ilişkisini yeniden düşünmesi ve varlık-bilgi dengesini yeniden yapılandırması önemlidir. Aksi hâlde varoluşu, sadece maddi varlık dünyasını tecrübe yoluyla anlatmak, tek kanatla uçmaya ve yükselmeye benzeyen nafile bir çabadır. İnsan odaklı eğitim anlayışının ve felsefesinin zirve yaptığı nokta, ontoloji ile epistemoloji birlikteliğini bir ahlak telakkisiyle taçlandırmaktır. Böylelikle eğitim düşüncesine yaklaşım, bir bakıma, modern eğitim süreçlerinin kısıtlayıcı sınırlarını da aşmalıdır. Nihayetinde modern eğitim, belgenin öngördüğü çift kanat paradigmasının, çoğunlukla, tek kanadı konusunda araç, gereç ve bilgiler sağlamaktadır (EVB, 2018: 16).

Eğitim Vizyon Belgesi, daha önceki eğitim anlayışlarında en büyük problem olarak teori ile pratiği birleştirememesini göstermektedir: *Düşünce, duygu ve eylemi insanda birleştiremeyen, kuramı ve pratiği uzlaştıramayan bu tek kanatlı uçuş hevesi en önemli sorunumuzdur* (EVB, 2018: 16).

İnsan doğasını, Eğitim Vizyonu Belgesi'nde savunulduğu, şekilde çift kanatlı ele alabilmek temelde bir medeniyet ve zihniyet konusudur. Türk eğitim sistemi için felsefi temelli sistematik bir paradigmaya ne kanunlar ne bütçe ne de alt yapı engeldir. Eğitim sisteminin temel sorunu zihniyet meselesidir. Bu mesele çözülmeden, insan tasavvurunun paradigmatic muhtevası anlaşılmadan dünyayla rekabet şöyle dursun, geleceğe yönelik belirlenen hedeflerin ve politikaların başarı şansı da çok düşüktür (EVB, 2018: 17).

İşte; 2023 Eğitim Vizyon Belgesi; eğitim felsefesini, toplumu uzun süredir meşgul eden, ideolojik felsefe temelli eğitim politikalarından ve yapılanmalardan kurtararak pedagojik bir zemine oturtma iddiasını taşımaktadır. Bu durum Belge'de *bugünden başlayarak 21. yüzyıl Talim ve Terbiye Modelimiz ile 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin temel hedefi, ahlak telakkisine dayalı ve insanı merkeze konumlandıran bir varlık ve bilgi anlayışına hayat vermektir* şeklinde ifade edilmektedir (EVB, 2018: 18):

2.5.9. Eğitim Vizyonu Belgesinin Temel Politikaları

2023 Eğitim Vizyon Belgesi incelendiği zaman eğitim politikasının bazı esaslara dayandığı ve bu esasların keyfiyetinin tafsilatlı bir şekilde izah edildiği görülmektedir (EVB, 2018: 21, 22, 23):

1. Eğitim kurumlarının temel görevi bireyin/çocuğun kendini en iyi şekilde bilmesi ve tanınmasını sağlamaktır. Bu bilme ve tanıma süreci, öğretmenlerin rehberliğinde devam etmeli, dışarıdan, normatif kalıplar enjekte edilmemeli, çocuğun yaratılıştan getirdiği müfredatın doğal çevresinde ortaya çıkması için uygun ortamın meydana getirilmesi için çalışılmalıdır. Her çocuğun eğitim yolculuğu için ayrı bir yol haritası olmalı ve öğretmen bu yolculukta her öğrenciyi ayrı şahsiyetler olarak kabul etmeli ve hepsinin ayrı ayrı gelişimine fırsat verecek bir zemini yapılandırmalıdır (EVB, 2018: 21).

2. Öğretmen, bu uzun eğitim yolculuğunda çocuk ile kendisini ayrı bir yere konumlandırmaz. Yönleri aynı, amaçları ortak, adımları örtüşecek kadar birbirini takip eden bir nitelikte olmalıdır.

3. Öğretmen her çocuğun farklı olduğu ve her beynin farklı öğrendiği yaklaşımıyla hareket etmeli, öğrencilerin fitratlarının, mizaçlarının, öğrenme stillerinin ve zekâ yapılarının farklı olduğunun bilinciyle müfredatı, öğrenme ortamını ve eğitim materyallerini seçmeli ve buna göre düzenlemelidir (EVB, 2018: 21).

4. Eğitim-öğretim süreçlerini bir bütün olarak kabul etmeli, kendisini öğrencinin karşısında değil yanında konumlandırmalıdır. Yeniliklere ve gelişmeye açık olmalı, eğitimdeki yenilikleri takip ederek kendi eğitim uygulamalarına adapte etmelidir.

5. Dünyada geçerli eğitim programları çocuklara/bireylere eğitim müfredatını hap gibi yutturma derindedir; hâlbuki doğuştan getirdiği yetenekleri, merakı ve kabiliyetleriyle mutabık bir amaç-yapı-davranış ilişkisi gözetmek daha müspet neticeler

vermektedir. Program merkezli değil, insanı merkeze alan bir program insana ve insanlığa daha faydalı olacaktır (EVB, 2018: 22).

6. Eğitim, okulla veya herhangi bir mekânla sınırlandırılmayacak kadar çok amaçlı, çok yönlü ve boyutlu bir girişimdir (Bursalıoğlu, 2012).İnsanın bulunduğu, yaşadığı her ortam eğitim ortamı olarak kabul edilebilir. Ancak bu ortamların bazıları öğrenci için zehirli gıda gibi olabilmektedir. Okul ise çevrenin olumsuz etkilerinin minimuma indirildiği özel olarak oluşturulmuş özel bir çevredir.

7. Bilgi hazır ve ambalajlı bir ürün olarak görülemez. Bilgi sürekli değişim, dönüşüm içinde canlı bir niteliğe sahiptir. Eğitim sistemi, merkezi yapı ile taşra teşkilatı arasındaki ilişkileri olabildiğince özerk olarak kurgulamalıdır (EVB, 2018: 22).

8. Eğitim sisteminin en küçük örgütü olan okul, çağın ihtiyaçlarına uygun gerçek kimliğini bulduğunda o kurumda ekip olma, üretme ve insanlık bilinci artmaktadır. Bu süreçte en kritik görev okul yöneticisindedir. Okul yöneticisi eğitim lideri rolünü hakkıyla yerine getirebilirse eğitimle amaçlanan birçok değişim-dönüşüm-yapılanma ve kurgulama başarıya ulaşacaktır (EVB, 2018: 22).

9. Her kültür kendi eğitim sistemini üretmelidir. Çünkü içinde bulunduğu toplumun kültürüyle çatışan bir eğitim sisteminin benimsenmesi, uzun süre devam etmesi ve başarılı olması mümkün değildir. Eğitim sistemi, sadece yerele dayalı da olamaz; öyleyse eğitim sistemi yerel kültürün üzerinde yükselirken evrensel kültürün renklerini de taşımalıdır (EVB, 2018: 22).

10. Eğitim kurumları bütün çeşitliliğiyle Türk medeniyetinin temellerini atmış olan siyaset, devlet, edebiyat, bilim, sanat insanlarını ve mütefekkirlerini de yetiştirmiştir. Bu noktadan hareketle çocukların her alanda başarılı olabileceği hem ülkesine hem de büyük insanlık ailesine faydalı olacak, katkı sunacak bireyler olarak yetişebileceği bir eğitim sistemi kurgulamak temel hedeftir (EVB, 2018: 23).

11. Eğitim Vizyon Belgesi, bütün bu amaçları gerçekleştirebilmek için birbirini tamamlayan parçaların bir bütün teşkil edecek şekilde ahenkli bir yapılandırma ile büyük bir sistemi teşkil ettiğini belirtmekte ve eğitim kademelerindeki geçişler, program, müfredat, öğretmen, yönetici, öğrenci ve velilerin bir bütün parçaları olduğunu, zamanın ruhuna uygun değişiklik, tecdit ve iyileştirmelerin zamanında yapılacağını ilan etmektedir (EVB, 2018: 25).

2023 Eğitim Vizyonu, hazırlanarak uzun ve yorucu bir çalışmanın ardından ortaya bir yol haritası çıkarılmıştır. İyi niyetle yapılan her yapıcı uyarıyı dikkate alınmış, sonunda, herkesin kendinden birçok katkı ve nokta bulacağı bir çerçeveye ulaşılmıştır. 2023 Eğitim Vizyonunun ışığında sunulacak öneriler, daha nitelikli çalışmalar yapılmasına katkı sağlayacaktır. Bakanlık, yazılan eylemlerin acele etmeden ama hedeflenen hiçbir maddeyi ertelemeden, öngörülen takvimde tek tek uygulamaya geçireceğini, gerçekleştirilen her sürecin etki analizlerini yapacağını, alınan mesafeyi belirli aralıklarla milletle paylaşacağını deklare etmiştir. 2023 Eğitim Vizyonunun sorgulanması ve eleştirisinin Bakanlığın kendi içinde sonlanmayacağı, sürekli iyileştirmelerle amaca ulaşılacağı ifade edilmektedir.

2.5.10. 2023 Eğitim-Vizyonu Belgesinin Değişiklik Kurgusu

Esasında eğitim kurumlarının temel görevi çocuğun kendisini bilmesini ve tanınmasını sağlamaktır. Eğitim Vizyonu Belgesi, eğitimi bir ekosistem olarak görmekte ve mükâmil bir açık sistem tasarımı yapma iddiasındadır. 2023 Eğitim Vizyon Belgesi eğitimi bir ekosistem olarak görmektedir. Sistemin tüm alt bileşenlerini eşzamanlı olarak tasarlamayı hedeflemektedir. Temel amacı; çağın ve geleceğin becerileriyle donanmış ve bu donanımı insanlık hayrına sarf edebilen, bilime sevdalı, kültüre meraklı ve duyarlı, nitelikli ve ahlaklı çocuklar yetiştirmektir.

Eğitimde başarılı görülen her değişim, dönüşüm ve reform sağlam felsefi bir yaklaşımla desteklenmektedir. Eğitimin ana öznesi insandır. İnsan çift kanatlı olarak eğitimle donatılmalıdır. Sadece beceri kazandırmak yeterli değildir. İnsana ait ahlaki ve insani güzel özellikler, maddi ve manevi değerler de kazandırılmak zorundadır. Eğitimde başarının yegâne ölçütü ders notu, sınav sonucu, zekâ testleri, mezuniyet sonunda meslek maaşları olarak kabul edilemez. Temel amaç, ahlak anlayışına sahip, insanı merkeze alan bir varlık ve bilgi anlayışını yeşertmektir.

146 sayfadan müteşekkil Eğitim Vizyonu Belgesi'nde sadece yaşadığı ülkeye değil insanlığın yaşadığı tüm dünyaya karşı duyarlı, insanı seven, diğer canlıları koruyan, ekolojik çevreye duyarlı, küresel vatandaş yetiştirmeye ağırlık verildiği; değişen dünyanın gerektirdiği becerileri kazanmış, değişimin öncüsü yeni bir kuşak yetiştirmenin amaçlandığı müşahade edilmektedir. Eğitim Vizyonu Belgesi'nin küreselleşmeyle paralellik arz eden amaç ve hedeflerinin yanında; rekabet yerine işbirliğinin ön plana çıkarılması, eğitimin alınıp satılan salt bir ekonomik meta olarak görülmesinin yanlış

oluşu, devletin eğitim politikasında bütün eğitim sisteminin bilgi ekonomisinin gerekliliklerine uygun öğrenci yetiştirmek değil iki kanatlı (maddi manevi yönden donanımlı) bir insan yetiştirmeyi hedeflemesi gibi küresel rekabet anlayışına aykırılık teşkil eden yönleri de bulunmaktadır.

Günümüz dünyasında gelişmiş toplumların karşı karşıya kaldığı insani krizlerin de şimdiye kadar uygulanan neoliberal politikaların bir neticesi olduğuna vurgu yapan 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde küreselleşmenin olumsuz neticelerini çözüme gayesinin yer aldığı görülmektedir. Genel olarak bakıldığında Belge ile Türk eğitim sisteminde zihniyet, paradigma, hareket noktası ve felsefi yaklaşımın değişmesine yönelik bir hedefin varlığından söz edilebilir. Eğitim Vizyon Belgesini hazırlayan MEB'nin üç yıllık bir geçiş ve adaptasyon süreci sonunda eğitim sisteminin hem felsefesinde, hem yapısında hem de işleyişinde birçok değişikliği hedeflediği anlaşılmaktadır.

2.5.11. Eğitim Vizyonu Belgesinin Yeni Tasarımı

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi üç yıllık bir geçiş sürecinin sonunda birçok alanda yenilik, değişiklik ve süreklilik arz eden bir gelişim modeli ön görmektedir. Vizyon Belgesi etraflıca incelendiği zaman eğitimin bütün alanlarında umumi bir yapılanmayı amaçladığı anlaşılmaktadır. Belgenin, ilgili bölümleri detaylı olarak incelenerek öngörülen değişiklikler ana başlıklarıyla gözden geçirildiğinde esaslı bir tasarıma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Vizyon Belgesinin, aşamalı bir uygulamayı esas alarak bütün uygulamayı -pilot uygulamalar da dâhil- üç yıllık bir zamana yayması, tatbikat safhasının daha az sorunlu geçeceğine işaret olarak kabul edilebilir.

Millî Eğitim Bakanlığının en acil ihtiyaçlarından bir tanesi süreç ve işlev çözümlenmeleri sonucunda bir sistem entegrasyonu ve tasarımını hayata geçirmektir. Eğitimin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi için objektif ölçütlere göre sürekli değerlendirme yapılması zorunludur. Bunun için de çeşitli ve büyük miktarda verinin işlenerek birbirleriyle ilişkilendirilmesi, sürekli değişen koşullara göre yapılandırılması ve sebep sonuç ilişkisi açısından anlamlandırılması gerekmektedir. Bu amaçla, öncelikle Bakanlığın kullandığı farklı bilgi sistemlerinde sürekli biriken verilerin Öğrenme Analitiği Platformunda analiz edilmesi amaçlanmaktadır (EVB, 2018: 28).

2.5.12. 2023 Eğitim Vizyonu Belgesine Göre Dönüşümün Esasları

2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin sonunda değişiklik, dönüşüm ve tasarımların

planlandığı şekilde gerçekleşmesi için dikkat çekilen esaslar; altyapı reformları, her çocuğu değerli gören eğitsel işleyiş, sisteme hayat veren öğretmen ve okul yöneticisi, sürekli gelişim vizyonuna sahip, güvenilir okul ortamı, açık/verimli yönetim ve yönetici, nitelikli ve kapsayıcı eğitim olarak zikredilmektedir (EVB, 2018: 138). Üç yıllık geçiş süreci sonunda, takvime bağlı planlamayla ve ulaşılabilecek somut hedeflerle Vizyonda öngörülen; okullar arasındaki nitelik farkının kapanmaya başlaması, okulların, çocuklar için mutlulukla yer aldıkları bir hayat alanına dönüşmesi; meslek liselerinin tercih edilir bir yapıya kavuşması, öğrencilerin üzerindeki sınav baskısının azaltılması, çocukların yeniçağ becerilerini sergileyebilecek donanımına sahip olabilmeleri, öğretmen ve okul yöneticilerinin mesleki tatmin duygusunun yükseltilmesi, erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılması, özel ihtiyaçları olan çocuklara hak ettikleri eğitim olanaklarının sunulması amaçları gerçekleştirilebilecektir (EVB, 2018: 139).

Vizyon Belgesinin sonuç bölümünde ise “Mutlu Çocuklar Güçlü Türkiye” afiş cümlesi bulunmaktadır. 2023 Vizyonu; her çocuğun ilgi, yetenek ve mizacı doğrultusunda eğitimden kariyere uzanabileceği bir fırsat ve potansiyelini gerçekleştirme imkânına sunması, her çocuğun öz yeterlilik duygusu ve iradesinin geliştirilmesini hedeflemesi, çocukların öğrenmeyi severek bilgiyi toplumsal değere dönüştürebilecek bir bilinç seviyesine ulaşabilmesini temin etme iddiası, insani, millî ve manevi değerleri ile her çocuğun donanımının geliştirilerek çocukların hem kendini tanıması hem de çevre duyarlılığını içselleştirmesi amaçlarını gerçekleştirmeyi vaat etmektedir (EVB, 2018: 140).

2.6. 2023 EĞİTİM VİZYONU BELGESİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR

2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin kamuoyuna duyurulduğu 2018 yılından bu yana bu belgeyle ilgili –Belgenin Türk eğitim sisteminde yapmayı planladığı büyük değişim-dönüşümle mütenasip-yeterli sayıda araştırma yapılmadığı görülmektedir YÖK’ün Ulusal Tez Merkezi tarandığında Eğitim Vizyonu Belgesini ele alan yüksek lisans veya doktora çalışmasının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Vizyon belgesinin açıklanmasından sonra bu konudaki bilimsel çalışmaların makale ve çalıştay, sempozyum çerçevesinde sunulan bildiri şeklinde yayımlandığı görülmektedir. Bu araştırmalardan biri Duran ve Kurt (2019) tarafından yapılmıştır. Öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyonuna ilişkin görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı araştırmada öğretmenlerin vizyon belgesinin aceleyle hazırlandığı, eğitimcilerin görüşü alınmadığı, yeterli bilgilendirmenin yapılmadığı, hayata geçirilmesinin çok zor olduğu ve bir süre sonra diğer yenilikler gibi rafa kaldırılacağını

düşündükleri tespit edilmiştir.

Ertürk (2019) tarafından yapılan araştırmada 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi eğitim yönetimi açısından değerlendirilmiştir. Nitel yöntemle yürütülen araştırmada Vizyon Belgesi bu kapsamda, eğitim yönetimi alanına giren vizyon, okul gelişimi modeli, insan kaynakları, finansman ve teftiş ve rehberlik hizmetleri temaları açısından ele alınmıştır. Araştırma sonucunda vizyon belgesinde eğitim yönetimi alanında olumlu yönde yeniliklerin planlandığı ancak yapılması planlanan bu yeniliklerin var olan ve adım atılması beklenen sorunların çözümü noktasında yeterli olmayacağı değerlendirilmiştir.

Doğan (2019) tarafından yapılan olgubilim (fenomenoloji) desenine göre yapılandırılan ve Sivas il merkezinde görev yapan 211 öğretmen ve 80 yönetici kapsayan araştırmanın sonucuna göre katılımcılar büyük oranda 2023 Eğitim Vizyonu belgesine ilişkin olumlu görüşler olarak; vizyon belgesinin içeriğinin kapsayıcı olması, bu belge ile birlikte eğitim sisteminde önemli değişimler yaşanacağı, belgenin eğitim kökenli bir bakan tarafından hazırlanmış olması, belgenin tüm eğitim paydaşlarını dikkate aldığı hususları ön plana çıkmaktadır. Olumsuz görüşler ise daha çok vizyon belgesinin uygulanabilir olmadığı ve altyapı yetersizliklerine bağlanmaktadır. Vizyon Belgesine ilişkin katılımcıların beklentileri, literatürde Türk Eğitim Sistemi'ne yönelik yapılan araştırma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Araştırma bulgularına dayanılarak 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin uygulanabilirliğini arttırmak amacıyla öneriler sunulmuştur.

Baltacı ve Coşkun (2021) tarafından yürütülen araştırmaya göre, öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyonu Belgesine ilişkin algılarının düşük düzeyde olduğu, kadınların, erkeklere göre, lisansüstü mezunu olanların, lisans mezunlarına göre daha fazla algıya sahip oldukları, mesleki kıdem arttıkça katılımcıların 2023 eğitim vizyonu algılarının da azalmakta olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya göre eğitimciler 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde öngörülen felsefi değişime henüz hazır bulunmamaktadırlar.

Minaz ve Dikiz (2019) tarafından Siirt ilinde görev yapan okul yöneticileriyle yapılan görüşmelerin analizi neticesinde yöneticilerin belgeyi olumlu bir girişim olarak gördükleri ve fakat eğitimcilerin görüşü alınmadan aceleyle getirildiği, birçok kurumun bu değişime hazır olmadığı yönünde bir sonuca ulaşılmıştır.

Kartal (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma, *Eğitimde 2023 Vizyonu; değişen/değişmeyen vaatler* başlığıyla yayınlanmıştır. Bu çalışmada 2023 Eğitim Vizyonu ile ortaya konan hedeflerin gerçekleşme durumları geçmişteki ve mevcut eğitim

uygulamalardan hareketle genel bir değerlendirilmesi yapılırken demokrasi ve ekonomiyle bütünlüştü bir eğitim anlayışından hareketle öğrenci, ebeveyn, öğretmen ve okul vizyon belgesinin dört temel kavramı olarak eleştirel bir bakış açısı ile irdelenmiştir.

Urkay (2019) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmen ve yöneticilerinin 2023 Eğitim Vizyonu Belgesindeki erken çocukluk dönemine ilişkin hedefleri yetersiz buldukları sonucuna ulaşıldığı belirtilmektedir.

Köksal (2019) tarafından *yayınlanan 2023 Eğitim Vizyon Belgesi, Tekillik ve Transhümanizm* başlıklı makalede 2023 Vizyon Belgesinde tekillik ve transhümanizm olgularına karşı eleştirel yaklaşımakta, bu iki olgunun gerçekliği kabul edilmekte fakat vizyon belgesinin, kendine özgü bir tekillik anlayışı ortaya koyduğu belirtilmektedir.

Avcı ve Gümüş (2020) tarafından doküman inceleme yöntemiyle *2023 Eğitim Vizyonu ve okul dışı eğitim başlığı altında* yapılan araştırmada 2023 hedefleri kapsamında belirlenen 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde okul dışı eğitim değerlendirilmiş, 2023 Eğitim Vizyonunun okul dışı eğitimin gelişimine önemli düzeyde katkı sağlamanın beklendiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin analizi ve geçerlik-güvenirliliğe ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3. 1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçları kullanılmakta, gelişen olayların kendi doğası içinde sahici bir şekilde tespit edilmesi için nitel süreçler izlenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırmada önemli olan, zaman içinde değer kazanmış ve kabul görmüş kavramların ne ifade ettiği. İlişkilerin, etkinliklerin, durumların ya da materyallerin niteliğinin incelendiği çalışmalara nitel araştırmalar denir. Bir başka ifadeyle, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırmalar nitel araştırmalar olarak isimlendirilir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2020: 256-257).

Bu araştırma olgubilim (fenomenoloji) desenine göre yapılandırılmıştır. Olgubilim çalışması, hissedilen fakat ayrıntılı bilgi sahibi olunmayan olgular üzerinde durmaktadır. Bireylere yabancı olmayan ancak tam olarak da anlaşılmayan ve kavranamayan bu olgular olgubilim araştırma deseni kapsamında ele alınmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu araştırmada olgu bilim olarak 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi ele alınmıştır.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi açıklandığı günden itibaren eğitim paydaşlarının dikkatini çekmiş, lehinde ve aleyhinde çeşitli görüşler serdedilmiş, gerek eğitim bilimciler, gerek eğitim yöneticileri, gerekse öğretmenler tarafından farklı değerlendirmelere tabi tutulmuştur. Kimisine göre eğitim sistemini kurtaran sihirli bir dokunuş, kimine göre ise daha önce denenmiş ve kadük kalan diğer değişim girişimleri gibi bir değişim/dönüşüm girişimidir. Dolayısıyla Eğitim Vizyonu Belgesi olumlu-olumsuz münakaşaların mecrası haline gelmeye başlamıştır. Haliyle üzerinde ayrıntılı bir araştırma yapılması önemli hale gelmiştir.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmalar çoğu zaman, belli bir evrene genellemek amacıyla küçük örnek gruplar (örneklem) üzerinde yapılır. Yüz bin kişilik temsil edecek bir grup üyelerinin görüşleri belirlenmek istendiğinde, bin kişinin görüşlerini almak, büyük grubun görüşleri

hakkında bir fikir verebilir (Karasar, 2018: 53). Evren ve örneklem kavramları her ne kadar nicel araştırmalara özgü kavramlar olsa da nitel araştırmalarda veri toplanacak araştırma grubu belirlenirken de örnekleme tekniği dikkate alınmak durumundadır. Bu araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden *ölçüt örnekleme* tekniği ile belirlenmiştir (Creswell, 2013, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2018: 107). Bu tekniğin yanında farklı okul düzeylerinde farklı kıdem ve branşa sahip öğretmenlerle görüşme yapıldığından *maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi* de kullanılmıştır. Kırşehir ili merkez ilçesindeki okullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenler üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmada çalışma grubu belirlenirken; okul yöneticisi ve öğretmen olma temel ölçüt olarak dikkate alınmıştır. Çalışma grubu belirlenirken ayrıca dört alt ölçüt belirlenmiştir: a) Eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin farklı öğretim kademelerinde görev yapıyor olması. b) Cinsiyetlerinin farklı olması. c) Araştırmaya katılmaya gönüllü olması. d) Belli bir kıdeme sahip olması. Araştırmanın, bu ölçütlere göre belirlenen çalışma grubunu; 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kırşehir ili merkezindeki okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapmakta olan 10 yönetici ve 30 öğretmen olmak üzere toplam 40 kişi oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan yönetici ve öğretmenlere ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo1. Katılımcılara Ait Bilgiler

Değişken	Grup	f	%	
Cinsiyet	Kadın	14	35	
	Erkek	26	65	
	Toplam	40	100	
Branş/Görev	Yönetici	10	25	
	Ana sınıfı Öğretmeni	4	10	
	Sınıf Öğretmeni	14	35	
	Branş Öğretmeni	12	30	
	Toplam	40	100	
Eğitim durumu	Yönetici	Lisans	7	17,5
		Y. Lisans	3	7,5
	Öğretmen	Lisans	25	62,5
		Y. Lisans	5	12,5
Kıdem	1- 10 yıl	10	25	
	11-15 yıl	11	27,5	
	16-20 yıl	6	15	
	21 yıl ve üzeri	13	32,5	
	TOPLAM	40	100	

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında görevli olan, 10 okul müdürü, 4 anasınıfı öğretmeni, 14 sınıf öğretmeni, 12 branş öğretmeni olmak üzere toplam 10 yönetici ve 30 öğretmenden oluşmaktadır. Çalışmaya katılanların %65’i erkek, %35’i kadındır. Katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında,

yöneticilerden yedi katılımcının lisans, üç katılımcının yüksek lisans; öğretmenlerden 25 katılımcının lisans, beş katılımcının ise yüksek lisansı bitirdiği, yüksek lisans eğitimini tamamlayanların tamamının erkek olduğu görülmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARACI VE VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Bu araştırmada Milli Eğitim’de çalışan öğretmen ve yöneticilerin 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi hakkındaki görüş ve düşüncelerini ortaya koymak için araştırmacının uzman görüşü olarak geliştirdiği, hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi sağladığı için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır.

Öncelikle araştırma için gerekli resmi izin için başvuru yapılmış, müspet sonuç alındıktan sonra etik kurul onayı için gerekli müracaat yapılmıştır. Bu arada, Eğitim Vizyonu Belgesindeki ana başlıklar ve değişiklik öngörülen hususlar dikkate alınarak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Alanı eğitim olan iki uzman akademisyenin önerileri ve yönlendirmeleri doğrultusunda görüşme formuna son şekli verilerek on adet açık uçlu sorudan oluşan form uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Görüşme formunda, katılımcıların kimliklerini ortaya çıkartmayacak şekilde bazı kişisel bilgilerine yönelik sorular (cinsiyet, branş, kıdem, eğitim durumu, eğitim kademesi ve görev) da yer almıştır; katılımcılar görüşmeye devam edip etmeme hususunda özgür oldukları konusunda uyarılmıştır.

Görüşme formuna tez danışmanın yanında Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim bilimleri alanında görev yapan iki akademisyenin görüş ve önerileri de dikkate alınarak son şekli verilmiştir. Görüşme formu uygulamaya hazır hale getirildikten sonra çalışma grubuna dahil edilen öğretmen ve yöneticilere ulaşmak için yüz yüze görüşme ve uzaktan iletişim araçları ile görüşme seçenekleri tercihli iki farklı senaryo oluşturulmuştur. Haftanın belli günleri yüz yüze eğitime geçilmesiyle birlikte daha önceden eğitim yöneticileriyle iletişime geçilerek çalışmanın tatbikat safhasının yürütülmesiyle ilgili bir planlama takvimi oluşturularak dört veya beş haftaya yayılan bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma için gidilen okullarda gönüllü yönetici ve öğretmenlere çalışmayla alakalı kısa bir ön bilgi verilmiş, ses kaydı alınacağı, görüşmenin gizliliği ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı hatırlatılmış, sessiz ve sosyal mesafenin sağlanabildiği bir ortamda görüşme yapılmış, yapılan görüşme ses kaydı esas alınarak çözümlenerek yazıya geçirilmiştir.

3.4. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Nitel araştırma olan bu çalışmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için alınan önlemler Tablo 2’de verilmiştir (Aydın, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Tablo 2. Çalışmada Alınan Geçerlik ve Güvenirlik Önlemleri

GEÇERLİK	İç geçerlik	Uzman görüşünün alınması		
		Katılımcı onayı		
		Uzun süreli etkileşim		
		Doğrudan alıntı		
	Dış geçerlik	Veri toplama aracı ve sürecinin açıklanması		
		Veri analiz sürecinin açıklanması		
		Çalışma grubu seçimi ve özelliklerinin açıklanması		
		Çalışmanın uygulama sürecinin betimlenmesi		
		Araştırmacının yaptıklarının açıklanması		
		Kullanılan yöntemin seçim gerekçesinin açıklanması		
		Geçerlik ve güvenilirlik önlemlerinin açıklanması		
		GÜVENİRLİK	İç güvenilirlik	Görüşmenin kaydedilmesi
				Bulguların karşılaştırma yapılmadan sunulması
Dış güvenilirlik	Verilerin sonuç kısmında uygun şekilde tartışılması			
	Veriler arasındaki mantıksal tutarlılığın kontrol edilmesi			

Çalışmanın iç geçerliğini sağlamak için; çalışmada kullanılmak üzere araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu için uygulama öncesinde uzman görüşlerine başvurulmuştur. Hazırlanan görüşme formu ile ilgili olarak konunun uzmanı iki akademisyenin görüşleri alınmış, ardından çalışmaya katılan yönetici ve öğretmenlerden farklı iki yönetici ve üç öğretmene formlar okutularak soruları *okunabilirlik ve anlaşılabilirlik* açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman görüşlerinden elde edilen veriler doğrultusunda araştırmacı tarafından soruların açıklığı, uygunluğu gibi hususlar açısından form yeniden incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme formu hazırlanırken, araştırmanın iç geçerliliğini artırmak amaçlı alanyazın taraması yapılmış, konuyla ilgili yapılmış araştırmalar ve kuramsal temeller incelenmiştir. Araştırma sorularının Vizyon Belgesi’ni kapsayabilecek içerik ve anlaşılabilirliğe sahip olmasına dikkat

edilmiştir. Görüşme formunda; okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyonu Belgesi hakkındaki görüş ve düşüncelerini ortaya çıkarmaya yönelik sorular yer almıştır. Veri toplama aracının güvenilirliğini (tutarlılık) artırmak amacıyla içerik analizi sürecinde kategori ve alt kategoriler oluşturulurken araştırma amacı ile doğrudan ilgili okul yöneticileri ve öğretmenlerin ifadelerine yer verilmiştir.

Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirlik) artırmak için görüşme formunda görüşme tarihi ve yer bilgileri ile soru maddeleri açıklanmış, görüşme yapılan yönetici ve öğretmenlerden onam formu doldurmaları istenmiş, kişilere istendiğinde ulaşılabilmesi için iletişim bilgileri ve görüşme ses kayıtları kodlanarak araştırmacı tarafından muhafaza edilmiştir. Araştırma soruları amaçlar doğrultusunda hazırlanmış on sorudan oluşmuştur.

Görüşmenin başlangıcında okul yöneticilerine ve öğretmenlere Eğitim Vizyonu hakkında bilgilendirme yapılmış araştırmanın boyutları açıklanmıştır. Görüşmelerde araştırmacı katılımcılara önce kendisini tanıtmış, katılımcıda görüşme baskısı ve stres oluşturmayacak rahat bir ortam oluşturduktan sonra görüşme yapılmıştır. Sorularda katılımcıya herhangi bir yönlendirmede bulunulmamış, olumlu veya olumsuz bir dönüt verilmemiş sadece katılımcının gerçek görüşlerinin ortaya çıkarılmasına odaklanılmıştır. Görüşmeler, yaklaşık olarak on ila yirmi beş dakika arasında sürmüştür.

Katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplardan araştırılan konunun farklı bir yönüne işaret edenler bulgular kısmında aynen alıntılar şeklinde sunulmuştur. Çok uzun alıntılarda ise sadece konuyla ilgili olan ifadelere yer verilmiş, görüşün kime ait olduğu ve görüşmenin ne zaman yapıldığı belirtilmiştir. Yalnızca yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan görüşmenin araştırmanın iç geçerliğini sınırladığı ileri sürülebilir. Verilerin kayıt altına alınmış olmasının ise araştırmanın iç güvenilirliğini artıran bir faktör olarak kabul edilebilir. Araştırma modelinin, çalışma grubunun, veri toplama aracının, verilerin toplanması aşaması, verilerin analizi süreci ve bulguların düzenlenmesinin ayrıntılı olarak betimlenmiş olmasının dış geçerliği teyit ettiği söylenebilir.

Miles ve Huberman'a (1994) göre nitel araştırmalarda %90 ve üzeri araştırmacı ve uzman görüşü birliği sağlanıyorsa, kodlama çalışması güvenilir kabul edilmektedir. Bunun için de $(\text{Uyuşum yüzdesi} = (\text{Görüş Birliği}) / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100)$ formülü kullanılmaktadır. Toplanan nitel verilerin kodlanmasında ve kategorilerin oluşturulması sürecinde çalışmayı yürüten araştırmacı tarafından belirlenen ana kategorilere ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin uyumunu belirlemek amacıyla araştırmacı ve

danışman öğretim üyesi dışında, Ahi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim bilimleri alanında görev yapan iki akademisyenin görüş ve değerlendirmeleri dikkate alınmıştır. Veriler, iki uzman tarafından bağımsız olarak okunup kodlar oluşturulmuş araştırmacının kodlarıyla kategorilerin oluşturulması esnasında araştırmacılar arasında fikir birliğine varılmıştır. İçerik analizi sürecinde, güvenilirliğin sağlanması amacıyla araştırmacılar ve diğer iki bağımsız uzmanın belirlediği kod ve temalar arasındaki uyumu belirlemeye yönelik Miles ve Huberman'ın (1994) uzlaşma yüzdesi formülü kullanılmıştır. Bu formül uygulandığında veri çözümlemenin %92 oranında güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

3.5. VERİ ANALİZİ

Araştırmada yüz yüze görüşme yolu ile toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi bir konu ile ilgili metnin/söylevin içeriğini yansıtacak kelime veya kelime gruplarıyla sistematik olarak özetlenmesi, kategorilere ayrılması ve araştırmacılar tarafından önceden belirlenen kurallar dâhilinde kodlar oluşturulması tekniği olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2020: 259). Veriler içerik analizi ile analiz edildikten sonra cevapların;

1. Eğitim sisteminde değişim ihtiyacı (Tema 1),
2. Vizyon belgesinin tanınırlığı (Tema 2),
3. Vizyon belgesinin içeriği (Tema 3),
4. Vizyon belgesinin uygulanabilirliği (Tema 4),

olmak üzere dört ana tema altında betimlenebileceği değerlendirilmiştir. Araştırmada, bu kapsamda yönetici ve öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formundaki açık uçlu sorulara verdikleri cevaplar üzerinde içerik analizi yapılmış, analiz sonucunda belirlenen kategori ve alt kategoriler tablolaştırılarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Kategoriler belirlenirken sorularda esas alınan amaçları özetleyen anahtar kelime/kelimeler dikkate alınmıştır. Örneğin; “yoruma dayalı açık uçlu soruların sorulması”, “ölçme-değerlendirme araçlarının çeşitlendirilmesi”, sosyal ve kültürel faaliyetlerin de değerlendirmeye alınması” kategorileri “olumlu bir uygulama” kategorisi altında toplanmıştır. Daha sonra katılımcıların sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda katılımcı ifadesini özetleyen kelimeler kod olarak belirlenmiştir. Bu şekilde tamamlanan görüşme çözümlenmeleri yönetici ve öğretmen şeklinde tasnif edilerek içerik analizi için hazır hale getirilmiştir. İçerik analizi yapılırken formlar yöneticiler için Y1, Y2,

Y3,şeklinde; öğretmenler için Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde kodlama yapılmış, katılımcının erkek veya kadın olduğunu belirtmek için de ÖK, ÖE; YK ve YE kodu kullanılmış, öğretmen veya yöneticilerin görüşleri aktarılırken yeri geldikçe erkek veya kadın/sınıf ya da branş öğretmeni olduğu belirtilmiştir. Gerekliğinde kişilerin kıdemlerinden ve eğitim durumlarından da bahsedilmiştir.

İçerik analizi sürecinde kodlama ve kategori oluşturma işlemlerinin nasıl yapıldığı aşağıda Tablo 3’de açıklanmıştır.

Tablo 3. Veri analizinde kullanılan örnek kodlama tablosu

Örnek Görüşler	Kodlar	Kategori
Belge, ilan edilince haberdar oldum. Genel hatlarıyla o zaman öğrendik ama tam anlamıyla öğrenmemiz 2019 yılını buldu. İçeriğini ise okuyarak öğrendim (YE-1, 2021).	Okuyarak öğrendim, ilan edilmesi, ilanı takip etme, okul yöneticisi.	Görev gereği
Eğitimin iki boyutunu ele aldığımı düşünüyorum. Birincisi maneviyat boyutu ki okulumuzda da biz bununla ilgili değerler eğitimi kapsamında güzel çalışmalar yapıyoruz. Öğretim bir şekilde yapılıyor ama eğitim mutlaka yapılmalıdır (ÖE-19,2021).	Eğitim, öğretim, manevi boyut, değerler eğitimi.	Eğitim-öğretim
İnsanı merkeze alacak bir değerlendirme olacak. Sosyal etkinliklere, sportif etkinliklere ve kültürel etkinliklere aktif olarak katılıma göre değerlendirme yapılacak. Bu çalışmalara katılan öğrencilere ek puan verilecek (ÖE-28,2021).	İnsan merkezli değerlendirme, sosyal etkinlikler, sportif etkinlikler, kültürel etkinlikler.	Sosyal ve kültürel faaliyetlerin değerlendirmesi
Beceri tasarım atölyesi çok önemli bir girişim. Çünkü çocukların zekası tek değil, farklı zeka çeşitleri var. Her çocuğun zeka tipi farklı. Çocukların zeka türüne göre yetiştirilmesi gereklidir. Kendine güvenen, kendini seven çocuk da vatana millete faydalı olur diye düşünüyorum. En azından kendi hayatına yön verir. Kendi yeteneğini fark edebilmesi açısından da önemli görüyorum... (ÖK-29, 2021).	Çocuğun zeka türlerine göre yetiştirilmesi, kendi yeteneğini fark etme.	Yetenekleri ortaya çıkaracak bir uygulama
Köklü değişiklik ihtiyacı var tabi. Felsefi anlamda gideceğimiz yeri tam belirlemekten kaynaklandığını düşünüyorum. Bazen eğitim felsefesi toplumun dokusuyla uyumuyor, çift kanat metaforu da belki bundan kaynaklı bir amaç belirlemedir. Batı dünyası kendi tecrübesinden kaynaklanan bir eğitim felsefesi geliştiriyor, biz de bunu kopyalayıp uygulamaya kalkıyoruz; fakat toplumla bu eğitim felsefesi doku uyumaması olmayınca bir müddet sonra başarısızlığa uğruyor. Felsefi anlamda köklü bir değişiklik yapılabilir (ÖE-4, 2021).	Değişiklik ihtiyacı, eğitim felsefesinin toplumun dokusuyla uyumaması, köklü bir felsefi değişiklik yapılması.	Eğitim sisteminin felsefesi değişmeli

Özetle, verilerin analizinde aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir:

1. Veriler formda yer alan araştırma sorularının sırasına göre analiz edilmiştir. Veri analizinde her bir araştırma sorusu bir ana kategori olarak ele alınmıştır.

2. Bulgular ana kategorilere uygun olarak düzenlenmiş, katılımcıların görüşleri doğrudan alıntı cümleleriyle ifade edilmiştir.

3. Doğrudan alıntılama, lüzumsuz tekrarlardan olabildiğince kaçınılmıştır.

4. Katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplardan araştırılan konunun farklı bir yönüne işaret edenler bulgular kısmında aynen alıntılar şeklinde sunulmuştur. Çok uzun alıntılarda ise sadece konuyla ilgili olan ifadelere yer verilmiş, görüşün kime ait olduğu ve görüşmenin ne zaman yapıldığı belirtilmiştir.

5. Katılımcıların kendilerine yöneltilen soruyla ilgili, farklı ve çok önemli bir çerçeve sunduğu düşünülen görüş ve düşüncelerinin tamamı bulgular kısmına dâhil edilmiştir. Böylelikle araştırmada yönetici ve öğretmenlerin sorularla ilgili görüş ve düşüncelerinin bir bütünlük içinde verilmesi sağlanmıştır.

6. Görüşme formundaki 3. ve 5 sorulara verilen cevaplar, birden çok kategoriyi içerdiği için cevapta hangi kodlar belirtilmişse o kodlara ait kategorilere işaretlenmiş, katılımcı sayısı arttığı için kategorinin frekansı ve yüzdesi de değişmiştir. Bu durum, ilgili bulguyu gösteren tablonun altında belirtilmiştir.

7. Katılımcıların daha öznel düşüncelerini ortaya çıkarmaya yönelik soruların yazılı metin haline getirilme aşamasında asıl söylenilmek istenen düşünceye odaklanılmıştır.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular; Eğitim Vizyonu Belgesinin tanınırlığı, eğitim sistemimizdeki değişim ihtiyacı, Eğitim Vizyonu Belgesinin içeriği ve Eğitim Vizyonu Belgesinin uygulanabilirliği ana temaları kapsamında görüşme formunda yer alan sorulara göre oluşturulan katagoriler/alt başlıklar altında sunulmuştur.

4.1. TEMA: EĞİTİM VİZYONU BELGESİNİN TANINIRLIĞI

Eğitim Vizyonu Belgesinin eğitim yöneticileri ve öğretmenler tarafından tanınırlığına ilişkin bulgular bu tema altında verilmektedir.

4.1.1. Vizyon Belgesinden Haberdar Olmaya İlişkin Bulgular

Araştırmada “2023 Eğitim Vizyon Belgesinden ne zaman ve nasıl haberdar oldunuz?” sorusuna verilen cevaplar üzerinde yapılan içerik analizi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Eğitim Vizyon Belgesinden haberdar olma şekilleri

Kategori	f	%	Örnek ifadeler
Haber kaynaklarından	25	62,5	MEB’nın açıklamalarıyla haberim oldu (ÖE-8).
Görev gereği	10	25,0	Eğitimci olmam münasebetiyle haberdar oldum (ÖE-4).
Arkadaş konuşmasından	3	7,5	Öğretmen arkadaşlardan duydum (ÖK-27).
Okul müdüründen	1	2,5	Okul müdürümüz tarafından bilgilendirildim (ÖK-14).
Haberim yok	1	2,5	Hiç duymadım (ÖK-11).
Toplam	40	100	

Tablo 4 incelendiğinde çalışmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin %62,5’inin (25 kişi) 2023 Eğitim Vizyon Belgesinden medya/internet yoluyla; %2,5’inin okul müdüründen (1 kişi), %7,5’inin arkadaş konuşmalarından (3 kişi), %25’inin görevi gereği (10 kişi) haberdar oldukları anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan bir öğretmen (ÖK-11) ise Eğitim Vizyonu Belgesinden hiç haberi olmadığını ifade etmiştir. Bulgular incelendiği zaman eğitimcilerin büyük bir kısmının vizyon belgesinden medya/basın-yayın/internet vasıtasıyla haberdar oldukları görülmektedir. Katılımcılardan ortaokulda görev yapan bir branş öğretmenin ise böylesine önemli bir belgeden hiç haberinin olmadığını beyan

etmesi düşündürücüdür. Çalışmaya katılan ilkokulda görev yapan bir yönetici, Vizyon Belgesinden nasıl haberdar olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Belge, ilan edilince haberdar oldum. Genel hatlarıyla o zaman öğrendik ama tam anlamıyla öğrenmemiz 2019 yılını buldu. İçeriğini ise okuyarak öğrendim (YE-1, 2021).

Lisede görev yapan bir yönetici, Vizyon Belgesinden haberdar olma konusunda şu cevabı vermiştir:

Kırşehir Milli Eğitim Müdürlüğü, öğretmenler ve yöneticilerle iki gün boyunca bu konuda çalışmak amacıyla Neşet Ertaş Kültür Merkezi'nde toplantı yaptı. Bu çalıştaydan sonra EVB'nden haberim oldu (YE-2, 2021).

İlkokulda görev yapan bir başka yönetici ise bu konuda şöyle cevap vermektedir:

MEB, Eğitim Vizyon Belgesini yayınladıktan sonra Milli Eğitim Müdürlüğünden okul müdürlüğüne gelen resmi yazılar ile hem kendimiz bilgilendik hem de öğretmenlerimizi bilgilendirdik (YE-4,2021).

Bulgular incelendiği zaman çalışmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu 2023 Eğitim Vizyon Belgesinden medya/internet yoluyla haberdar olmuşlardır. Eğitimcilerin büyük bir kısmının vizyon belgesinden medya/basın-yayın/internet vasıtasıyla haberdar oldukları görülmektedir.

4.2. TEMA: EĞİTİM VİZYONU BELGESİNİN İÇERİĞİ

2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin içeriğine ilişkin bulgular bu tema altında verilmektedir.

4. 2. 1. Çift Kanat Metaforuna İlişkin Bulgular

Görüşme formunda yer alan *Eğitim Vizyonu Belgesinde atıf yapılan çift kanat metaforu sizce ne ifade etmektedir?* sorusuna verilen cevaplar Tablo 5'te verilmektedir. Veriler dikkatle gözden geçirildiğinde yönetici ve öğretmenlerin çoğunluğunun çift kanat metaforundaki temel amacı ifade eden “*maddi-manevi yön*”, “*akıl ve kalp birliği*”, “*teori ve pratik*” ve “*eğitim-öğretim*” temalarını belirttiği görülmektedir. Katılımcıların % 62,2'si (25 kişi) çift kanat metaforunda sembolize edilen maddi-manevi yön ile akıl ve kalp birliği temasına vurgu yapmaktadır. Katılımcıların %7,5'i (üç kişi) eğitim-öğretim, %12,5'i (yedi kişi) teori ve pratik cevabını vermiştir. Bu cevabı verenlerin okullarda öğretime daha

fazla ağırlık verildiği, eğitim yönünün ise ihmal edildiğini düşündükleri için bu şekilde cevap verdikleri akla gelmektedir.

Tablo 5. Çift kanat metaforuna ilişkin görüşler

Kategori	f	%	Örnek ifadeler
Maddi-manevi yön	15	37,5	Çocuğun maddi manevi yönünün aynı anda geliştirilmesinin hedeflendiğini düşünüyorum(ÖE-2).
Akıl ve kalp birliği	10	25,0	Hem kalben hem de aklen imtizacını (birliğini) ifade ediyor(YE-10).
Bilgisizlik	7	17,5	Çift kanat metaforuyla ilgili bilgim yok(YE-8).
Teori ve pratik	5	12,5	Artık sadece teoriyi değil, pratiği de öğretmeyi ifade ediyor (ÖK-3).
Eğitim-öğretim	3	7,5	Hem eğitim hem de öğretimi ifade ediyor bence(ÖK-5).
Toplam	40	100	

Çalışmaya katılan branş öğretmenlerinden biri çift kanat metaforunu şöyle açıklamaktadır:

Aslında biz vizyon belgesini çok da okumuş değiliz. Bizim bilgilerimiz kulaktan dolma bilgiler. Öğretmen olarak inceleydik bizim için daha iyi olabilirdi. Çift kanatın bilim ve ahlak olduğunu düşünüyorum (ÖK-30,2021).

Ortaokulda görev yapan bir yönetici ise çift kanat metaforuyla alakalı olarak şunları söylemektedir:

Bu çift kanat metaforu benim de çok dikkatimi çekmişti Muhtemelen daha önceki eğitim sistemimizde öğrencelerimiz akademik başarısına göre değerlendiriliyordu; .....çocuğun mutlu bir öğrenci olması için ilgi ve yeteneklerinin dikkate alınmasını öncelikli hale getireceklerini tahmin ediyorum (YE-7, 2021).

İlkokulda görev yapan öğretmenlerden birisi çift kanat metaforuna ilişkin şunları ifade etmektedir:

Eğitimin iki boyutunu ele aldığını düşünüyorum. Birincisi maneviyat boyutu ki okulumuzda da biz bununla ilgili değerler eğitimi kapsamında güzel çalışmalar yapıyoruz. Öğretim bir şekilde yapılıyor ama eğitim mutlaka yapılmalıdır (ÖE-19,2021).

Anaokulunda görev yapan bir öğretmen görüşünü şöyle ifade etmektedir:

O konu hakkında çok fikir sahibi değilim. Öğrenciyi sadece eğitim alanında değil her alanda güçlendireceğiz demek isteniyor her halde (ÖK-13, 2021).

Mesleki ve Teknik Lisede görev bir branş öğretmeni de metaforla alakalı şunları

söylemektedir:

Bu metafordan benim anladığım şu: Okuldan mezun olan çocukların yeteneklerinin ve donanımlarının mezun olduklarında açığa çıkarılmasını ifade ediyor bence. Tek bir yönde değil de birkaç farklı alanda donatılarak yaşamın içerisine gönderilmesi kastediliyor (ÖE-6, 2021).

İlkokulda görevli olan bir sınıf öğretmeni ise bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamaktadır:

Öğrencilerin çift yönlü yetiştirilmesi, hem bilimsel yönden hem de ahlaki yönden yetiştirilmesi demektir. Çocukların ahlaki değerlerimize bağlı, saygı, sevgi selamlaşma gibi ki çocukların çoğu selamlaşmayı bile bilmiyor... (ÖE-17, 2021).

Yönetici ve eğitimcilerin bir kısmının çift kanat mecazı hakkında hiç bilgisinin olmadığını ortaya çıkması 2023 Eğitim Vizyonunun temel eğitim felsefesinin en önemli metaforunun yeterince anlaşılmadığını ortaya koyduğu düşünülmektedir. Daha da düşündürücü olan husus, Vizyon Belgesinden haberi olması beklenen eğitim yöneticilerinden üç kişinin haberdar olmadığını beyan etmesidir. Eğitim lideri olması beklenen yöneticilerin haberinin olmaması örgüt için dezavantaj olarak kabul edilebilir.

4.2.2. Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Bulgular

Görüşme formunda yer alan *Vizyon Belgesi ölçme ve değerlendirme ile alakalı nasıl bir yöntem değişikliği öngörmektedir?* sorusuna verilen cevaplar Tablo 6' da ayrıntılı olarak gösterilmiştir:

Tablo 6. Ölçme ve değerlendirmeye ilişkin değişiklikler

Kategori	f	%	Örnek ifadeler
Yoruma dayalı açık uçlu soruların sorulması	20	50,0	Yeni sınavlarda zaten bilgi veriliyor, öğrencinin bu bilgiyi işlemesi, yorumlaması ve muhakeme etmesi isteniyor(YE-9).
Ölçme/değerlendirme araçlarının eşitlendirilmesi	8	20,0	Aslında tek düze ölçme değerlendirme araçlarını çeşitlendirmeyi gördüm ben. Ölçme araçları çeşitlenecek, soru tipleri değişecek(YE-5).
Sosyal ve kültürel faaliyetlerin değerlendirilmesi	6	15,0	Çocukların ilgi duyduğu alanlardaki sosyal kültürel faaliyetlerin de dikkate alınacağını düşünüyorum(YE-7).
Bilgim yok	5	12,5	Ölçme değerlendirmede hangi değişiklik olduğuyla ilgili pek fazla bilgim yok (ÖK-16).
Pandemiden dolayı uygulanamadı	1	2,5	Pandemiden dolayı bir yıldır doğru düzgün ölçme değerlendirme yapılamadı ki. Hangi değişiklik düşünülmüşse maalesef uygulanamadı (ÖK-9)
Genel Toplam	40	100	

Tablo 6 incelendiği zaman öğretmen ve yöneticilerin ölçme değerlendirme öngörülen en önemli değişiklik olarak; “*yoruma dayalı açık uçlu soruların sorulması*”, “*ölçme araçlarının çeşitlendirilmesi*”, “*sosyal ve kültürel faaliyetlerin değerlendirilmesi*” seçeneklerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Katılımcıların %50’si (20 kişi) “*yoruma dayalı, açık uçlu soruların sorulması*” cevabını; %20,0’si (sekiz kişi) “*ölçme araçlarının çeşitlendirilmesi*” %15,0’i (altı kişi) “*sosyal ve kültürel faaliyetlerin değerlendirilmesi*”, %2,5’i (bir kişi) “*pandemiden dolayı uygulanamadı*” cevabını vermiştir. Çalışma grubunun %12,5’inin (beş kişi) ölçme-değerlendirme alanında yapılan değişikliğe ilişkin bilgisi olmadığını belirtmesi Eğitim Vizyonu Belgesine yönelik yeterli bilgilendirmelerin yapılmadığını akla getirmektedir.

Çalışmaya katılan bir sınıf öğretmeni ölçme-değerlendirmeye ilişkin değişikliklerle alakalı görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

İnsanı merkeze alacak bir değerlendirme olacak. Sosyal etkinliklere, sportif etkinliklere ve kültürel etkinliklere aktif olarak katılıma göre değerlendirme yapılacaktır. Bu çalışmalara katılan öğrencilere ek puan verilecek (ÖE- 28, 2021).

Ölçme-değerlendirmede yapılacak değişiklikleri en son açıklanan PISA sınavlarında Türkiye’nin geldiği seviye bağlamında değerlendiren ilkokulda görev yapan bir yönetici görüşünü kısaca şöyle ifade etmektedir:

Daha önceki yıllarda sistemler eleştirildi. Pek çok sefer yönetmelikler, mevzuatlar, genelgeler değiştirilerek farklı yöntemler denendi. Şimdi hep ezberci eğitim sistemi olduğu, bunun değiştirilmesi gerektiği söylendi. Analitik düşünme, sentez, yorumlama, günlük hayatta uygulama gibi kavramlar getirilmeye çalışıldı. Bununla alakalı da şunu gördük: Son yıllarda merkezi sınavların Abide ve Pisa sınavlarının buna uygun sorulardan seçildiği, bu soruları cevaplayan öğrencilerin de okuduğunu anlayan, anladığını yorumlayan, düşünebilen, sentez yapabilen, bunu günlük hayatta uygulayabilen, öğrenciler haline getirmek (YE-1, 2021).

Ölçme değerlendirme alanında yapılacak değişiklikler hakkında yeterli bilgisi olmadığını söyleyen bir branş öğretmeni ise genel olarak ölçme-değerlendirmeye ilişkin eleştirel görüşünü şöyle belirtmektedir:

Eğitim Vizyon Belgesinde ölçme değerlendirme konusunda nasıl bir değişiklik var fazla bilgin yok ama Türkiye’de maalesef ölçme değerlendirme yapılmadığını söyleyebilir. Diyarbakır, Edirne, Hatay ve Kırşehir’de çalıştım; gözlemlediğim kadarıyla biz ölçme-değerlendirmeyi ciddiye almıyoruz. Hali hazırda uyguladığımız ölçme değerlendirmenin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Biz, açık uçlu yoruma dayalı soru tiplerini sorsak bile onu cevaplayabilecek öğrenci var mı, ya da bizim eğitimimiz ona yönelik mi? Ben eğitimcilerin buna ne kadar hazır oldukları

noktasında kuşkuluyum. Öğretmen kadrosunda öncelikle bir zihniyet değişimine ihtiyaç var (ÖE-6, 2021).

Ortaokulda görevli, bir yönetici ise bu konudaki görüşlerini şöyle belirtmektedir:

Klasik ölçme-değerlendirme aracı sınavlarda öğrencinin bilgi seviyesi ölçülüyordu. Yeni sınavlarda ise zaten bilgi veriliyor, öğrencinin bu bilgiyi işlemesi, yorumlaması ve muhakeme etmesi isteniyor. Okuma-anlama, çok kitap okuyan hızlı karar verebilen, muhakeme yeteneği güçlü olan öğrencilerin zamanı da dikkatli bir şekilde kullanarak cevaplayacağı sorulara dönüştü (YE- 9, 2021).

İlkokulda görevli yüksek lisans mezunu olan bir yöneticinin görüşleri ise şöyledir:

Şu andaki sınav sistemleri hem LGS' de hem de YGS 'de uygulanmaya başladı. Daha çok açık uçlu sorularla çocukların düşünmesini, muhakeme gücünü ortaya çıkarmaya, ölçmeye yönelik sorular soruluyor... Yönetici seçme sınavına girdim; orada da aynı tip sorularla karşılaştım (YE-10, 2021).

Ortaokulda görevli bir branş öğretmeni bu soruya şu şekilde cevap vermektedir:

Öğrenci sadece sınavla değerlendirilmemeli. Öğrencinin, projeleri, çalışmaları, derse katılımı, sınav dışındaki diğer ürünler de çalışmaya katılmalıdır (ÖK-11, 2021).

Çalışma grubundaki yönetici ve öğretmenlerin yarısının doğrudan veya dolaylı olarak PİSA, TİMSS ve ABİDE sınavlarındaki soru tiplerine, yani yorum ve analize dayalı açık uçlu sorulara dönüşüm olumlu olduğunu, ÖSYM'nin son yaptığı sınavlarda da bu tip sorulara yer verilmesinin eğitimimiz adına müspet gelişmeler olduğunu ifade eden görüşleri ön plana çıkmaktadır.

4.2.3. Özel Yetenekli Öğrencilere Etkisine İlişkin Bulgular

Görüşme formunda yer alan *Eğitim Vizyonu Belgesinde özel yetenekli öğrencilere yönelik tanılama ve değerlendirme araçlarının iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi öngörülmektedir. Bu uygulamanın ülkemize ne gibi faydası olabilir?* sorusuna verilen cevaplar Tablo 7'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 7 incelendiği zaman katılımcıların; %32,5'i (13 kişi) "*olumlu bir uygulama*"; %12,5'i (beş kişi) "*okullarda /merkezlerde eğitim almalı*", %42,5'i (17 kişi) "*BİLSEM'lerin yapısı değişmeli*", %7,5'i (üç kişi) "*kendi okulunda eğitim görmelidir*", %5'inin (iki kişi) "*bilgim yok* " cevabını verdikleri görülmektedir.

Tablo 7. Özel yetenekli öğrencilere ilişkin değişiklik algısı

Kategori	f	%	Örnek ifade
BİLSEM'lerin yapısı Değişmeli	17	42,5	BİLSEM'ler kuruldukları vizyonda değiller bugün.Çocuklar buralarda sınava takviye çalışması yapıyorlar(ÖE-17).
Olumlu bir uygulama	13	32,5	Belki bu öğrenciler zamanımızın Einstein'i veya Mimar Sinan'ı olacak ama farkında değiliz.Bu uygulama ile öğrencilerin körelmesinin önüne geçmiş oluruz(ÖK-3).
Okullarda/merkezlerde eğitim almalı	5	12,5	Bu çocukların kendi okullarının dışında başka bir merkezde eğitime devam etmeleri gerekir (YE-9).
Kendi okulunda eğitim Görmelidir	3	7,5	Özel yetenekli öğrencilerin kendi okullarında eğitim alması gerekiyor(ÖK-20).
Bilgim yok	2	5,	Tanılama ve değerlendirmeye ilgili tam bir bilgiye sahip değilim(ÖE-19).
Genel Toplam	40	100	

Bu konuya ilişkin görüşleri sorulan yöneticilerden birisinin öneriler zikre değer görülmektedir:

Özel yetenekli öğrenciler için BİLSEM'lerde tanılama işlemleri yapılmaktadır. İstanbul'da bununla ilgili okullar var. Türkiye çapında yetenek sınavı yapılıyor ve çok özel yetenekli olan belli seviyenin üzerinde olan okullar var. Bunlar ülke için toplum için önemli olan unsurlardır. Bunlar daha da geliştirilebilir. Bunlar sadece İstanbul ve Ankara'da değil de diğer şehirlerde de olmalı. Özel yetenekli öğrencilere son yıllarda daha çok emek verildiğini düşünüyorum. İki çocuğum BİLSEM sınavlarını kazandı orada eğitim gördü. Ama beklediğim şeyleri göremedim (YE-2, 2021).

Lisede görevli bir branş öğretmeni, özel yetenekli öğrencilerin tanınması ve değerlendirilmesi hususunda şunları belirtmektedir:

Değerlendirme araçlarının iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi tabi ki farklı yetenekteki öğrencilere farklı yöntemler uygulanacağı için yetenekleri daha rahat bir şekilde açığa çıkarılabilecektir. Böylece özel yetenekli öğrencilerin ayırt edilmesi daha rahat bir şekilde sağlanacaktır (ÖK-1, 2021).

İlkokulda görevli bir başka yöneticinin bu konudaki görüşleri de dikkate şayandır:

Ben şunu biliyorum ki hiçbir sınıf öğretmeni bu değerlendirmeyi yapacak donanımına sahip değil. Öncelikle bütün öğretmenlere yeni tanılama araçlarının eğitiminin verilmesi lazım. Şu anda BİLSEM'ler bu işi yapıyor. Sayı zaten kısıtlı. Diğer öğrenciler dışarıda kalıyor. Bence sınıf öğretmenleri bu değerlendirmeyi yapabilecek donanımına sahip olmalı. Öğretmen resim, müzik, spor yeteneği olduğunu nasıl belirleyecek? Yapamaz ki. Bundan dolayı ilkokullara eskiden olduğu gibi resim, müzik ve beden eğitimi öğretmenleri verilmelidir. Öğretmenlerin yetenekleri ve ilgilerini belirleyen öğrenci portföy dosyalarının kurumlar arası paylaşılması lazım bence (YE-4, 2021).

Anaokulunda görevli bir öğretmen özel yetenekli öğrencilerin tanılanmasının anaokullarındaki öğretmenler tarafından zaten yapıldığını fakat daha sonra kimsenin bu bilgilerden yararlanmadığından şikâyet ederek şunları ifade etmektedir:

Özel yetenekli öğrencilere yönelik tanılama ve değerlendirmenin yeteri kadar doğru olduğuna inanmıyorum... Bizim öğrencilerin çevresel ve ailesel faktörler, okuldaki uyumu, derslerdeki başarısı, kas becerilerinde, yorumlama yeteneklerinde, eleştirme yeteneği, empati yeteneği gibi özelliklerini değerlendirip bakma imkanımız oluyor. Ama biz bunları dosyalayıp tutuyoruz da ne oluyor; ilkokulda kimse bakmıyor. Benim öğrencimin özel bir yeteneği olduğunu tespit edip dosyalıyorum fakat ilkokullardan kimse bizden bu dosyaları talep etmiyor (ÖK- 13, 2021).

İlkokulda görevli bir sınıf öğretmeni her öğrencinin mutlaka bir özel yeteneğinin olduğunu önemli olanın bu yeteneğin zamanında tespit edilip ona göre eğitim verilmesinin önemine dikkat çekmektedir:

Faydası çok olur da maalesef özel yetenekli öğrenciler arada gözden kaçıyor. Zamanla işlenmeyen yetenek köreliyor. Yaratılıştta çocuk yetenekli geliyor fakat işlenmiyor... Bilsen sınavına giren genel yetenekten başarılı olması gerekiyor hâlbuki çocuklardan bazısının genel kültürü iyi değil ama müzikal yeteneği veya resim yeteneği çok güzel. Bu öğrencileri ayrı ayrı tanılamak lazım (ÖE-23, 2021).

Lisede görevli, yüksek lisans yapmış bir branş öğretmeni farklı bir bakış açısıyla şöyle demektedir:

Ben, özel yetenekli öğrencilerin bütün toplumlarda eşit dağılıma sahip olduğunu düşünüyorum. Örneğin resim yeteneğine sahip insan sayısı bizde binde birse bu oran Somali'de de binde birdir. Patagonya'da da, Guetemalla'da da, San Salvador'da da aynıdır. Mesele bunu değerlendirmede. İtalya'da, Rönesans döneminde çok ressam çıkıyor; muhtemelen onlar yetenekli o binde birleri toplayıp değerlendirmişlerdir. Soruyu okuyunca aslında aklıma felsefeci de yetişmiyor bizde nedendir diye düşündüm (ÖE-4, 2021).

İlkokulda görevli bir sınıf öğretmeni şöyle demektedir:

Özel yetenekli öğrencilerin kendi okullarında eğitim alabilmesi gerekiyor. Özel yetenekli öğrencilere hitap edebilecek, onlara vizyon kazandıracak yetiştirecek donanıma sahip öğretmenlerin bulunmadığını düşünüyorum. Bunun yerine nasıl ki okullarda destek sınıfları varsa her okul bünyesinde bu öğrenciler için alt sınıflar açılıp öğretmen ataması yapılabilir. Öğrenciye kendi okulunda ve özel yetiştirilmiş öğretmenler olduktan sonra Bilsen'lere ihtiyaç da kalmayacaktır diye düşünüyorum (ÖE-20, 2021).

Başka bir branş öğretmeni görüşünü şu şekilde beyan etmektedir:

Bizim okullarımızda artık iyi bir edebiyatçı, iyi bir şair çıkmıyor artık;

maalesef öğrencilerin yeteneklerini körelten bir sistemimiz var. Bir toplumu sadece maddiyat üzerine inşa edemezsiniz; o toplumun sanata, kültüre, manevi değerlere de ihtiyaç var. Velilerimiz de özel yetenekli öğrencilerin o alanda yetişmesini önemli görmüyor; ben edebiyatçı olacağım, şair olacağım, yazar olacağım diyen bir tane bile öğrenci yok (...). Özel yetenekli denilince hemen resim, müzik, sportif yetenek geliyor; bence bu da yanlış (ÖE-6, 2021).

İlkokulda görevli bir yönetici bu konuda düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

Eğitim sistemimizde öğrencilerin hepsini aynı kategoride değerlendiriyoruz; aslında biz bakıra altın muamelesi yapıyoruz. Her öğrencinin kendine ait özellikleri var, yetenekleri var. Bunların ortaya çıkarılması lazım. Öğrencilerin ilkokuldan itibaren belirlenmesi ve buna göre eğitim almaları şart (YE-8, 2021).

Ortaokulda görevli, yüksek lisans mezunu bir eğitim yönetici ise bu öğrencilerin kendi okullarının dışında başka bir merkezde eğitime devam etmeleri önerisinin daha doğru olacağını ifade etmektedir:

Bilsem'ler bir etüt merkezi gibi değil de çocukların mevcut yeteneklerini geliştirebilecekleri bir sistemle çalışması lazım. Bence bu çocukların kendi okullarının dışında başka bir merkezde eğitime devam etmeleri daha doğru (YE-9, 2021).

Araştırmada özel yetenekli öğrencilere yönelik gerçekleştirilen değişiklikleri olumlu bulan katılımcıların yanında, özel yetenekli öğrencilerin tanınmasının kendi okullarında yapılabilmesi, Bilsemlerin yapısının değiştirilmesi önerileri yapılmaktadır.

4.2.4. Tasarım ve Beceri Atölyelerine İlişkin Bulgular

Vizyon Belgesinde, *Eğitim Vizyonu Belgesi'ne göre her okulda ve her eğitim kademesinde Tasarım ve Beceri Atölyeleri kurulması hedefi uygulanabilir mi?* sorusuna, katılımcıların verdiği cevapların analiz sonuçları Tablo 8'de gösterilmiştir. Tablo 8 dikkatle incelendiği zaman katılımcıların %62'sinin (27 kişi) beceri tasarım atölyesi kurulmasını "*yararlı bir uygulama*" olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Katılımcıların %15'i (altı kişi) "*yeteneği ortaya çıkaracak bir uygulama*" %10'u (dört kişi) "*belirsizlikler var*", %2,5'inin (bir kişi) "*aceleyle getirilmiş bir uygulama*", %5'inin (iki katılımcı) "*belli merkezlerde kurulmalı*", cevabını verdikleri görülmektedir.

Tablo 8.Tasarım ve beceri atölyeleri hakkındaki görüş ve düşünceler

Kategoriler	f	%	Örnek ifadeler
Yararlı bir uygulama	27	62,5	Tasarım ve beceri atölyeleri çok yararlı bir uygulama(YE-7).
Yetenekleri ortaya çıkaracak bir uygulama	6	15,0	Her çocuğu bir alanda yeteneği vardır mutlaka. Önemli olan bunu ortaya çıkarıp geliştirebilmek. Beceri tasarım atölyeleri buna katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum (ÖK-16).
Belirsizlik var	4	10,0	Kesinlikle faydalı ama... Yeni öğretmen mi atanacak, mevcut öğretmenler mi verecek. Bu konuların açıklığa kavuşturulması gerekiyor (ÖE-9).
Belli merkezlerde kurulmalı	2	5,0	Güzel bir uygulama fakat her okulda değil de il bazında seçilmiş belirli merkezlerde oluşturulsa daha faydalı olur (YE-6).
Aceleye getirilmiş bir uygulama	1	2,5	Bizde iyi niyetle bazı değişiklikler yapılır, iyi başlanır ama sonu getirilemez. Keşke eğitim çalışanlarının da görüşü baştan alınsaydı (ÖE-23).
Genel Toplam	40	100	

Faydalı olacağını düşünmesine rağmen uygulamaya geçirilemeyeceğini düşünen bir öğretmenin yanında yine faydalı bir uygulama olarak gören ancak uygulamanın nasıl yapılacağına ilişkin birçok belirsizlik olduğunu beyan eden öğretmenler de göze çarpmaktadır. Bir branş öğretmeni bu girişimi faydalı görmesine rağmen uygulanmasının çok zor olduğunu ifade etmektedir:

Tasarım beceri atölyesi çok önemli bir girişim. Çünkü çocukların zekâsı tek değil, farklı zekâ çeşitleri var. Her çocuğun zekâ tipi farklı. Çocukların zekâ türüne göre yetiştirilmesi gereklidir. Kendine güvenen, kendini seven çocuk da vatana millete faydalı olur diye düşünüyorum. En azından kendi hayatına yön verir. Kendi yeteneğini fark edebilmesi açısından da önemli görüyorum. Hayata geçmesi ise şu an için gerçekçi durmuyor. Eğer ısrar edilirse zamanla hayata geçirilebilir fakat şimdi yeterince geçirilemedi bence ancak kesinlikle faydalı görüyorum (ÖK-29, 2021).

Tasarım ve beceri atölyelerinin her eğitim kademesinde kurulmasının olumlu olduğunu ve kendi görev yaptığı okulda da kurulduğunu belirten branş öğretmenlerinden birisi de görüşünü şöyle ifade etmektedir:

Hayata geçirilebilir, mesela bizim okulumuzda var tasarım ve beceri atölyesi. Kırşehir’de ilk bizim okulda kuruldu bildiğim kadarıyla okulda iki sınıf birleştirilerek rahatlıkla oluşturuldu. Bakanlık tarafından yapıldı diye biliyorum. Öğrenciler güzel yararlanıyorlar. İçinde ses kayıt cihazı ve müzik aletlerinin olduğu bir bölüm var. Ses yalıtımlı bir bölüm var. Öğrenciler orada rahatlıkla bir müzik grubu çalışıyor, kayıt yaparak şarkı söylenebiliyor. Onun dışında 3D yazıcı ile çalışabiliyorlar. Ebru sanatı var. O tarz çalışmalara yapılıyor. Her kademedeki öğrencilerin seviyesine uygun atölyeler oluşturulursa gayet işe yarar bence (ÖK-1, 2021).

İlkokulda görevli bir yönetici kendi hayatından örnek vererek tasarım ve beceri

atölyeleri uygulamalarının düşünce olarak iyi olduğunu fakat bazı güçlükler olduğunu dile getirerek görüşlerini şu şekilde ifade edilmektedir:

Öncelikle bir şey söyleyeyim. Bizim öğrenciliğimde iş-teknik atölyelerimiz vardı (...) Tasarı ve beceri atölyeleri faaliyete geçirilirse öğrencinin kendini tanıma, gizil güçlerini bulma, gibi faydası olacaktır. Mevcut durumda da merkezi okullarda beceri ve tasarım atölyelerinin yapılması çok zor, çünkü derslik sayısı çok az, öğrenci sayıları fazla (...). Okulların fiziki durumu uygun değil, MEB aşağı yukarı iki yıldır okullara yazıyla duyuruyor, ama derslik sayımız yetersiz olduğu için, altyapımız eksik olduğu için, merkez okulu olmamıza rağmen onu yapamıyoruz (YE-1, 2021).

İlkokulda görevli bir sınıf öğretmeni tasarım ve beceri atölyelerini iyi niyetli bir girişim olarak gördüğünü ancak uygulamanın çok zor olduğunu ifade etmektedir:

Bizim okulumuzdaki fiziki imkânsızlıktan dolayı yapılamadı. Böyle değişiklikler iyi niyetle çıkarılıyor ama sonra hayata geçirilemiyor (...). Bizde iyi niyetle bazı değişiklikler yapılır, iyi başlanıyor ama sonu getirilemiyor. Beceri tasarım atölyesi güzel düşünce ama planlama aşamasında eğitim çalışanlarının görüşleri de dikkate alınsaydı daha iyi olurdu (ÖE-23, 2021).

Lisede görev yapan bir yönetici tasarım ve beceri atölyesi kurulması fikrini güzel bir düşünce olarak kabul etmekle birlikte bütün eğitim kademelerinde kurulmasından ziyade belirli merkezlerde kurulmasının daha faydalı olacağını belirtmektedir:

Bence fikir olarak güzel ama bütün okullarda değil de il bazında seçilmiş belirli merkezlerde mesela halk eğitimlerde oluşturulsaydı daha başarılı olurdu. Kurulmuş olan beceri tasarım atölyelerinde ders verecek yeterli eleman yok. Mesela hat eğitimi verecek adam var mı? Bence isteğe bağlı olmalı ve yetenekleri o yönde olan öğrencilere özel bir eğitim olarak tasarlanmalıydı. Ben bu konuda okulları yeteriz görüyorum (YE-6, 2021).

Ortaokulda görevli bir yönetici tasarım ve beceri atölyelerini çok güzel bir girişim olarak gördüğünü ve fakat okulun fiziki yetersizliğinden dolayı kendi okulunda kurulamadığını belirtmektedir:

Tasarım ve beceri atölyeleri çok iyi düşünülmüş bir uygulama. Kesinlikle hayata geçirileceğini düşünüyorum (...). Ben bu uygulamayı kendi öğrencilik hayatımdaki iş eğitimi derslerine benzetiyorum. Biz sabundan araç yapardık, ağaçtan bir şeyler yapardık, onları unutmuyorum. Kırşehir'deki birçok okulda bu başarıldı, çok güzel atölyeler gördüm ben (YE-7, 2021).

Yüksek lisans mezunu olup ortaokulda görev yapan bir yönetici, okulunda iki adet tasarım ve beceri atölyesi kurulduğunu ve uygulamanın faydalarını gözleme dayalı olarak şu cümlelerle ifade etmektedir:

İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün sayesinde okulumuzda iki adet tasarım ve beceri atölyesi kuruldu. Ben bu uygulamanın çok faydalı olacağını düşünüyorum. Sayın Bakanın bir sözü var: Çocuklarınızı dört duvar ve beş şıklı sorular arasına bırakmayın. Çocuklarınızın arasına mandal verin çamaşır assın, Çocuklarınızın eline tepsiyi, yağı, unu verin; pasta, kek, börek yapın. Sokağa çıkarın arkadaşlarıyla top oynasın. Paylaşmayı, oyun kurallarını öğrensın. Sosyalleşmenin farkına varsın. Beceri tasarım atölyelerinin Bakanımızın bu amaçlarına hizmet edeceğini düşünüyorum (YE-9, 2021).

İlkokulda görevli bir sınıf öğretmeni şöyle düşünmektedir:

Beceri ve tasarım atölyeleri bizim milletimizin karakterine çok uygun. Bizde demircilik var, dokumacılık var, el işçiliği var; bunlar bizim kültürümüzde zaten olan şeyler. Ben tasarım ve beceri atölyelerinin çok faydalı olacağını düşünüyorum. Hayatı geçirilmesi ise biraz zor olabilir. Belki büyük merkezlerde kurulabilir (ÖK-22, 2021).

İlkokulda görevli bir sınıf öğretmeni görüşlerini şöyle belirtmektedir:

Elon Mask kendi çocuğunu hiçbir formal eğitim kurumuna göndermemiş. Sadece görerek, yaparak ve yaşayarak öğrenilen bir sistem kurgulanmış. Bizim zamanımızda iş eğitimi dersi vardı, tasarım ve beceri atölyesine benziyor. Ben beceri tasarım atölyelerinin faydalı olacağını düşünüyorum ancak istenen seviyede olmadığını söylemeliyim (ÖK-30, 2021).

Her okulda tasarım ve beceri atölyesi kurulmasının faydalı olacağını düşünen katılımcılarla beraber faydalı bir uygulama olarak gören ancak uygulamanın nasıl yapılacağına ilişkin birçok belirsizlik olduğunu beyan eden yönetici ve öğretmenlerin varlığı da dikkate alınması gereken bir bulgudur.

4.3. TEMA: EĞİTİM SİSTEMİMİZDEKİ DEĞİŞİM İHTİYACI

4.3.1. Eğitim Sistemindeki Yeniliklere İlişkin Bulgular

Vizyon Belgesinde eğitim sistemimiz için hangi yenilikler öngörülmektedir? sorusuna verilen cevaplar Tablo 9'da analiz edilmiştir. Tablo 9'a dikkatlice bakıldığında "ölçme-değerlendirmedeki değişiklik", "yeni bir yaklaşım" ve "tasarım-beceri atölyelerinin" ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durumun hem basında daha fazla yer almasından hem de -özellikle- beceri tasarım atölyelerinin okulların fiziki yapısıyla ilgili gözlenebilir değişime sebep olması ve örgüt ikliminde sürekli gündemde olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Bu iki değişikliğin dışında; "mesleki eğitimde

yenilik”, “çift kanat metaforu”, “öğretmen eğitimi” seçeneklerinin de ön plana çıktığı görülmektedir.

Tablo 9. Eğitim Vizyon Belgesinin eğitim sistemine getirdiği yeniliklere ilişkin görüşler

Kategori	f	%	Örnek ifadeler
Mesleki eğitimde	5		Mesleki eğitimin başarılı olmasını çok isterim(ÖK-29).
Beceri tasarım atölyesi	8		Tüm okullarda tasarım-beceri atölyeleri kurulacak(YE-10).
Çift kanat metaforu	5		Çocukları çift kanatlı olarak yetiştirmek(ÖE-17).
Ders saatlerinin azaltılması	2		Ders saatlerinin azaltılması(ÖE-25).
Portföy dosyası	1		Portföy dosyası tutulması(ÖK-11).
Öğretmenlik meslek kanunu	4		Öğretmenlik meslek kanunu(ÖE-25).
Yabancı dil öğretimi	1		Yabancı dil öğretimine ağırlık verilmesi(ÖE-12).
Yöneticilerin seçimi	4		Yöneticilerin liyakata göre seçilmesi doğru bir uygulama(ÖE-20).
Yüksek lisans eğitimi	2		Yöneticilerin yüksek lisanslı olması(ÖE-20).
Öğretmen eğitimi	6		Öğretmen yeterliği günden güne değişiyor(ÖE-4)
Ölçme değerlendirme	13		Ölçme değerlendirmede farklılıklar olacak(ÖK-1).
Dijital bilgi ve veri ambarı	2		Dijital bilgi ve veri ambarı oluşturulması(ÖK-5).
Okul öncesi	3		Okul öncesi zorunlu olacak(ÖK-24).
Yeni bir yaklaşım	10		Öğrencileri araştırmaya özendirme var(ÖE-8).
Eğitim koçluğu	1		Eğitim koçluğu var(ÖK-11).
RAM'ların yapılandırılması	1		RAM'ların tekrardan yapılandırılması(ÖK-24).
Mahalli spor kulüpleri	1		Mahalli spor kulüpleri kurulacak(ÖK-14).
Hatırlamıyorum	3		Aklıma takılan bir şey yok(ÖE-7).
Özel yetenekli öğrenci	2		Özel yetenekli öğrencilerin eğitimindeki değişiklik(ÖK-14).
Öğrenim haritası	1		Ülkemizin öğrenim haritası çıkarılacak(ÖK-14).
Toplam	40	100	

*Bazı katılımcılar birden fazla yenilik belirtmişlerdir.

Ortaokulda görevli bir eğitim yöneticisi Eğitim Vizyonu Belgesinde yapılan değişiklikle alakalı şunları belirtmektedir:

2023 Eğitim Vizyon Belgesi öncelikle gelişen ve değişen dünyanın değişen hızına ayak uydurabilmek için eğitim sistemimizde yapılacak değişiklikleri ortaya koyuyor. Belirli hedefler koyuyor ve bu hedeflere nasıl ulaşılabileceğini ortaya koyuyor. Her bireyin değerli olduğu, bir bireyin bile feda edilemeyeceği gerçeğini göz önünde bulunduran bir vizyon belgesi. Ülkemizin sahip olduğu özel yetenekli öğrenciler, özel eğitim öğrenciler ve diğerlerinin her birine dokunan, onları buldukları yerden daha yükseklere taşımayı hedeflemektedir. Eğitim teknolojileri, öğretim programları gibi konularda değişimi ve gelişimi içeren oldukça hacimli, ileriye dönük kısa vadeli değil uzun vadeli hedefler içeren, bulunduğumuz yeri ve ulaşmamız gereken yeri gösteren bir Belge'dir (YE-9, 2021).

Lisede görev yapan branş öğretmenlerinden birisi eğitim sistemindeki en önemli yenilik olarak ölçme-değerlendirmedeki değişikliğe vurgu yaparak şöyle konuşmaktadır:

Eğitimde biraz önce bahsettiğimiz gibi ölçme değerlendirmede farklılıklar olacak, öğrencilere ezberden ziyade düşüncelerini sağlayacak sınavlar yapılacak, düşüncelerini geliştirmek amaçlı, onun dışında mantık ve duygunun birleşimi bir eğitim anlayışı öngörülüyor bildiğim kadarıyla, Yani

öğrenciler sadece robot gibi her şeyi ezberleyen bireyler olmasın içine vicdanlarını da katsınlar, gerçekten insancıl bireyler olsunlar, yani sadece öğretim değil de eğitimi de içine katsınlar diye planlanıyor bildiğim kadarıyla (ÖE-2, 2021).

İlkokulda görev hizmeti olan bir yönetici görüşünü şöyle ifade etmektedir:

Biraz önce söylediğimiz yenilikler aslında 2023 Vizyon Belgesi'nde olan şeyler. Yönetici seçimiyle ilgili değişiklikler var. Yöneticilerin yüksek lisanlı olması mesela (YE- 4, 2021).

Ortaokulda görev yapan bir eğitim yöneticisi ise EVB'nde öngörülen birçok değişikliği ön plana çıkarmaktadır:

Türkiye'de Eğitim Vizyon Belgesi ile alakalı en önemli çalıştaylardan birisi Kırşehir'de yapıldı Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından. O çalıştayda konuştuğumuz şeylerden birisi okulöncesinin zorunlu olması da vardı; Vizyon Belgesinde de zorunlu olması öngörüldü. Öğretmenlik meslek kanununun çıkarılması hedefi var ki çok önemli bence. Meslek liselerine ağırlık verilmesi çok hoşuma gitti. Ben de meslek lisesi mezunuyum. zaten. Meslek liselerinin ne kadar önemli olduğu salgın döneminde de ortaya çıktı. Kırşehir'deki okullarda kullanılan hijyen maddeleri ve maskeler meslek lisemiz tarafından yapılıyor. Bir de okulumuzda da uyguladığımız eğitim koçluğu var ki bence çok güzel bir düşünce. Biz uyguluyoruz ve gayet de başarılı oluyor. Her öğretmen üç-dört öğrencinin eğitim koçluğunu yürütüyor ve çok da başarılı oluyorlar. Öğretmenlerimiz çocukların ne kadar ders çalıştığı, çözdüğü soru sayısı, ne zaman yattılar, ne zaman kalkıyorlar, kaç saat televizyon seyrediyorlar, kahvaltı yapıyorlar mı, sosyal etkinliklere zaman ayırabiliyorlar mı, nasıl dinleniyorlar, sosyal medyada ne kadar vakit geçiriyorlar vs. her yönüyle ilgileniyor eğitim koçları. Geçen sene başlatmıştık; başarılı bulduğumuz için bu sene de uyguluyoruz (YE-7, 2021).

İlkokulda görev yapan bir yönetici ise Eğitim Vizyonu Belgesinde ders sayılarının azaltılmasını hatırlamaktadır:

Öncelikle aklıma gelen, ders saati sayılarıydı. Mesela ders saati sayısı ve ders yükü fazla. İlkokuldaki ders saati sayısını altı saatten beş saate indireceğiz dediler, liselerde 13-15 tane ders var, dersleri altı yediye indireceğiz, süresi azalacaktı (...). Ders saati sayıları azalmadı, beceri tasarım atölyeleri dersin adedi azalmadı. Farklı dersler görüyorlar, bir yılda 14 ders görmesi çocuğun ilgisini dağıtır, başarılı olamaz düşüncesiyle, alan seçimi dokuzuncu sınıfa indirilecekti, bunlar yapılmadı; eski düzen devam edildi. 2023 Vizyonundaki ölçme değerlendirmeyle alakalı değişiklikler olmadı diye düşünüyorum (YE-1, 2021).

İlkokulda görevli bir sınıf öğretmeni ise görüşlerini belirtirken şunları söylemektedir:

Eğitim Vizyonu belgesinde benim dikkatimi çeken şu oldu; çift kanat

metaforu. Öğrencilere sadece bilgiyi öğretmek değil de aklın yanına kalbini mantığını koyabilen, vicdanlı birer yetiştirmek istenmektedir. Çocukları iyi yetiştirip onun yanına kalbi ahlaki ve vicdanı koyduğumuz zaman mutlu bireyler yetiştireceğiz (ÖE- 18, 2021).

İlkokulda görev yapan, yüksek lisans mezunu bir sınıf öğretmeni şöyle demektedir:

Ülkemizde de dünyada da neoliberal eğitim politikaları bunu gerektiriyor. Buna göre daha çok ara eleman, kalifiye eleman vurgusu, iş dünyasına hizmet edecek bireylerin yetiştirilmesi gerekiyor. Meslek meselesi memleket meselesi şeklinde ifadeler vardı. Bunların yerine kalifiye eleman yetiştirmiş olsaydı belki de tatmin olacakları ücreti bu mesleklerden alabileceklerdi (ÖE-20, 2021).

Katılımcıların Eğitim Vizyonu Belgesi'ndeki değişikliklerden 20'si hakkında bilgileri olduğu görülmektedir. Her katılımcı görev yaptığı okuldaki değişiklik uygulamasını veya kendi ilgisini çeken değişikliği ifade etmektedir.

4.3.2. Eğitim Vizyonunda Mesleki Eğitime İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında *Vizyon Belgesinde mesleki ve teknik ortaöğretimde iş dünyasının taleplerine uygun bir müfredatla mezunların kolayca iş bulması amaçlanmaktadır. Bu amaca ilişkin ne düşünüyorsunuz?* sorusuna ait katılımcıların verdiği cevaplar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Mesleki teknik ortaöğretime dair değişikliğe ilişkin görüşler

Kategori	F	%	Örnek İfadeler
Gerçekleştirilebilir amaçlar	12	30,0	Mesleki ve teknik eğitime ilişkin amaçların kesinlikle gerçekleştirilebileceğine inanıyorum (YE-4).
Mesleki eğitimin önünü açacak bir girişim	9	22,5	Öğrenci mezun olduğu zaman hemen iş hayatına atılabilecek. Bunun gibi uygulamalar mesleki eğitimin önünü açar bence (YE-2).
Mesleki eğitimin özendirilmesi lazım	5	12,5	Mesleki eğitimin özendirilmesi için üniversiteye girişte ek puan ve kontenjan verilmesi yoluna gidilebilir (YE-10).
Teoriyle pratik birleşmelidir	5	12,5	Okulda verilen bilgiler kesinlikle uygulamaya dönüşmelidir. Teoriyle pratik birleşmelidir (YE-5).
Mesleki eğitime karşı olumsuz algı değişmeli	4	10,0	Mesleki eğitim sistemin kanayan yarası. Şu anda öğrencilerin gitmek istedikleri bir okul değil (YE-7).
Mesleki eğitime farklı bakış gerekir	3	7,5	Almanya'da ilkokul dördüncü sınıftan itibaren çocukların mesleki eğitime yönlendirilmesini gayet başarılı buluyoruz ancak günümüz şartları değişti. Elektronik bir dünyadayız artık (ÖE-4).
Başarılı olamaz	2	5,0	Şu anki uygulamada da teknik liselerin Türkiye'nin ihtiyacı olan kalifiye ara eleman yetiştirdiğine inanmıyorum. O aşamaya geçilemedi, başarılı da olunamadı (YE-1).
Genel Toplam	40	100	

Tablo 10 'daki veriler incelendiğinde katılımcıların tamamının Eğitim Vizyonu'nda

öngörülen mesleki teknik eğitime yönelik hedeflerden haberdar oldukları, başarılı olmasını istedikleri anlaşılmakta ,iki katılımcının ise amaçlara ulaşamayacağını düşündükleri görülmektedir. Katılımcıların verdikleri cevaplardan Eğitim Vizyonundaki mesleki eğitime dair amaçlara ilişkin bazı önerilerin; “mesleki eğitimin özendirilmesi lazım”, “teoriyle pratik birleşmelidir”, “mesleki eğitime farklı bakış gerekir”, “mesleki eğitime karşı olumsuz algı değişmeli” biçiminde kümelenedikleri tespit edilmiştir.

Ortaokulda görevli, lisans mezunu, mesleğin henüz başında olan bir branş öğretmeni, mesleki teknik eğitime bakışın ve olumsuz algının değişmesini savunarak görüşlerini dile getirmektedir:

Bence gerçekleşebilecek hedeftir. Ama öncelikle mesleki eğitimle ilgili olumsuz algının değişmesi lazım. En yetenekli başarılı öğrenciler METEM'lere yönlendirilmelidir. Biz şimdi çocukların akademik başarısı olmayan öğrencileri oralara gönderiyoruz dolayısıyla başarılı olamıyoruz (ÖK-11, 2021).

İlkokulda görev yapan bir sınıf öğretmeni, mesleki eğitime yönlendirmenin ilkokulda başlamasına ilişkin yapılandırma önerisini şu şekilde ifade etmektedir:

Aslında basit bir şekilde gerçekleştirilebilir. İlkokulda öğrencinin akademik eğitime devam edip edemeyeceği az çok belli oluyor. Ortaokuldayken öğrenciler mesleğe yönlendirilmeli. Veliler de öğrenciyi öğretmene bıraksa aslında o çocuğun ilgi ve yeteneklerine göre güzel bir alana yönlendirilir ve o çocuk için daha iyi olur. Mesleğe yönlendirmeyi kesinlikle erkene almalıyız. Ortaokuldan itibaren başlamalıdır (Ö E-28, 2021).

Çalışmaya katılan bir sınıf öğretmeni de mesleki eğitimin günümüz ihtiyaçlarına göre değil geleceğin ihtiyaçlarına göre yapılandırılmasını savunarak görüşünü şöyle açıklamaktadır:

Bence METEM'lerde iş dünyasının şimdiki ihtiyaçlarına göre değil 20-30 yıl sonraki yeni mesleklere yönelik eğitim verilmeli bence. Perspektif ileriye dönük olmalı. Teknoloji ağırlıklı bir eğitim verilmeli (ÖE-25, 2021).

Katılımcılardan bir sınıf öğretmeni bu hedefleri gerçekleştirebilecek bir amaç olarak gördüğünü söyleyerek görüşlerini şu cümlelerle ifade etmektedir:

Meslek liselerinin çok faydalı olduğunu düşünüyorum ama bitirdikten sonra bir mesleklerinin olması gerekir. Avusturya'da meslek lisesini bitiren öğrencilerin velisi çocuğu bir meslek sahibi olacağı için çok mutlu olduğunu söylüyordu. Yani bizdeki gibi usta-çırak ilişkisi değil ki kimse çocuğunu çırak olarak vermek istemez. Bir eğitim içerisinde yetiştiriliyor. Ortaokuldan sonra çocuklar yeteneğine göre meslek liselerine yönlendiriliyor, orada

yetiştiriliyor. Mevcut meslek lisesinde elektrik bölümünü bitiren öğrenci bir elektrik kablosu değiştiremez. Meslek liseleri ile ilgili değişim gerçekleştirilebilir bir amaçtır ve gerçekleştirilmelidir. Ülkemizin buna ihtiyacı vardır. Meslek lisesini okuyan öğrencilere mutlaka burs verilmelidir. Şirketlerimiz de meslek lisesindeki öğrenciler mezun olduktan sonra iş vermelidir (Ö30, 2021).

Lisede görevli bir yönetici, mesleki teknik eğitimin özendirilmesinin önemine dikkat çekmektedir:

Mesleki teknik eğitim için üniversitede ayrı bir sınav yapmak lazım. Sağlık meslek liselerine tıp alanında belirli bir kontenjan verilmeli; hatta sağlık meslek lisesine açık olmalı sadece. Örneğin sağlık meslek lisesini bitirip de hemşireliği kazanan hiç öğrenci yok. Hâlbuki bu öğrenciler temel sağlık bilgilerine ve tecrübeye sahipler. Diğer öğrenciler hiçbir şey bilmeden giriyorlar. Sağlık liselerinden mezun olan öğrenciler uygulamalı bilgiye sahip ama sınavda teorik bilgi soruluyor. Diğer meslek liseleri de böyle. Bence bu değişmeli ve her üniversitede belirli bir kontenjana sadece meslek liseleri girebilmeli (YE-6, 2021).

Anaokulunda görevli bir öğretmen ise vatandaşların mesleki eğitime bakışının değişmesi gerektiğine dikkat çekerek şunları dile getirmektedir:

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın çocukları geldiğinde soruyoruz ne okuyorsun diye; meslek yapıyorum diye cevap veriyorlar. Bizde niçin olmasın. Bizim METEM'lere bakışımız çok farklı. Nerede başarısız öğrenci varsa direkt meslek liselerine gönderiliyor gibi bir algı var. Bu algı METEM'leri gözümüzde değersizleştiriyor. Aslında problem bizim bakış açımızda. Biz, sayısal ve sözel derslerde başarılı olanları iyi öğrenci olarak görüyoruz; o öğrencilerin diğer alanlarda yetenekli olacağını düşünmüyoruz. Her meslek alanında iyi yetiştirilmiş bir insan kaynağına sahip olduğumuzu düşünsenize (Ö14, 2021).

Salgın döneminde meslek liselerinin maske ve dezenfektan üreterek ne kadar önemli bir işleve sahip olduklarını gösterdiğini söyleyen ortaokulda görevli, yüksek lisans mezunu olan bir yönetici düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

Meslek lisesi memleket meselesi diye alışılagelmiş bir söz var. Ben de bu söze katılıyorum. Bakanımızın meslek liselerinin üretim ve performansı ve eğitim kalitesini artırmak için var gücüyle mücadele ediyor. Pandemi döneminde de meslek liselerimizin dezenfektan, maske vs. ürünler üreterek ne kadar katma değer sağladıklarını gördük. İHL de fen bilimleri ağırlıklı eğitim veren proje okullar da var. Ülkemizde herkes akademik bir liseye gitmek istiyor fakat bence ülkenin asıl ihtiyacı ara eleman yetiştirmektir; bunu da meslek liselerinde gerçekleştirmek mümkün. Ben, ülke olarak en hassas olmamız gereken nokta budur. Özellikle zeki çocukları bu liselere yönlendirmek gerekli. Meslek liselerine yönlendirme ortaokuldan itibaren

başlatılmalıdır. Bu okulları bitiren öğrencilere üniversitenin bazı bölümlerinde kontenjan ayrılmalı, ek puan verilmeli; pozitif ayrımcılık yapılabilir. Mesela, akademik eğitim veren bir liseyi bitiren öğrenci mühendislik bölümünü kazandığında buna dair hiçbir bilgisi olmadan geliyor; hâlbuki meslek lisesini bitiren öğrenci bu alanla ilgili temel becerilerden daha fazlasına sahip olarak geliyor (YE-9, 2021).

Lisede görevli bir branş öğretmeni, bütün öğrencilerin akademik eğitime yönlendirilmesinin üniversite sınavlarında ve sonrasında makam ve etiket peşindeki bir anlayışın yaygınlığı sebebiyle yaşanan sıkıntılara işaret ederek düşüncelerini şöyle açıklamaktadır:

Mesleki teknik eğitimle ilgili amaçlar kesinlikle gerçekleştirilmesi gereken amaçlar. Bütün çocuklar üniversite kapısında yığılmamalı; 2 milyon 700 bin öğrenci üniversiteye gireceğim diye bir yarış içerisindeyse devlet orada durup düşünmeli. Evet, bu ülkenin doktora, mühendise ihtiyacı var ama bu ülkenin ara elemana ihtiyacı daha büyük. Elektrikçi, marangoz, su tesisatçısı bitmek üzere. Türk insanın bakış açısını değiştirmesi lazım (...). Bir simitçi bile şu ülke için çok mühim; ekonomiyi esasında onlar döndürüyor. Bizim insanımızda son yıllarda bazı olumsuz algılar oluştu: Bazı işleri yapmak adeta ayıp bir şeymiş gibi bir algı oluştu. Hâlbuki alın teri ve emek kadar kutsal bir şey var mı? Velilerin çocuklarını belli bir makamda, statüde görmek istemelerinin de meslek liselerinden beklenen verimin alınmasına mani olduğunu görüyoruz (ÖE-6, 2021).

Lisede görevli bir branş öğretmeni, bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

Gerçekleştirilebilir ve bence gerçekleştirilmelidir de. Kalifiye eleman çok önemli. Farklı alanlarda çalışan mesleklere ihtiyacımız var. Gerçekten kaliteli elemanlara ihtiyacımız var. Çünkü veliler çocuklarını puan üstünlüğüne göre fen lisesi, Anadolu lisesi gibi liselere yönlendiriyorlar. Diğer alanlarda da çok güzel iş alanları olduğu yönünde bilinçlendirilirse bence meslek liselerinin önünü açılır (Ö1,2021).

Lisede görevli, yüksek lisans mezunu bir branş öğretmeni mesleki eğitime farklı bir açıdan yaklaşarak şunları ifade etmektedir:

Mesleki eğitim memleket meselesi diye bir motto var biliyorsunuz. Ben bu hususta genelden farklı düşünüyorum; 12 yıllık eğitimin temel akademik eğitim olması gerektiğine inanıyorum (...). Elektronik bir dünyadayız biz. Bilgisayar, elektronik okur, yazarlığının bir sanayi çırağında dahi olması gerekiyor. Dolayısıyla bir takım temel becerilerin lise yıllarında alınması şart. Bence mesleki eğitim çok özel alanlarda, küçük yaştan itibaren eğitilmesi gereken alanlarda verilebilir. Genel meslek eğitiminin liseden sonra verilmesinin daha doğru olduğunu düşünüyorum. Şartlar değişti,

zaman değişti. Beklenen yeterlilikler de değişti. Matematik bilgisi, bilgisayar bilgisi ortak yeterlik oldu. Okuduğunu anlama yeterliği de mesela var. Mesleki eğitimin ben yüksekokul seviyesinde verilmesinin daha doğru olduğunu düşünüyorum. Biz çocuklar meslek lisesine gitsin diyoruz ama aileler akademik eğitime gitsin, beyaz yakalı olsun istiyor. Ben bu yönelimi doğru buluyorum (E- 4, 2021).

Katılımcılar, mesleki eğitime ilişkin değişiklikler büyük oranda olumlu bulmakta (%52) ok küçük bir oranda ise olumsuz bir uygulama olarak görmektedirler.

4.3.3. Vizyon Belgesindeki Değişimin Başarılı Olma Durumuna İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılanlar eğitim yöneticisi ve ğretmenlerin, *Eğitim Vizyonu Belgesine göre eğitim sistemimizde yeni bir tasarımıla köklü bir değişiklik ve yapılandırma hedefi, eğitim kurumlarında da değişim-dönüşümü gerekli kılmaktadır. Sizce, okullarda gerçekleştirilmesi planlanan dönüşüm başarılı olabilir mi?* sorusuna verdikleri cevaplardan bazı alıntılar Tablo 11’de verilmiştir. Tablo 11’deki alıntılar incelendiğinde katılımcılardan dört kişinin köklü değişime karşı örgütün direnç göstereceğini ve değişim-dönüşümün başarılı olamayacağını düşünmesi dikkat çekmektedir. Değişimin başarılı olması için sık sık değişiklik yapılmaması,değişimde ısrar edilmesinin zorunlu olduğunu belirtenlerin oranının %50’dir. Bu oranda eğiticilerin Eğitim Vizyonu Belgesinde ngrlen köklü değişimin başarılı olacağını belirtmesi önemlidir.Katılımcıların cevapları analiz edildiğinde yukarıda değinilen kategorilerin haricinde okulların değişime uyum sağlaması ve istenilen başarının elde edilmesi için çeşitli önerilerde buldukları görülmektedir.

Tablo 11.VizyonBelgesindeki değişim dönüşümün başarılı olması hakkındaki düşünceleri

Kategori	f	%	örnek ifadeler
Olumlu Bir Değişim Alt Kategorisi			
Değişim başarılı olur	3	7,5	Bence değişim başarılı olur;artık herşey değişti,değişiyor(Y-8).
Olumsuz Bir Değişim Alt Kategorisi			
Köklü değişime ihtiyaç yok	10	25,0	Bence köklü değişime ihtiyaç yok(-13).
Değişim zor olur	4	10,0	Ben okulların bu köklü değişime ayak uyudrmasının zor olduğunu düşünüyorum(-8).
neriler			
Değişimde ısrar edilmeli	14	35,0	Bir şeyleri değiştirmek için yeterince ısrar etmiyoruz(-4).
Eğitim sisteminin felsefesi değişmeli	8	20,0	Türk eğitim sisteminin felsefesi değişmeli(YE-6).
Türk eğitim sisteminde değişim şart	6	15,0	Ben,köklü bir değişimin şart olduğunu düşünüyorum(-6).
Eğitimcilere bilgilendirme yapılmalı	3	7,5	Bu değişikliklerin başarılı olması için öğretmenlere ve yöneticilere yönelik daha fazla bilgilendirilmesi gerekir(-12).
Toplam	40	100	

Diğer görüşlerin ise “değişimde ısrar edilmeli”, “Türk eğitim sisteminde köklü değişim şart”, “değişim için eğitimcilerle yeterli bilgilendirme yapılmalı”, “değişim için bir süre gerekli”, “köklü değişim başarılı olur”, “değişim zor olur”, “köklü değişim değil kısmi değişim gerekli” seçeneklerinde kümelendiği görülmektedir.

Bu konuda görüş belirten ilkökulda görevli bir sınıf öğretmeni değişikliğin olumlu olduğunu belirtmekte, değişim için belirli bir süre sabretmek gerektiğini vurgulayarak düşüncesini şu cümlelerle ifade etmektedir:

Bence değişikliklerin başarılı olması için sabırlı olmak gerekir. Yapılan değişim projesinin arkasında durmak gerekir. Zaman içinde olacaktır; birden yapamazsınız. Öğretmenler de yeni sisteme uyum sağlar. Öğretmen ona alırsın, beceri tasarımı atölyesine götüreceksin. Öğretmen neden şimdi sınava dayalı eğitim veriyor? Çünkü çocuk belli bir aşamadan sonra sınavdan geçiyor. Başarı buna bağlı deniyor. Çocuk o sınavda başarılı olamazsa öğretmen de başarısız sayılıyor. Bu kaygıyı ortadan kaldırmak lazım. Üniversitede çocuk kendini KPSS'ye göre hazırlıyor. Bu durumun değişmesi gerekli (ÖE-17, 2021).

Eğitimin informal yapısına dikkat çeken yüksek lisans mezunu, bir sınıf öğretmeni görüşünü şu şekilde açıklamaktadır:

Eğitimle ilgili bizim sıkıntımız bu oluyor zaten. Eğitimin formal boyutu olduğu kadar informal boyutu da var. Biz eğitimi kurumlara hapsedmeye odaklandığımız sürece kurumlar hiçbir zaman yeterli olmayacaktır. Ama biz ne zaman eğitimi kurumların dışına çıkardığımız zaman informal bir yaşama dönüştürdüğümüzde daha iyi olacaktır. Eğitim sadece okul, öğretmen vs kurumlara hapsedilmemelidir. Eğitim felsefemizde şu anda yanlışlık görmüyorum (ÖE-20, 2021).

Yüksek lisans mezunu olan bir branş öğretmeni de düşüncelerini şu şekilde belirtmektedir:

Bir şeyleri değiştirmek için yeterince ısrar etmiyoruz, ya da bir şeyleri değiştirmiş gibi yapıyoruz; onların hepsi kâğıt üzerinde kalıyor. Bir noktadaysak, bir nokta sıfır bir noktaya nasıl geliriz çabasında olmamız lazım. Adım, adım, ufak ufak ilerlemek daha sağlıklı bence (...). Yapacakları değişiklikleri eğitim camiasına, topluma iyi izah ederlerse ben önemli bir destek alabileceğimizi düşünüyorum. Değişim sebeplerini iyi izah etmek gerekir. Dünyanın yerinde durmadığını, sürekli değiştiğini, bulunduğumuz coğrafyada varlığımızı idame ettirebilmek için yapılacak değişikliğin gerekçeleri ortaya konur ve güzelce izah edilir, yapılan değişiklikler sürekli takip edilirse başarılı olunabilir. Ama şimdiye kadar yaptığımız değişiklik denemeleri saydığımız eksikliklerden dolayı başarılı olmadı (Ö4, 2021).

Araştırmaya katılan anaokulunda görevli, yüksek lisans mezunu bir yönetici ise bölgesel/kısmi değişimlerin daha doğru olduğunu savunmaktadır:

Üç yılda beş yılda bir eğitimde değişim doğru değil. Bir planın üzerinde devam edilip çağın şartlarına göre ihtiyaç olan alanlarda değişiklikler yapılmalı. Uzun süreli bir planlamayla sonuç alınıncaya kadar ısrar edilmelidir. Sürekli sistem değiştirmeyi doğru bulmuyorum. Ankara merkezli ülkenin tamamına şamil kararlar alınması doğru değil, bölgelerin ihtiyacına göre bir planlama yapılırsa daha başarılı olur. İlleri karşılaştıracak olursak Van ile Ankara'nın, Urfa'nın ve Kırşehir'in eğitimdeki şartları ve değişime ihtiyaç duyulan yönleri aynı değil. Buralarda yerinde eğitim sistemiyle daha başarılı olacağını düşünüyorum (YE-5, 2021).

Bu soruya ilişkin olarak fikirlerini beyan eden yöneticilerden birisi de şöyle cevap vermektedir:

Türkiye'de değişim oldukça zor. Ciddi bir dirençle karşılaşabiliyorsunuz. Kaldı ki eğitimde yapacağınız ciddi değişiklikler eğitim camiasıyla beraber eğitimin paydaşlarından olan aileleri de ciddi anlamda etkilemektedir. Elbette her değişimde olduğu gibi bir direnç olacaktır; ama bu direnç Eğitim Vizyon Belgesi insanlara iyi anlatılarak aşılabılır (YE-9, 2021).

4.3.4. Eğitim Sisteminde Değişim İhtiyacına İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılanlar eğitim yöneticisi ve öğretmenlerin *Türk eğitim sisteminde köklü bir değişim ihtiyacı olduğunu düşünüyor musunuz?* sorusuna verdikleri cevapların analiz sonuçları Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Türk eğitim sisteminde köklü değişime ilişkin görüş ve düşünceler

Kategoriler	f	%	Örnek ifadeler
Eğitim sisteminin felsefesi değişmeli	8	20,0	Türk eğitim sisteminin felsefesi değişmeli (Y6).
Türk eğitim sisteminde kısmi değişiklikler gerekli	21	52,5	Akademik eğitimi daraltmak lazım.öğrenci çoktan seçmeli sınavlara mahkum olmamalıdır (Y2).
Eğitim sistemimizde köklü değişim şart	7	17,5	Eğitim sistemimizde köklü değişim şart (Y7).
EVB'ndeki değişim yeterli olur	3	7,5	Vizyon Belgesi üzerinden devam edilecek,sürekli değiştirilmeyecek (Ö15).
Her değişiklik eğitim sistemine zarar veriyor	1	2,5	1960 ve 1970'lerden bugüne eğitim sistemimiz her geçen gün kötüye doğru gidiyor (Ö10).
Toplam	40	100	

Tablo 12 analiz edildiğinde öğretmen ve yöneticilerin %52,5'inin (21 kişi) eğitim sisteminde "kısmi değişiklik yapmak gerektiğini" düşündüğü görülmektedir. Katılımcıların %20'si (sekiz kişi) "eğitim felsefesinin değişmesi gerektiğini" düşünürken %17,5'inin (yedi kişi) "eğitim sisteminde köklü bir değişiklik olması gerektiğini" düşündükleri anlaşılmaktadır. Katılımcılardan üç kişinin (%7,5) Eğitim Vizyon Belgesinde öngörülen değişikliklerin ciddiyetle uygulanmasının yeterli olacağını belirttiği görülmektedir. Bir kişi de yapılan her değişikliğin sistemi bozduğunu ifade etmektedir.

Bu konuda görüş belirten ilkokulda görevli bir yönetici Türk eğitim sisteminde nasıl bir değişiklik yapılması gerektiğine ilişkin görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır:

Ben eğitim sisteminin değişmesinden yanayım. En azından bizim insanımıza hitap edebilecek bir şekle getirilmesi lazım. 2023 Vizyonunda planlandığı gibi çocuklar keşke çift kanatlı olarak yetiştirilebilse ne kadar güzel olur. Devletin bir milli eğitim politikasının olması ve bunda ısrar edilmesi lazım. Her gelen bakan değişiklik yapınca sonucu göremiyoruz. Bu güne kadar o kadar sistem değişti ki. Yok, kredili sitem geldi, yok sınav sistemleri değişti, şu oldu, bu oldu. Avrupa'da böyle olmuyor. Adamların bir politikası var ve gelen bakan o politikayı devam ettiriyor. Temel değiştirilmemeli (Y4, 2021).

Ortaokulda görevli, yüksek lisans mezunu bir branş öğretmeni de konuya dair şunları söylemektedir:

*Şöyle görüyorum: mevcut eğitim öğretim sistemimiz sadece akademik başarı odaklı. Akademik başarı dediğimiz de katılanların çok azını kapsıyor. Burada çoğu çocuk sanki çöp gibi sistem dışına atılıyor. Yani akademik başarıyı çok az bir öğrenci istendiği şekilde bitiriyor; kalanlar ise bomboş ortada kalıyor. Bir yanyıla baktığımızda eğitime harcadığımız enerjinin çoğu boşa gidiyor sanki. **Eskiden bir söz vardı: Kuşlar uçmaya, balıklar yüzmeye zorlanmayacak; yani herkes nasıl bir donanıyla gelmişse dünyaya o yönde geliştirilecek. Biz ise balığı uçmaya, kuşu yüzmeye zorluyoruz sanki bu sistemle** (ÖK-3, 2021).*

Ortaokulda görevli bir eğitim yöneticisi eğitimin hedeflerinin nasıl olması gerektiğini açıklamaktadır:

Türk eğitim sisteminin köklü bir değişime ihtiyacı olduğunu herkes gibi ben de dile getiriyorum. Hayatta bizi mutlu edecek şeyin ne olduğunun farkına varmamız lazım. Bir hedef konulmalı önümüze. İnsanın kendisini, ruhunu keşfedeceği bir değişime ihtiyaç var. Gençlerimize bakıyoruz, onu harekete geçirecek bir hayali yok, hedefi yok. Öğretmene duyulan saygıda azalma var; bu algının değişmesi lazım. En önemli husus da toplumsal değerlerimizin, ahlaki değerlerimizin bir an önce öğretilmesi, benimsetilmesidir (YE-8, 2021).

Ortaokulda görevli bir branş öğretmeni de eğitim sistemindeki köklü değişiklik ihtiyacını şu cümlelerle izah etmektedir:

Bence eğitim sistemimizin köklü bir değişikliğe ihtiyacı var. Çünkü bizdeki sistem herkesi akademik eğitime zorluyor. Öğrenciler, bilgi ve becerilerine göre eğitim almıyor. Herkes standart eğitim alıyor. Hâlbuki farklılıkları dikkate alan bir eğitim sistemi daha başarılı olur. Özellikle dördüncü sınıftan sonra öğrenciler bilgi, beceri ve ilgilerine göre ayrılması ve buna göre eğitim alması gerekiyor. Günümüzde maddiyatı olan kişi her işi yapabiliyor. Hayvancılığı da yapıyor, tarımda da çalışıyor, doktor olan başka iş de yapıyor. Hâlbuki öğrenciler ilgi bilgi ve becerilerine göre ayrılıp eğitildikten sonra o öğrenci sadece uzmanı olduğu alanda çalışabilir ve sertifikası olmayan kişinin o alanda çalışmasına müsaade edilmez. Herkes her mesleği yapamaz yani. İlkokulda yönlendirme başlamalı bana göre (ÖE-12, 2021).

Lisede görevli bir branş öğretmenin mevcut eğitim sisteminde köklü bir değişim ihtiyacı olduğunu ifade ederken söyledikleri sistemin geneline yönelik bir eleştiri olarak dikkat çekmektedir:

Günümüz eğitim sisteminde öğrenciler çantalarını alıp dört duvar arasına gelip burada kalıyorlar, hiçbir değişim dönüşüme uğramadan tekrar evlerine dönüyorlar. Bunun yansımalarını sokaktaki tutum ve davranışlarında görüyoruz. 12 yıl eğitim almış bir çocuğun davranışlarında bir iyileşme, düzelme, toplum yararına iş yapma, gelişme yok aksine geriye gidiş var. Maalesef okulla birlikte toplumun ve ailenin kültürel yapısı da geriye gitmiş durumda. Okulun işlevi olumsuz yönde değişti. Velinin bakışı da değişti ama menfi yönde değişti. Tam bir çıkmaz sokağa girdik. Öğretmenlerin sürekli bir gelişim içinde olmaları, çağın gereklerini iyi okumaları gerekir. Günü kurtaran kişi öğretmen olamaz. Öğretmen geleceğe yatırım yapan kişidir. Çocuğun kültürle buluşması, tevariüs ettiği kültürü sorgulaması, iyi yönlerini alıp geliştirerek yaşatması, kötü yönlerini bırakması lazım. Bizim öğrencilerimizin geçmişini, mimarisini, edebiyatını, sanatını tanınması lazım. Tarihimize, kültürümüzle buluşacak bir yapının kurulması lazım (ÖE- 6, 2021).

Ortaokulda görevli bir yönetici ise Türk eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu değişim, dönüşümü Eğitim Vizyonu Belgesinin gerçekleştirebileceğini ifade etmektedir:

Eğitim sisteminde tikanıklıklar var. Mezun ettiğimiz öğrencide milli duygu yok maalesef. Medeniyetimize, kültürel yapımıza karşı hassasiyetleri olan öğrenci yetişmiyor. Biz, eğitim boyutuyla yeterince ilgilenemiyoruz. Mesela eğitim kapandıktan sonra lamba yanıyor çocuk o lambayı milli servet olarak görüp kendiliğinden kapatacak şekilde yetiştirilmeli. Boşa akan bir musluğu gören çocuk onu kapatmalı ama ben bu hassasiyeti

göremiyorum. Çocuklarımızın okulda mutlu olmasına katkı sunacak diğer faaliyetlere zaman ayırmak lazım diye düşünüyorum. Bu durumun düzeltilmesi için Eğitim Vizyonu Belgesinde bir takım çözümler olduğunu gördüm. Umudum arttı. Bakan bey o konuşmasında bir şey çok hoşuma gitmişti; benden hemen bir şey beklemeyin, ben şapkamdan tavşan çıkarmayacağım demişti. Ben değişimlerin sonucunu almanın en az sekiz yıl süreceğini düşünüyorum (YE-7, 2021).

Ortaokulda görevli, yüksek lisans mezunu, bir eğitim yöneticisi eğitim sisteminde köklü değişimden ziyade kısmi değişikliklerin yapılmasının daha doğru olduğunu şu cümlelerle dile getirmektedir:

Köklü bir değişimden ziyade yıllardır alışlagelmiş bir eğitim sistemi var, ortada reel gerçeklikler var, bunlar da göz önünde bulundurulmalı. Bir anda 180 derecelik değişimler olması ilerde artısı eksisi ne olur diye düşünülmesi lazım. Eğitimin paydaşlarıyla da fikir alışverişinde bulunulması lazım. Özellikle hangi alanda değişim gerekiyorsa olanda küçük değişimler yapmak daha doğru olur kanaatindeyim. Eğitim politikasında süreklilik olmalı (YE-9, 2021).

Lisede görevli, yüksek lisans mezunu bir branş öğretmeni eğitim felsefesindeki değişim ihtiyacına vurgu yapmaktadır:

Köklü değişiklik ihtiyacı var tabii. Gideceği yönü bilmeyen gemiye hiçbir rüzgâr yardım edemez sözündeki gibi felsefi anlamda gideceğimiz yeri tam belirlemekten kaynaklandığını düşünüyorum. Bazen eğitim felsefesi toplumun dokusuyla uyumuyor, çift kanat metaforu da belki bundan kaynaklı bir amaç belirlemedir. Batı dünyası kendi tecrübesinden kaynaklanan bir eğitim felsefesi geliştiriyor, biz de bunu kopyalayıp uygulamaya kalkıyoruz; fakat toplumla bu eğitim felsefesi doku uyumunu olmayınca bir müddet sonra başarısızlığa uğruyor. Felsefi anlamda köklü bir değişiklik yapılabilir. Eğitim değişimlerinin başarılı olması için uzun süreli bir planlama sonucunda eğitim bileşenleri sürece dâhil edilmesi ve topluma çok iyi izah edilmesi gerekir bence (ÖE-4, 2021).

4. TEMA: EĞİTİM VİZYONU BELGESİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ

2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin ilan edildiği 2018 yılından günümüze gelinceye kadar uygulanmasına ilişkin bulgular bu tema altında verilmektedir.

4.4.1. Vizyon Belgesinin Uygulanmasına İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılanların “2023 Eğitim Vizyon Belgesinin kamuoyuna ilan edildiği 2018 yılından bu yana Vizyon Belgesinde öngörülen değişiklik ve yeniliklerin yeterince uygulamaya geçirildiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların analiz

sonuçları Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13’teki veriler analiz edildiğinde çalışmaya katılan eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin % 40’nın (16 kişi) “bazı alanlarda uygulanmaya başlandığını”, %40’ının (16 kişi) “yeterince hayata geçirilemediğini”, %17,5’inin (7 kişi) “pandeminin uygulamayı olumsuz etkilediğini”, bir kişinin de uygulama hakkında “yeterli bilgisinin olmadığı”ni ifade ettiği görülmektedir.

Tablo 13.Eğitim Vizyonu Belgesinin uygulanmasına ilişkin görüş ve düşünceler

Kategori	f	%	Örnek ifade
Bazı alanlarda uygulanmaya başlandı	16	40,0	Bazı alanlarda uygulanmaya başlandı,yeni tip matematik sorularının sorulması gibi (Ö1).
Pandemi uygulamayı olumsuz etkiledi	7	17,5	Son bir yıllık salgın süreci uygulanması gerekenleri tehir ettirmiş olmalı(Ö4).
Yeterince hayata geçirilemedi	16	40,0	Bence hayata geçirilemedi.Bakanlık bu planlamaları yaparken maddi yönünün iyi hesaplanmadığını düşünüyorum (Ö23).
Yeterli bilgim yok	1	2,5	Ben, EVB’nin ne kadarının uygulamaya geçirildiğini,pandeminin ne kadar etkisinin olduğunu bilmiyorum (Ö10).
Toplam	40	100	

Lisede görevli bir yönetici, öğretmenlerin uygulamadaki önemine vurgu yaparak şöyle demektedir:

2023 Eğitim Vizyonu Belgesindeki değişim-dönüşümler yeterince hayata geçirilemedi; çünkü eğitimin paydaşlarında birbirinden ayrı duran yapılar vardı; öğretmenler mutlaka bu vizyonu sahiplenecek şekilde eğitime alınmalı ve niçin böyle değişiklik olduğu iyi anlatılmıyordu. Bazı öğretmenlerin bu parantezin dışında kaldığını görüyorum; öğretmenlerin bu Vizyon Belgesi’nin uygulanması yolunda en önemli unsur olduğuna inanıyorum (YE-6, 2021).

Lisede görevli bir başka eğitim yöneticisi ise şöyle belirtmektedir görüşünü:

Bir kitapta okumuştum: Bir ülkede en iyi kanunları çıkarabilirsiniz ama insanlar o kanunlara uygun değilse verim elde edemezsiniz. Başlangıç güzel ama sonuç çok düşük oluyor. Sebebi de şu: Bu değişime sadece Bakanlığın inanması yetmiyor. Eğitimin bileşenlerinin hiyerarşik olarak hepsinin aynı şekilde bu değişime inanması gerekiyor. Zamanında ülkemizde Japonların TKY sistemi getirildi; aslında çok güzel bir girişimdi ama kimse inanmayınca ortada kaldı, başarılı olamadı. Harcanan onca enerji de boşa gitmiş oldu. 2023 Eğitim Vizyon Belgesi çok güzel düşünülmüş ve hazırlanmış bir proje fakat herkesin bunu benimsemesi lazım (YE-3, 2021).

İlkokulda görevli bir sınıf öğretmeni Eğitim Vizyonunun yavaş yavaş uygulanmaya

başlandığını belirtmektedir:

Vizyon Belgesindeki amaçlara yavaş yavaş ulaşıyor. En basiti sınavlarda açık uçlu sorular sorulmaya başlandı. Artık öğrencilere sadece ezber bilgi verilmiyor; öğretmenler bu yönde çok gelişti. Öğrencilere bireysel ilgiler daha fazla arttı. Özel yetenekli öğrencilerde artık öğretmenlerin daha dikkatli olduğunu görüyoruz. Her an benim bir tane öğrencim özel yetenekli olarak belirlensin istiyorlar. Okulların fiziki imkânları da düzeldi (ÖK-22, 2021).

Ortaokulda görevli yüksek lisans mezunu bir eğitim yöneticisi görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

Aradan iki buçuk yıl geçti. İstenilen yerde miyiz dersiniz değiliz. Nihayetinde yapılacak bazı değişikliklerin mali boyutu var, pandemi sürecinin olumsuzlukları da var. İnşallah zaman içerisinde daha iyi bir noktaya geleceğiz. MEB' bir vizyon ortaya koymuş, bunun sahada uygulayıcıları nihayetinde yöneticiler ve öğretmenler. Yöneticiler okulda bir atölye kurmazsa öğretmen ne kadar isterse istesin çocuğa bazı becerileri kazandıracak ortamı bulamaz. Yöneticiler, Vizyon Belgesini benimsemeli, içselleştirmeli ve bu doğrultuda mevcut şartlarda okulda bu değişiklikleri - eğitim koçluğu olabilir, beceri tasarım atölyesi olabilir- kendi okulunda hayata geçirme çabası içerisinde olmalıdır. Bu konuda en büyük sorumluluk okullara dolayısıyla eğitim yöneticileri ve öğretmenlerindir (YE-9, 2021).

İlkokulda görevli, yüksek lisans mezunu bir sınıf öğretmeni yeterince uygulamaya geçirilemediğini şöyle ifade etmektedir:

Görebildiğimiz çok az şey var uygulamada. Örneğin yönetici seçiminde liyakata önem verme. Sınav getirilmesi kısmen liyakata önem verildiğini gösteriyor. Sınavlardaki soru mantığının ucu açık ve yoruma dayalı olması da uygulama bulan yenilikler. Okullardaki sınavlarda daha yaygınlaşamadı fakat merkezi sınavlarda bunun yapıldığını görüyoruz. Bunun dışında çok şahit olduğum bir şey yok (ÖE-20, 2021).

Ortaokulda görevli bir branş öğretmeni ise uygulamada başarılı olması için nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini şu cümlelerle ifade etmektedir:

Ben şu anda yeterince uygulamaya geçtiğini düşünmüyorum açıkçası. Çünkü bu tip projelerin öncelikle şartlarının oluşturulması, altyapısının hazırlanması gerekir. Buna göre idareci ve öğretmenlere eğitimlerin verilmesi gerekliydi. Öğretmen, veli, öğretmen, yönetici, bütün bu değişkenlerin hesaba katılması gerekiyordu. Bunların hazır bulunuşluk seviyesini yükseltecek eğitimlerin verilmesi lazımdı fakat bu ihmal edildi bence. Çoğu öğretmenin, öğrencinin velinin bu belgeden haberinin dahi olmaması, nelerle karşılaşacaklarını bilmemeleri amaca giden yolda aksaklıklara sebep olacaktır (ÖE-12, 2021).

Eğitim Vizyonu Belgesine ilişkin sorulara verilen cevaplar gözden geçirildiği zaman; araştırmaya katılan kişilerin belge hakkında genel bir bilgiye sahip oldukları, bazı bilgileri araştırarak öğrendikleri, bazı eğitimcilerin belgeden örgüt içi iletişim vasıtasıyla haberdar oldukları, bir kısmının ise görevleri gereği değişimi öğrendikleri, genel olarak Vizyon belgesindeki değişime bakışın olumlu olduğu görülmektedir. Bulgular; eğitimcilerin Eğitim Vizyonu Belgesi ile alakalı olumlu görüş beyan ettiklerini ancak sürekliliği konusunda tereddüt ettiklerine işaret etmektedir.

V. BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu başlık altında araştırmada elde edilen sonuçlarla konu ile ilgili yapılan araştırmaların sonuçları karşılaştırılarak tartışılmaktadır. Bu sonuçların ışığında; MEB'e, il, ilçe örgütlerine ve konuya ilişkin araştırma yapacak kişilere yönelik bazı öneriler sunulmaktadır.

5. 1. TARTIŞMA

2023 Eğitim Vizyonu Belgesi hakkında eğitim yöneticisi ve öğretmenlerin görüşlerine bakıldığı zaman olumlu ifadelerin daha çok olduğu görülmektedir. Araştırmanın sonuçları Doğan'ın (2019) yaptığı araştırmanın sonuçlarıyla paralellik arz etmektedir. Doğan'ın araştırmasında da katılımcılar değişikliği genel olarak olumlu bulmaktadır. Türkiye'de daha önceki eğitim reform girişimlerinin çoğunun sonuçsuz kalmasıyla kıyaslandığında katılımcıların 2023 Eğitim Vizyon Belgesinden ümitli oldukları, yeni bir eğitim felsefesi anlayışının (çift kanat) müspet bir değişime işaret ettiği, yapılan bazı yeniliklerin uygulanmaya başlamasını olumlu buldukları, belgenin uygulanması için ısrarcı olunması gerektiği, Milli Eğitim Bakanının eğitimin içinden gelen bir kişi olmasının güven verici olduğunu ifade etmektedirler. Eğitim Vizyon Belgesinin, eğitimin paydaşları tarafından uygulamadaki kısmi aksamalar hariç tutulursa, olumlu bulunması önemlidir.

Değişim girişimlerinden olumlu karşılanan ve kabul görenlere örnek olarak 2006'da uygulanmaya başlanan yapılandırmacı anlayışa dayalı eğitim programları verilebilir. Sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulaması eğitimin gereklerine göre değil eğitimci olmayan aktörlerin tepeden inmece bir uygulaması olduğu için olumsuz karşılanmış (Doğan, 2019:78); 4+4+4 eğitim sistemi eğitimsel bir ihtiyaçtan kaynaklanmadığı, beşinci sınıfın ortaokula dahil edilmesi ve ortaya çıkan sınıf öğretmenleri fazlalığı gibi problemler uygulamanın olumsuz algılanmasına sebep olan faktörler olarak belirtilmiştir (Boz ve Yıldırım, 2014), FATİH projesi ise esasında okulların teknolojik altyapısını zenginleştirecek bir uygulama olarak görülmesine rağmen çoğu okuldaki altyapı yetersizliği ve birçok okulda hayata geçirilememesi gibi olumsuzluklar bu değişim girişiminin de olumsuz görülmesine yol açmıştır (Doğan, 2019).

Türk eğitim sisteminde yapılan 4+4+4 değişikliği ile ilgili yapılan başka bir

araştırmaya göre eğitim alanında yapılan böyle büyük değişikliklerin nedenlerinin toplumla açık bir şekilde paylaşılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Yıldıran, 2014). Bu bakımdan eğitim sistemimizdeki değişikliğe ilişkin katılımcıların görüşleri araştırma sonuçlarıyla uyumludur.

Eğitim Vizyonu Belgesinde planlanan değişim, dönüşüm ve yeniden tasarlanan alanlarda eğitimcilerin yeterince bilgilendirilmeden ve değişimin gerekliliği konusunda ikna edilmeden eğitim dünyasının gündemine girmesi, eğitimin paydaşları arasında yapılmak istenen değişikliklerin müspet karşılanmasına karşın başarılı olamayacağı düşüncesinin yaygın olması eğitim sisteminin alttan gelen bir talebi olarak değil üstten gelen bir değişim programı olarak görülmesinden kaynaklandığı şeklinde değerlendirilebilir.

Yönetici ve öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyonu Belgesine ilişkin olumsuz görüşlerinde, Vizyon Belgesinin eğitimcilerin görüşleri alınmadan gündeme getirildiğini, bu değişim girişiminin uzun süre uygulanma imkânı bulamayacağını, sistemdeki sık sık yapılan değişikliklerin eğitim sistemine zarar verdiğini, okulların fiziki yapısının bazı yönlerden (beceri tasarımı atölyesi gibi) değişime uygun olmadığını, vaat edilmesine rağmen öğretmenlik meslek kanununun çıkarılmadığını (Ertürk, 2019: 313), ders saatlerinin azaltılmadığını, okul öncesi eğitimin zorunlu yapılamadığını, mesleki eğitime yeteri kadar özendirilmenin yapılamadığını ve planlandığı şekilde hayata geçirilemediğini, bunda da süren pandeminin etkisinin olduğunu ifade etmektedirler. Bu açıdan bakınca Doğan (2019) ve Ertürk (2019) ile benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Zira adı geçen araştırmalarda da değişikliğin olumlu bir girişim olduğu ancak uygulamada istenen sonuçların alınamayacağı ve kısa bir dönem sonunda unutulacağı sonucuna ulaşılmıştır.

MEB'nın belgenin içeriğini eğitimcilere formel iletişim kanallarını kullanarak ulaştırması ve seminer, hizmet içi eğitim vb. yollarla bilgilendirmesi beklenirken TV, internet, gazete, dergi ve arkadaş konuşmalarından haberdar olmaları düşündürücüdür. EVB'yle ilişkin yapılan araştırmalarda belgeden nasıl haberdar olduklarına yönelik bir soru yöneltilmediği için bu araştırmanın verileri dışında başka bir sonuca ulaşılamamıştır. Bu yönüyle de araştırmanın bu alana ilişkin sonuçları bir ilk olarak kabul edilebilir.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde tekillik ve transhümanizm olgularına karşı eleştirel yaklaşılmaktadır (Köksal, 2019). Eğitim Vizyonu Belgesi Batı'da gelişen ve gittikçe baskın hale gelen transhümanizm ve tekillik kavramını eleştirmekte ve "bizim

tekilliğimiz, insan ile makinenin değil, akıl ile kalbin birleşmesidir” denilmektedir (Köksal, 2019).Yürütülen araştırmada eğitimcilerin çoğunluğunun çift kanat metaforu hakkında bilgi sahibi oldukları ve bu değişikliği çok olumlu bir reform olarak gördükleri düşünüldüğünde ailesi, toplumu ve bütün insanlığa faydalı insan yetiştirme amacının ne kadar doğru bir değişim hedefi olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan eğitim yöneticisi ve öğretmenlerden bir kısmının 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin temel eğitim felsefesinin en önemli metaforu olan “çift kanat metaforu” hakkında hiç bilgisinin olmadığına ortaya çıkması Vizyon Belgesinin eğitim felsefesinin bütün eğitimcilere daha iyi anlatılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

2020 Eğitim Vizyonu Belgesindeki çift kanat metaforu kurgulanan değişim ve dönüşümün sembolü olarak kabul edilebilir. Vizyon Belgesinde kullanılan çift kanat metaforu, öğrencilerin hem maddi hem de manevi yönden gelişimini sembolize etmektedir.

Eğitim Vizyonu Belgesinin eğitim felsefesini sembolize eden çift kanat metaforu II. Abdülhamit dönemindeki meşhur Emrullah Efendi ve Satı Bey arasında cereyan eden eğitime ilişkin münakaşalarda ön plana çıkan tuba ağacı metaforunu akla getirmektedir. Emrullah Efendi, Osmanlı toplumunun geleceği için ıslahata üstten yani yüksek eğitimden, Darülfünundan ve medreselerin ıslahından başlanmasını savunurken, Satı Bey bu fikrin tam tersini müdafaa etmektedir. Ona göre eğitim sisteminde yapılacak ıslahata üstten değil, ilköğretimden başlanmalıdır. Bu tartışma eğitim dünyamızda “tuba ağacı nazariyesi” diye meşhur olmuştur. Başlangıçta Satı Bey’in görüşleri revaç bulduysa da daha sonra Ziya Gökalp’in de dâhil olduğu münevverler Emrullah Bey’in eğitim görüşlerine meyletmişlerdir (Gündüz, 2013; 36-37).

Bu teoride metafor olarak tuba ağacının kullanması boşa değildir. Tuba; İslami kaynaklarda cennette olduğu düşünülen ve dalları yeryüzüne doğru uzanan bir ağacın ismi olarak bilinmektedir. Emrullah Efendi, ilmin çok değerli bir nur/ışık olduğunu (Akyüz, 1993: 263) ve bunu kazanmak için çok çalışmak gerektiğini, ağacın dalları nasıl yeryüzüne doğru salınıyorsa eğitim sistemindeki değişimin de yukarıdan aşağıya doğru, yani önce üniversite eğitimin ıslahı sonra da kademe kademe bir reform çalışmasının doğru olacağını savunmaktadır.

Mustafa Satı Bey ise Tanin Gazetesi’nde yayınladığı makalelerde Emrullah Efendi’nin fikirlerinin tam zıddını iddia etmektedir. Ona göre eğitimde ıslah çalışmalarına üniversiteden değil iptidaiyelerden başlamak lazımdır. Satı Bey, Emrullah Efendi’nin

nazariyesinin çürük ve temelsiz olduğunu belirterek sağlam bir ilköğretimden neşet etmeyen bir yükseköğrenim olamayacağını ileri sürmüştür (Kansu, 2015: 175-176; Gündüz, 433-454).

Tuba ağacı nazariyesi etrafında cereyan eden fikri tartışmalar Türk eğitim tarihi için büyük öneme sahiptir. Türk eğitim tarihi açısından eğitimle alakalı değişim/dönüşüm için ilk defa bir metafor (tuba ağacı) kullanılmıştır. 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinin değişim kurgusunun, belgenin eğitim felsefesini ifade eden çift kanat metaforuna dayanması da tuba ağacı metaforunu hatıra getirmektedir.

Tarih boyunca eğitime bütüncül yaklaşılmadığı dönemlerde planlanan değişim girişimleri akim kalmıştır. Toplumun bir kesimi kendi hayat felsefesine, kültürü ve siyasal kabullerine uygun bir eğitim felsefesinin eğitim politikalarının temeli olması için çabalarken bir başka kesim ise kendi “doğrularını” topluma dayatmayı biricik kurtuluş olarak görebilmektedir. Hâlbuki nihayetinde toplumun bütün kesimlerinin doğrularını da ihtiva eden, efradını cami, ağyarını mani bir eğitim felsefesine dayanan yeni bir yapılanmanın kaçınılmaz bir durum olduğu açıktır.

Türk eğitim tarihinde tuba ağacı metaforu ve çift kanat metaforu eğitim tarihi içinde önemli birer simge olarak hatırlanacaktır. İki eğitimsel girişimi de eğitim sisteminin alttan gelen talep ve ihtiyaçlarına göre değil, eğitim politikalarını belirleyenler tarafından tepeden gelen birer reform girişimi olarak değerlendirmek de mümkündür.

Eğitim Vizyonu Belgesine göre ölçme ve değerlendirme ölçütlerinin çeşitlendirilmesi, değerlendirmenin süreç ve sonuç değerlendirmesi olarak yapılması öğrencilerin eğitimsel gelişimlerinin dönemler arasında kopukluk olmadan izlenmesi ve ürünlerinin yer aldığı e-portfolio oluşturulması uygulaması önemli bir değişiklik olarak görülebilir. Duran ve Kurt (2019) tarafından yapılan nitel araştırmaya göre öğretmenler ölçme-değerlendirme araçlarının çeşitlendirilmesi değişikliğini olumlu bulmaktadırlar. Dolayısıyla bu araştırmanın sonuçlarıyla bahsedilen araştırmanın sonuçları örtüşmektedir. Kesen'e (2019) göre eğitim-öğretimin sahadaki uygulayıcıları olan bazı öğretmenler kişiler klasik ölçme-değerlendirme araçlarını kullanmaya devam etmektedir çünkü yılların alışkanlığı vardır. Bu alışkanlığın değiştirilmesi için öğretmenlere çok yoğun bilgilendirme ve uygulama deneyimleri yaşatılması gerektiği açıktır.

Yaşadığımız çağda ABD, Rusya, İsrail, Çin ve İsrail üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine büyük örnek vermektedirler. Bu öğrenciler çok erken yaşta tanılanmakta ve

ilkokuldan üniversite eğitiminin sonuna kadar onlara yönelik hazırlanmış bir eğitim programı uygulamaktadır. Türk eğitim tarihi incelendiğinde üstün yetenekli öğrencilerin özel olarak yetiştirildiği dönem olarak Osmanlı İmparatorluğu dönemi görülmektedir. 1993 yılında özel yetenekli öğrencilerin akranlarından ayrılmadan eğitim alması amacıyla Bilim ve Sanat Merkezleri kurulmuştur. Bu yönüyle bakıldığında Eğitim Vizyonu Belgesinde özel yetenekli öğrencilere yönelik tanılama ve değerlendirme hedeflerinin doğru olduğu ve tarihte başarılı bir örneği olan Enderun'un işlevini yerine getirebileceği söylenebilir (Genç, 2016: 62-63).

Araştırmada; Duran ve Kurt'un (2019) yürüttükleri araştırmanın tasarım ve beceri atölyesi kurulması hakkındaki olumlu öğretmen görüşlerine benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Aynı araştırmada katılımcı öğretmenlerin tasarım ve beceri atölyesi kurulmasını olumlu bir girişim olarak görmelerine rağmen okullarda ve eğitim sisteminde bulunan alt yapı eksikliklerinin uygulamayı güçleştireceğini söyledikleri, dolayısıyla tasarım ve beceri atölyelerinin kurulması için de gerekli alt yapı desteğinin devlet tarafından sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir (Duran ve Kurt, 2019: 103). Dolayısıyla okulların altyapısının tasarım beceri atölyesi kurulmasına imkân vermesi yönünde iyileştirilmesi, yeni yapılacak eğitim kurumlarının bu husus göz önünde bulundurularak projelendirilmesi gerektiği açıktır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğunun tasarım beceri atölyelerinden haberinin olması ve değişikliği olumlu bulmalarının tasarım ve beceri atölyelerinin örgüt içinde sürekli konuşulması ve resmi yönden sürekli gündemde tutulmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Tasarım ve beceri atölyelerinde yürütülecek faaliyetlerin hâlihazırda anaokullarındaki öğretmenler tarafından ismi konmadan yürütüldüğü ve her öğrencinin gelişiminin e-portfolio ile sürekli takip edildiği fakat ilkokullardan hiçbir öğretmenin bunları istemediği, dolayısıyla bir yıllık emeklerin boşa gittiği şikâyeti de yabana atılmaması gereken bir gerçektir.

Yönetici ve öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyonu belgesine dair düşünce ve görüşleri Türk eğitim sistemine ilişkin ortaya çıkan beklentilerle paralellik arz etmektedir. Balyer ve Gündüz (2011) tarafından yapılan araştırmaya göre okul müdürlerinin göreve başlamadan ve görev içinde iken hizmet içi eğitimle yetiştirilmeleri; Akpınar ve Aydın (2007) tarafından yapılan araştırmaya göre MEB'in eğitim sisteminde yapmayı planladığı bütün değişiklik girişimlerinden önce eğitimin paydaşlarını bilgilendirmesi gerektiği yönünde beklentiler bulunduğu ortaya çıkmıştır. Eğitim Vizyonu Belgesine ilişkin beklentiler ile literatürde Türk eğitim sistemine ilişkin beklentilerin paralellik arz ettiği

görülmektedir (Doğan, 2019: 582-583).

Özdemir'e (2006) göre, meslek liselerinin açılış amaçlarından biri ara eleman yetiştirmektir. Mezunlarının daha kolay istihdam edilmeleri için teorikte öğrendikleri bilgilerini uygulama şeklinde tatbik etmeleri gerekmektedir. Bunları da yapabilmeleri için uygulama alanlarına ihtiyaçları vardır. Çoğu ilçelerde ve küçük yerleşim alanlarında bu imkânlar bulunmamaktadır (Kılıç ve Yılmaz, 2018). Şencan (2008) tarafından yapılan bir araştırmaya göre mesleki eğitimin uygulamalarla pekiştirilmesi ve öğrencilerin her bakımdan desteklenmesi gerektiğine yönelik bulgularına benzer bir sonuç olarak çalışmaya katılan yönetici ve öğretmenler mesleki eğitimle ilgili amaçlara ulaşılması için teorik bilgilerin uygulama ile pekiştirilmesi gerektiğini dile getirmektedirler. İki araştırmanın mesleki eğitimle ilgili bulguları örtüşmektedir. Nitelikli bir mesleki eğitimin doğasının gerektirdiği uygulama becerilerine ağırlık verilmesi, sektörle sağlam iş birliği kurulması, nitelikli öğrencilerin mesleki ve teknik eğitime çekilmeye çalışılması, iş piyasasının gerektirdiği yeni alanlarda eğitimlerin sunulması gibi konularda en iyi düzeyde performans gösterilmesi hedeflenmektedir (Özer, 2018).

Alanyazında Yeşil ve Şahan'ın (2015) yürüttüğü bir araştırmaya göre 2006 yılında yapılan değişiklikle Türk eğitim sisteminin kadim sorunu olarak kabul edilen ezbere dayalı eğitim anlayışından uzaklaşılarak öğrenciyi merkeze alan yapılandırmacı eğitime geçiş (MEB,2006) yönündeki çabalar başarılı değişiklik kurguları olarak kabul edilmektedir. Aynı araştırmaya göre sistem üzerindeki kısmi düzeltmeler, eğitimciler tarafından çoğunlukla müspet karşılanırken bu değişiklikleri hayata geçirmede önemli bir rol üstlenmesi gereken öğretmenlerin ve diğer bileşenlerin (veli, okul idarecisi vb.) bu değişimi doğru algılayamadıkları belirtilmektedir (Yeşil ve Şahan, 2015).

Eğitim Vizyonu Belgesi deklare edilmeden iki yıl önce Türk eğitim sisteminde yapılan değişikliklerle alakalı yapılan araştırmada ortaya çıkan; Türk eğitim sisteminin; mevcut öğretim programları, üniversite ve okul ortamları, yönetim yaklaşımları, akademisyen yeterlilikleri, öğretmen tutumları ve becerileri, sınav sistemi özellikleri, ölçme-değerlendirme yaklaşımları ve personel yeterlilikleri gibi sistem unsurlarının niteliksel ve niceliksel özelliklerinin iyileştirilmesine yönelik olarak, gerçekleştirilecek reformlara ihtiyaç duyan bir sistem olduğu sonuçlarının Vizyon belgesinde dikkate alındığı görülmektedir. Aynı araştırmada eğitim sistemlerine ilişkin yapılan değişikliklerin tabandan tavana tüm ilgili paydaşlara düzgün anlatılması ve gerekli rehberliğin yapılması

gerektiği sonucuna ulaşılmıştır (Hareket, Erdoğan ve Dündar, 2016). Eğitim Vizyonu Belgesi hazırlanırken kendinden önceki tarihi mirastan yararlanıldığı, eğitimcilerin görüşleri alındığı belirtilmesine rağmen eğitimin uygulayıcısı olan yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin alınmadığı eleştirilerinin olması dikkat çekmektedir.

Türk eğitim sisteminin tarihsel gelişimi ve geçirdiği aşamalar incelendiğinde temelde değişimin süreklilik arz ettiği söylenebilir. Zamanın ruhuna uygun olarak yapılan değişiklikler uzun ömürlü olurken güncel hitabeden ve temel bir felsefeye dayanmayan değişiklikler kısa ömürlü olmuştur. Eğitim sistemimizdeki değişim ve dönüşüm girişimlerinin başarısı çoğunlukla çağın yönelimiyle toplumsal ihtiyaçların zorunlu kıldığı değişimlerin ne kadar kesiştiğine bağlı kalmıştır.

Türk eğitim sistemi hep ilerlemeci bir çizgide olmuştur. Bunun hem pozitif hem de negatif etkileri olduğu açıktır. Eleştirilerin birçoğu eğitim sistemindeki reform girişimlerinin Batı'nın eğitim pratiklerinin adaptasyonu şeklinde olmasına yöneliktir. Bir başka eleştiri, eğitim felsefesinin çağın hâkim felsefi kabullerinden fazlasıyla etkilenmesine yöneliktir. Çünkü nihayetinde 18. ve 19. yüzyıllarda baskın felsefi akımlardan pozitivizm ve materyalizm Osmanlı'nın son dönemi ile Cumhuriyet dönemi eğitim anlayışını şekillendirmiştir. Eğitim sisteminde var olan bu eleştiriler daha iyi bir sistem tesis etmenin ön şartı olarak kabul edilebilir. Eğitim sistemine yönelik eleştiriler; bizatihi hakikate ve insanın kendisine olan saygısının bir sonucudur ve daha iyi bir sistem kurulması için zorunludur.

Türk eğitim sistemindeki bütün değişim, dönüşüm ve yapılandırma çabalarının dikkatle değerlendirilmesi ve bilimsel düzeyde objektif kriterlere göre araştırılması eğitim sistemimizin evrensel ve dünya ölçeğinde çağın önünde, model ve öncü bir eğitim sistemi olarak tebarüz etmesine katkı sağlayacaktır. Eğitim sistemi evrensel ile yereli aynı zamanda harmanlayabilmeli, mazinin birikimi ile gelecek tasavvurunu bugünün potasında eritebilmeyi başarabilmelidir. Doğan (2019) tarafından yapılan araştırmaya bakıldığında; yönetici ve öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyonu Belgesine ilişkin daha çok olumlu ifadeler kullandıkları, 2023 Eğitim Vizyon Belgesini başarılı ve nitelikli buldukları, bu belge ile birlikte eğitim sisteminde önemli değişimler yaşanacağı, belgenin uygulanabilir olduğu ve asıl etkinin uygulama ile birlikte ortaya çıkacağını dile getirdikleri görölmektedir. Bizim yürüttüğümüz araştırmada ise belgenin pandeminin de etkisiyle yeterince hayata geçirilemediği görüşü ağırlık kazanmaktadır.

Türk eğitim sistemindeki değişimler zaman içinde yeniden değişime maruz kalmıştır.Toplumsal değişme,toplumsal yapının,toplumsal ilişkilerin ve toplumu bir arada tutan toplumsal kuralların değişmesidir (Öktem, 2019: 50). Tarihsel süreçte yaşanan olumsuz tecrübeler sistemdeki reform girişimlerine şüphelerle bakılması sonucuna sebep olmuştur.Bu gerçek Eğitim Vizyonu Belgesine ilişkin değerlendirmelerde de kısmen etkili olmaktadır.Eleştiriler genellikle değişimin kısa süreli olacağı,yeniden değişeceği dolayısıyla aslında yapılanın havanda su dövmekle eşdeğer olduğu üzerinde yoğunlaşmaktadır. 2006 yılında Hüseyin Çelik zamanında hayata geçirilen Yapılandırmacı Eğitim anlayışı bütün eğitimciler tarafından olumlu bir değişiklik olarak kabul görmüş ve eğitim tarihimizde müsbet değişim girişimi olarak yer almıştır. EVB'nin de aynı olumlu tecrübeyi tekrarlaması genel beklenti olarak değerlendirilmekte vakat bir miktar şüpheyi de barındırmaktadır. Burada şunu söylemek yerinde olacaktır: Eğitimcilerin tamamına yakını Milli Eğitim Bakanı'nın donanımına ve liyakatına güvenmekte, yapılmak istenen değişimin sistemin bütün alt sistemlerini de değiştirip dönüştürmeye yönelik olduğunu söylemekte ve fakat bu eğitim politikasının Bakanın gitmesiyle devam etmeyeceği endişesini taşımaktadırlar. Eğitimcilerin endişelerinde haklı olup olmadıklarının, Eğitim Vizyonu Belgesinin devletin eğitim politikası olarak devam edip etmeyeceğine bağlı olduğu aşıkardır. Kısa ömürlü bir reform çabası Türk eğitim tarihinde başarısız olan onlarca başarısız reform denemelerinden birisi olarak yer alacaktır. Tersine bir durumda ise onlarca yıl etkisi hissedilecek başarılı bir eğitim girişimi olarak övgüyle anılacaktır.

Katılımcıların Eğitim Vizyonu Belgesinin hayata geçirilememesini bir buçuk yıldan beri devam eden salgına bağlamalarının -yaşadığımız süreç göz önüne alınırsa- gerçek olduğu söylenebilir. Hibrit uygulama, belgede öngörülen birçok değişikliğin ötelenmesine sebep olmuştur. MEB'in salgın döneminde yüz yüze eğitim suretiyle gerçekleşmesi planlananlar haricindeki sınavlarda sorulan soru tiplerinin değiştirilmesi, beceri tasarım atölyesi kurulması için taşra teşkilatının sürekli zorlanması, mesleki eğitimi özendirici teşvikler yapılması, yönetici atamalarında mülakat puanının yazılı puan ile aynı verilmesi, yönetici atamalarında birçok etkinliğin ve belgenin değerlendirmeye alınması gibi uygulamalar-ki katılımcılar da bu durumu belirtmektedir- değişimleri uyguladığı söylenebilir.

2023 Eğitim Vizyonu belgesinin açıklanmasıyla birlikte Türkiye genelinde eğitim ile ilgili tüm tarafları örgütsel amaçlarla ilgili yeni bir heyecan sarmıştır. Bu heyecanın iki nedeni olduğu düşünülmektedir. Birincisi eğitim kurumu için yeni bir ufkun çizilmesi ve

yeni bir bakış açısının getirilmesidir. İkincisi ise eğitim kurumunda yıllardır beklenen sorunların çözümü için bir umut ışığı doğurmasıdır (Ertürk, 2019: 23).

Son tahlilde Türk eğitim sisteminin tarihsel süreçte birikmiş bütün problemlerinin bir belgeyle çözülemeyeceğini söylemek gerekmektedir. Esasında 2023 Eğitim Vizyonu belgesi eğitim sistemimizdeki birikmiş bütün sorunları çözmeye iddiasında da değildir. Belge, planlandığı gibi tam manasıyla uygulama safhasına geçirilebilirse sorunların çözümü için önemli bir niyet beyanı olarak diğer sorunların çözümüne de ışık tutacak tarihsel değerinde bir eğitim girişimi olarak gelecek yıllarda da adından söz ettirecektir.

5.2. SONUÇLAR

5.2.1. Eğitim Vizyon Belgesinden Haberdar Olunmasına İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan yönetici ve öğretmenlerin, Eğitim Vizyonu Belgesinden; yarıdan fazlasının haber kaynakları aracılığı ile, bazılarının ise görevi gereği, resmi yazı aracılığı ya da informal iletişim kanalları yoluyla haberdar oldukları tespit edilmiştir. Bazı katılımcıların, bu belgeden sadece haberdar oldukları, ancak belgenin içeriğiyle ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Bir katılımcı ise bu belgeden hiç haberdar olmadığını belirtmiştir.

5.2.2. Çift Kanat Metaforuna İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Yönetici ve öğretmenlerin çoğunluğu çift kanat metaforundaki temel amacı ifade eden “maddi-manevi yön”, “akıl ve kalp birliği” cevabını vermişlerdir. Bu anlayış değişikliği aynı zamanda eğitim felsefesindeki yeni hedefi de göstermektedir ki bu amaç çift kanat metaforuyla ifade edilmektedir. Eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin yarıdan fazlası çift kanat metaforundaki anlayış değişikliğini doğru anlamakta ve olumlu bir değişim olarak görmektedir.

5.2.3. Ölçme-Değerlendirmedeki Değişikliğe İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Çalışma grubundaki yönetici ve öğretmenlerin yarısı ölçme değerlendirme önemli boyutlarından en önemlisi olan sınavlarda, Pisa, Timss ve Abide sınavlarındaki gibi analiz ve yoruma dayalı, açık uçlu soru tiplerine dönüşün olumlu olduğunu, ÖSYM'nin son yaptığı sınavlarda da bu tip sorulara yer verilmesinin eğitimimiz adına müspet gelişmeler olduğunu ifade etmektedirler. Katılımcılar; klasik ölçme-değerlendirme araçlarının yanına yeni ölçme-değerlendirme araçlarının getirilmesini, bununla birlikte

öğrencilerin yerel, ulusal ve uluslararası düzenlenmiş sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere katılımlarının da ölçme-değerlendirmeye dâhil edilmesini olumlu bulmaktadırlar.

Çalışma grubunu oluşturan yönetici öğretmenlerin bazılarının Eğitim Vizyonu Belgesi'nde ölçme değerlendirme alanında yapılan değişikliğe ilişkin yeterli bilgileri bulunmamakta, bazıları da değişikliklerin uygulanmadığı görüşündedirler. Bu durumu pandeminin olumsuz etkisine bağlamaktadırlar.

5.2.4. Özel Yetenekli Öğrencilere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Eğitim Vizyonu Belgesinde özel yetenekli öğrencilere yönelik tanılama ve değerlendirme araçlarının iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi genel olarak olumlu bulunmakta, uygulamanın ülkemize büyük yararları olacağına inanılmaktadır. Katılımcılardan bazıları özel yetenekli öğrenciler için, kendi okullarında ve kendi öğretmenlerinin de süreçte aktif olacağı bir değerlendirme ve tanılama yapılmasını, öğrencilerin kendi okullarında ya da kendi okulu dışında bu amaçla kurulmuş okullarda/merkezlerde eğitim almasını önermişlerdir. Eğitim Vizyonu Belgesinde BİLSEM'lere yeni bir misyon verildiğini dile getiren yönetici ve öğretmenler; bu merkezlerin kuruluş amacına uygun faaliyette bulunmadıklarını, sınavlara hazırlayan etüt merkezi işlevi gördüklerini, bu merkezin görevlerinin yeniden tanımlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ancak, katılımcılardan bazılarının Vizyon Belgesinde bu kapsamda öngörülen değişikliklerden haberdar olmadıkları saptanmıştır.

5.2.5. Tasarım Beceri Atölyeleri Kurulmasına İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin genel olarak, tasarım beceri atölyesi kurulmasını hayata geçirilebilecek, yetenekleri ortaya çıkarmaya katkı sağlayacak önemli bir girişim olarak düşündükleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte uygulamayı olumlu bulan katılımcıların bazıları her okulda tasarım beceri atölyesi kurulmasının, okulların altyapısının yetersiz olması nedeniyle mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Bu kapsamda, tasarım beceri atölyesi uygulamasının eğitim çalışanlarının görüşü alınmadan, aceleyle getirildiğini, dolayısıyla uygulamaya geçirilemeyeceğini düşünen, ayrıca bunun faydalı bir uygulama olduğunu düşünmekle birlikte, uygulamanın nasıl yapılacağına ilişkin birçok belirsizlik olduğunu beyan eden katılımcılar da olmuştur. Bu katılımcılar, bu belirsizliğin; tasarım beceri atölyesinde hangi öğretmenler tarafından eğitim verileceği, bu atölyelere yeni öğretmen ataması yapılıp yapılmayacağı gibi hususlardan kaynaklandığını ifade

betmişlerdir. Kısaca, tasarım atölyesi uygulamasının bütün okullarda değil seçilmiş belirli merkezlerde kurulmasının daha doğru olacağı şeklinde görüşler dile getirilmiştir.

5.2.6. Eğitim Sistemimizdeki Değişikliklere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Yönetici ve öğretmenler, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde öngörülen değişikliklerle ilgili olarak; öğretmenlik mesleğinin saygınlığının tekrar kazandırılması, yöneticilerin liyakate dayalı atanması, öğrencilerin yeteneklerine göre yetiştirilmesi, yönetici ve öğretmenlerin özlük haklarına yönelik iyileştirmeler yapılması, mesleki eğitimin güçlendirilmesi, eğitim politikalarının kalıcı olması, tüm paydaşların vizyon belgesine sahip çıkması, ders saatlerinde ve müfredatta değişiklikler yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

5.2.7. Mesleki Eğitimdeki Değişikliğe İlişkin Sonuçlar

Katılımcıların çoğunun mesleki eğitimde öngörülen değişikliklerden haberdar oldukları, bu değişikliklerin gerçekleştirilebilir olduğunu ve mesleki eğitimin önünü açacağını düşündükleri tespit edilmiştir. Katılımcılar bu kapsamda, mesleki eğitimin özendirilmesini, okullarda öğrenilen bilgilerin pratikle pekiştirilmesini, velilerin mesleki eğitime bakışının değiştirilebilmesi için üniversiteye girişte meslek lisesi mezunlarına ek puan ve kontenjan verilmesini, başarılı öğrencilerin mesleki eğitime yönlendirilmesini önermişlerdir. Katılımcılar ayrıca, mesleki eğitime yönlendirmenin ilkökul düzeyinde başlatılması ve mesleki eğitim programlarının günümüz ihtiyaçlarına göre değil geleceğin ihtiyaçlarına göre hazırlanması gerektiğini ifade etmişlerdir.

5.2.8. Eğitim Vizyonu Belgesindeki Değişimlerin Başarısına İlişkin Sonuçlar

Yönetici ve eğitimcilerin çoğunluğu Eğitim Vizyonu Belgesinde öngörülen köklü değişimin başarılı olacağını, ancak bu belgedeki amaçların hayata geçirilmesi için sık sık değişiklik yapılmaması gerektiğini belirtmişlerdir. MEB'nin değişim için kararlı olmasını, dünyanın yerinde durmadığının, sürekli değiştiğinin, çağın gerisinde kalmamak için yapılacak değişikliklerin zorunlu olduğunun eğitim camiasına iyi izah edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte bazı katılımcılar, bu değişimin başarılı olamayacağını, eğitim örgütünün direnç göstereceğini, dolayısıyla Eğitim Vizyonu Belgesinin kısa süre sonra uygulamadan kalkarak kadük kalacağını dile getirmişlerdir. Bunlara ilaveten, bazı katılımcılar; köklü değişimden ziyade zamana bağlı olarak ihtiyaca göre kısmi değişiklik yapılmasının ve değişim kurgusu uygulama safhasına geçirilmeden önce eğitimcilerin

haberdar edilerek görüşlerinin alınmasının daha uygun olacağını belirtmişlerdir.

5.2.9. Türk Eğitim Sisteminde Değişiklik İhtiyacına İlişkin Sonuçlar

Çalışmaya katılan eğitim yöneticisi ve öğretmenler, eğitim sisteminde temeli bozacak köklü değişiklik yapılmasını ve bu değişikliklerin sürekli yeniden bir değişikliğe kurban gitmesini doğru bulmamakta, kısmi değişikliklerin yeterli olacağını düşünmektedirler. Bu kişilerin aynı zamanda eğitim sisteminde mutlaka değişiklik yapılması ve fakat yapılan değişikliklerin bizim toplumsal yapımızla uyumlu olmasının zorunlu olduğu,devletin uzun yıllar değişmeyecek bir milli eğitim politikasının olması ve bunda ısrar edilmesi gerektiğini dile getirmektedirler.Eğitim Vizyonu Belgesinde öngörülen çift kanat metaforu bağlamında eğitim sisteminin felsefesinin bizim milletimizin değerleriyle örtüşmesi yönündeki değişiklikler olumlu bulunmaktadır.Eğitim sistemimizde değişim isteyen katılımcıların bir kısmı da köklü bir değişimin zorunlu olduğu görüşündedirler.Türk eğitim sisteminde değişime olumlu bakanların bir kısmı da Eğitim Vizyonu Belgesinde öngörülen yapısal değişimlerin ihtiyacı karşılayacağını ifade etmektedirler.

5.2.10. Eğitim Vizyonu Belgesinin Uygulanmasına İlişkin Sonuçlar

Çalışmaya katılan eğitim yöneticisi ve öğretmenler, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde öngörülen değişiklik ve yeniliklerin; ölçme-değerlendirme, yönetici seçimi, mesleki eğitime verilen önem, çift kanat bağlamında eğitim felsefesindeki değişikliğin müfredata yansımaları ve beceri tasarımı atölyesi kurulması gibi bazı alanlarda uygulanmaya başladığını düşünmektedirler. Belgede üç yıllık geçiş sürecinde tamamlanması gereken değişim, dönüşüm ve yeniden yapılanma planının yeterince hayata geçirilemediğini söyleyen eğitimcilerden bir kısmı bu olumsuzluğun pandeminin doğal bir sonucu olduğu, planlanan değişimlerin hep teoride kaldığı görüşündedirler. Yine bazı katılımcılar eğitim yöneticilerinin Eğitim Vizyonu Belgesini benimseyip içselleştirmesi ve bu doğrultuda mevcut şartlarda kendi okulunda hayata geçirme çabası içinde olması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Türk eğitim sisteminde Eğitim Vizyonu Belgesinde öngörüldüğü gibi gözle görünür bir değişim olmadığı görüşü de katılımcılar tarafından dile getirilmektedir. Bu durumun; MEB'nın eğitimcileri ve kamuoyunu yeterince bilgilendirmediği, eğitimcilerin alıştıkları sistemi terk edememeleri, alt yapı eksikliği ve eğitim kurumlarının fiziki yetersizliğinden kaynaklandığı ifade edilmektedir.

5.3. ÖNERİLER

Araştırmada ulaşılan sonuçlara bağlı olarak geliştirilen öneriler aşağıda verilmiştir:

5.3.1. Milli Eğitim Bakanlığına Öneriler

1. Eğitim Vizyonu Belgesinde öğretmenlik meslek kanunun çıkarılması hedefi olmasına rağmen bugüne kadar çıkarılmadığı belirtilmektedir. Yönetici ve öğretmenlerin dile getirdiği öğretmenlik meslek kanununun bir an önce çıkarılması eğitimcilerin bu kapsamdaki beklentilerini karşılayabilecektir.

2. Bazı eğitimcilerin Eğitim Vizyonu Belgesindeki değişimlerden haberdar olmadıkları görülmektedir. Bu problemi ortadan kaldırmak için en önemli dönüşüm kurgusunu ihtiva eden değişim-dönüşüm ve tasarım öğeleri küçük sunular haline getirilip eğitim yöneticileri ve öğretmenler doğru bir şekilde bilgilendirilmelidir.

3. Araştırmada bazı katılımcıların Eğitim Vizyon Belgesinden haberdar olmadığı tespit edilmiştir. MEB, 2023 Eğitim Vizyonu Belgesini tanıtmak amacıyla kapsamlı tanıtım faaliyetleri düzenlemelidir. Bu kapsamda özellikle yönetici ve öğretmenlere yönelik tanıtım planı hazırlanmalıdır. Bu bağlamda TRT yayınları ve EBA yayınlarından faydalanılabilir.

4. Araştırmada bazı yönetici ve öğretmenlerin tasarım beceri atölyesi kurulması girişimini olumlu buldukları ancak birçok belirsizlikten şikâyetçi oldukları görülmektedir. Bu belirsizliğin giderilmesi için tasarım beceri atölyelerinde ya bu alanda eğitim görmüş yeni öğretmenlerin görevlendirilmesi ya da mevcut öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirilerek bu atölyelerde görevlendirilmesi sağlanmalıdır.

5. Araştırmaya katılanların birçoğu Eğitim Vizyonunun bir süre sonra uygulamadan kalkacağını düşünmektedirler. 2023 Eğitim Vizyon Belgesinin daha önce örnekleri görülen yenilikler gibi kadük kalmaması, uzun dönemli bir dönüşüme yol açabilmesi için uzun dönemli bir eğitim felsefesi ve eğitim politikası oluşturulup bununun bütün eğitim paydaşlarına tanıtılması gerekir.

6. Eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin dijital çağın yeterlik ve gereklilikleri konusunda eğitilmelerinin 2023 hedeflerini benimsemelerine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda teknolojinin imkânları da kullanılarak hizmet içi eğitime katılım teşvik edilmelidir. Bu amaçla düzenlenecek hizmet içi eğitim programlarına katılacak personele; terfi ve görev yeri değişikliği başvurularında ek hizmet

puanı verilebilir.

5.3.2. Uygulayıcılara Öneriler

1. Eğitim Vizyon Belgesinin eğitim kamuoyunda daha iyi tanıtılması için medyadan daha etkin bir şekilde yararlanılabilir; çünkü araştırmada belgeden haberdar olanların çoğunun bu konuda medya yoluyla bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

2. Katılımcılardan bazılarının belge ile ayrıntılı bilgiye sahip olmadıkları ya da bu belgeden hiç haberdar olmadıkları görülmüştür. Bu bağlamda, Eğitim Vizyon Belgesinin içeriğinin bölümler halinde küçük kitapçıklar ve slayt/sunu biçimine getirilerek eğitim paydaşlarına duyurulması önerilmektedir.

3. Bazı katılımcılar okulların fiziki altyapısı ve maddi imkânlarının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin fiziki altyapı yetersizliği nedeniyle tasarım ve beceri atölyelerinin her okulda kurulamayacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla bu atölyelerin bütün okullarda kurulması yerine fiziki altyapısı müsait okullarda ve belirli merkezlerde kurulmasının kaynakların verimli kullanılması açısından daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.

4. Araştırmada bazı katılımcılar tarafından mesleki eğitimde teorik bilgilerin mutlaka uygulama ile pekiştirilmesi gerektiği önerilmektedir. Bu bağlamda, çeşitli kamu ve özel kuruluşların mesleki eğitime destek vermelerini sağlamak üzere protokoller imzalanması, protokoller kapsamında özel şirketlerin, istihdam etmeyi düşündükleri kişilere yönelik kendi eğitim uygulamalarını yapmalarına fırsat sağlanması önerilmektedir.

5. Araştırmada katılımcılar meslek liselerine her seviyeden başarılı öğrencinin yönlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, öğrencileri mesleki ve teknik eğitime özendirmek için üniversitelerde ilgili bölümlerde mesleki ve teknik lise mezunlarına ilave kontenjan ayrılması ya da söz konusu bölümleri tercih eden mesleki ve teknik lise mezunlarına ek puan verilmesi önerilmektedir.

5.3.3. Araştırmacılara Öneriler

1. Bu konuda soru sayısı ve kapsamı genişletilerek, Eğitim Vizyonunda değişim planlanan 14 farklı alanı kapsayacak şekilde, nicel yöntemle yürütülecek yeni bir araştırma ile eğitimcilerin Eğitim Vizyonu Belgesine ilişkin düşünce görüşleri daha geniş ölçekte tespit edilebilir.

2. Yönetici ve öğretmenler dışındaki eğitim paydaşlarının (öğrenci, veli, STK'lar

vs.) Eğitim Vizyon Belgesine yönelik görüşlerini belirlenmeye yönelik yeni araştırmalar yapılabilir.

3. Eğitim Vizyon Belgesinde öngörülen yenilik, değişim ve dönüşümün gerçekleşme durumunun tespitine yönelik araştırmalar yapılabilir.

6. KAYNAKÇA

- Ada, Ş. ve Küçükali, R. (2018). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*, 3.Baskı, Ankara: Anı yayıncılık.
- Akyüz, Y. (2013). *Türk eğitim tarihi(M.Ö.100-M.S.2013)*, 25. Baskı, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Alkan, M. Ö. (2000) .Tanzimat'tan cumhuriyet'e modernleşme sürecinde eğitim İstatistikleri (1893-1924),(254-257), 3. Baskı, Ankara: Devlet İstatistik Enst. Yay.
- Akyıldız, S, Yurtbakan, E. ve Tok, R. (2019). 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde yer alan öğretmenlerin mesleki gelişimleri ile ilgili politikaların öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi, Temel Eğitim*, 7(3), 827-852.
- Aristoteles (2012). *Poietika* (Çev. Nazile Kalaycı), 4. Baskı, Ankara: Pharmakon yayınları.
- Asri, S. (2015). Türkiye'de eğitim politikalarının aktörleri. *Türkiye'de eğitim politikaları* (Ed.: Gümüş, N.), 77-109, Ankara: Nobel yayınları.
- Avcı, G. Ve Gümüş, N.(2020).*2023 Eğitim Vizyonu ve Okul Dışı Eğitim*. <https://acikerisim.bartın.edu.tr/bitstream/handle/11772/2881>[erişim tar:29.05.2021].
- Balay, R. (2021). Okula toplumsal katılım (okul, çevre, toplum ve aile ilişkileri). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (Ed.: Memduhoğlu, H. B. ve Yılmaz, K), ss.353-370, Ankara: PegemA yayınları.
- Baltacı, A. ve Coşkun, M. K. (2019). 2023 Eğitim vizyon belgesine ilişkin öğretmen algısı. *HAYEF: Journal of Education*; (16)130-155.
- Başaran, İ. E. (1989). *Eğitime giriş*,6.Baskı, Ankara: Sevinç yayınları.
- Başaran, İ. E.(1996). *Eğitim psikolojisi*, 7. Baskı, Ankara: Nobel yayınları.
- Başaran. İ.E.(2013). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*, 10. Baskı, Ankara: PegemA yayınları.
- Bircan, Ş, T. (2019). Eğitimin amaçları ve işlevleri, *Eğitime giriş* (Ed.: Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1.Baskı, 22-42, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Bursalıoğlu, Z. (2000). *Eğitim yönetiminde yeni yapı ve davranış*, 8. Baskı, Ankara: PegemA yayıncılık
- Bursalıoğlu, Z. (1978). *Eğitim yönetiminde teori ve uygulama*, 3. Baskı, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020), 28. Baskı, *Bilimsel araştırma yöntemleri*, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Cemaloğlu, N. (2018). *2023 Eğitim Vizyonu üzerine*. <https://www.kamudanhaber.net/2023/egitim-vizyonu-uzerine-makale,3726.html> [erişim tarihi:29.05.2021].
- Cemaloğlu, N. ve Gülcan, M. G. (2018). *Kuramdan uygulamaya okul yönetimi*, 1. Baskı, Ankara: PegemA yayıncılık.

- Çelik, S. (2010). Kamu politikalarının analizinde doğrusal modelin yetersizliği: *Eskişehir Osmangazi Ün. Sos. Bil. Dergisi*, 11(1), 217-234.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye cumhuriyetinde ilk ve ortaöğretim*, Ankara: AÜDTCF.
- Demir, K.(2019).Eğitimin hukuki temelleri, *Eğitime giriş* (Editör: Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1. Baskı, 66-84, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Demirbaş, M., Türkoğlu, M.(2002). Kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesi, *S.D. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 241-264.
- Derman, M.T. ve Başal, H. A. (2010). Cumhuriyetin ilanından günümüze Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretimde niceliksel ve niteliksel gelişmeler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11),75-100.
- Doğan, S. (2019). 2023 Eğitim vizyonu belgesine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmen görüşleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 8(2). 571-592.
- EVB.(2018). http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_egitim_vizyonu.pdf. [erişim:7.3.2020].
- Eraslan, L. ve Babadağ, G. (2019). Eğitimin politik temelleri, *Eğitime giriş*. (Editör: Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1. Baskı, 135-153, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Erdemir, B. (2019). Yirmi birinci yüzyılda eğitimle ilgili yönelimler, *Eğitime giriş* (Editör: Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1. Baskı, 294-307, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Erden, A. ve Aytaç, T. (2019).Eğitimin ekonomik temelleri, *Eğitime giriş* (Editör: Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1.Baskı, 157-178, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Erden, H. (2019). Bir eğitim ve öğrenme ortamı olarak okul ve sınıf, *Eğitime giriş* (Editör: Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1. Baskı, 251-266, Ankara: Pegem.
- Erdoğan, İ. (2001). Değişim yönetimi: Ders geçme ve kredili sistem üzerine bir araştırma. *Atatürk Eğ. Fak. Eğt. Bil. Dergisi*. 5 (14),73-98.
- Ertürk, A, (2019) .2023 Eğitim vizyonu: Sorunlara çare mi? *Pamukkale Üniversitesi Eğ. Fak. Der (PAU) Journal of Education*. 11 (48), 321-345.
- Ertürk, S. (1997). *Eğitimde program geliştirme*, Ankara: Meteksan yayınları.
- Eroğlu, S. ve Bektaş, O. (2016). Stem eğitimi almış fen bilimleri öğretmenlerinin stem temelli ders etkinlikleri hakkındaki görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 43-67.
- Genç, M.A. (2016).Üstün yetenekli öğrencilere yönelik eğitim uygulamaları. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(3), 49-66.
- Gümüş, A. (2015). *Türkiye’de eğitim politikaları*, 1. Basım, Ankara: Nobel yayıncılık.
- Gündüz, M. (2013). *Osmanlı eğitim mirası*, İstanbul: Doğubatu yayınları.
- Gündüz, M. (2015). Türkiye’de eğitimin kısa tarihi. *Türkiye’de eğitim politikaları* (Editör: Gümüş, N.), 1. Baskı, 17-57, Ankara: Nobel yayıncılık.

- Güzver, Y. (2014). Eğitim sistemimizdeki değişiklikler ve belirsizlikler, *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 30(2), 240-262.
- Hareket, E., Erdoğan ,E. ve DüNDAR, H. (2016). Türk eğitim sistemine ilişkin bir durum çalışması, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(5), 112-129.
- Kara, M. (2008). *Tekke eğitimi literatürü, TALİD (Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi)*, (12) , 107-138.
- Karagözoğlu, N.(2019). Eğitimin tarihsel temelleri, *Eğitime giriş* (Editör: Şahin, M. ve Aytaç,T.), 1. Baskı, 108-132, Ankara: PegemA yayınları.
- Karasar, N., (2018). *Araştırmalarda rapor hazırlama*, 21. Baskı, Ankara: Nobel yayınları.
- Kartal, S. (2019). Eğitimde 2023 Vizyonu; değişen /değişmeyen vaatler, *Tidsad*, 1(21), 20-32.
- Kansu, N. A. (2015) .*Türkiye eğitim tarihi*, 8. Baskı, Ankara: Maya yayınları.
- Kazgan, H.(1999). *Osmanlı 'dan günümüze Türk finans tarihi*, İstanbul: İMKB Yay.
- Kazıcı, Z. (2014) .*Osmanlıda eğitim rehberi*, 2. Baskı, İstanbul: Kayıhan yayınları.
- Kesen, İ (2019). 2023 Eğitim vizyonu belgesinde ölçme ve değerlendirme. [https:// setav.org/assets/uploads/2019/01/P226.pdf](https://setav.org/assets/uploads/2019/01/P226.pdf) [erişim: 14.06.2021].
- Kılıç, Y. (2018). Mesleki eğitimin önemine ilişkin bir durum çalışması, *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-16. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitim/issue/34125/394421> [erişim:14.04.2021].
- Kodaman, B. (1999). *Abdülhamit devri eğitim sistemi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu yay.
- Köksal,H.(2019). 2023 Eğitim vizyon belgesi, tekillik ve transhumanizm, *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 145-157.
- MEB.(2018). *2023 eğitim vizyon belgesi*; [http://2023 vizyonu.meb.gov.tr/do /2023-egitimvizyonu.pdf](http://2023vizyonu.meb.gov.tr/do/2023-egitimvizyonu.pdf), [erişim tarihi: 10. 02,2021].
- Mevlana* (2016). *Mesnevi tam metin*-(Çeviren: Karaismailoğlu, A). İstanbul: Akçağ yay.
- Milli Eğitimi Temel Kanunu, 1739 S.K. Resmi Gazete:14574,24 Haziran 1973.
- Minaz, M.B. ve Dikiz, H.(2019). 2023 Vizyon belgesi ile ilgili olarak okul yöneticilerinin görüşleri. *Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*,14(3),699-722.
- Muslu, Ş. (2014). Örgütlerde misyon ve vizyon kavramlarının önemi, *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(5) ,95-114.
- Ökdem, M. (2019). Eğitimin diğer bilimlerle ve alanlarla ilişkisi, *Eğitime giriş* (Ed. Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1. Baskı, 2-18, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Özbilgen, E. (2012) . *99 Soruda Osmanlı*, 3. Baskı, İstanbul: İz yayıncılık.
- Özer, M. (2018). 2023 Eğitim vizyonu ve mesleki ve teknik eğitimde yeni hedefler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 425-435.

- Öztuna, Y. (1994). *Büyük Osmanlı tarihi*, 3. Baskı, Ankara: Ötüken yayınları.
- Öztuna, Y. (1965). *Başlangıcından zamanımıza kadar Türkiye tarihi*, C :6. İstanbul: Hayat yayınları.
- Özodaşık, M. (1999). *Cumhuriyet dönemi yeni bir nesil yetiştirme çalışmaları (1923-1950)*, 1. Baskı, Konya: Çizgi yayınları.
- Sağlam, M. (2019). Eğitimin sosyal ve kültürel temelleri, *Eğitime giriş* (Editör:Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1. Baskı, 86-103, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Şahin, M. (2019). Eğitim ve öğretimle ilgili temel kavramlar, *Eğitime giriş* (Editör: Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1. Baskı, 2-18, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Şişman, M. (2012). *Türk eğitim sistemi ve yönetimi*, 11. Baskı, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Topuzkanamış, E. (2018) .Osmanlı dönemi ilk modern iptidaiye ve rüştiye programlarında Türkçe eğitimi:1891 yılı örneği, *Osmanlı Tarihi Araştırmaları Merkezi (OTAM)*, Ankara, Bahar: 247-280.
- Tunç, B. (2011). Eğitimin politik temelleri, *Eğitim bilimine giriş* (Editör: İnandı, Y.), 249-274, Adana: Karahan yayınları.
- Uçar, R. (2021). Türk eğitim sisteminde reform ve yenileşme girişimleri. *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (Editörler: Memduhoğlu, H.B. ve Yılmaz, K.), 10.Baskı, 69-93, Ankara:PegemA Yayıncılık .
- Urkay, V. (2019). Okul öncesi yöneticilerinin 2023 vizyon belgesi erken çocukluk dönemi hedeflerine ilişkin görüşleri <http://acikerisim.pau.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11499/38353/Volkan> [29. 05. 2021].
- Usta, E. (2019). Eğitimin felsefi temelleri, *Eğitime giriş* (Ed.: Şahin, M. ve Aytaç, T.), 1. Baskı, 182-201, Ankara: PegemA yayıncılık.
- Yeşil, R. ve Şahan, E. (2015). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin en önemli sorun, neden ve çözüm yollarına ilişkin algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 123-143.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, 7. Baskı, Ankara: Seçkin yayınları.
- Yücel, H. A. (1993). *İyi vatandaş, iyi insan*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

7. EKLER

EK-1

Veri Toplama Formu

Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyon Belgesi Konusundaki Görüş ve Düşünceleri
---

Değerli Meslektaşım,

Milli Eğitimde görevli yönetici ve öğretmenlerin,23 Ekim 2018 yılında kamuoyuna duyurulan **MEB 2023 EĞİTİM VİZYONU BELGESİ** konusundaki görüş ve düşünceleri ile bu belgeyi ne kadar benimsedikleri hususunda kamuoyunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu konuda gerçek/sahici veriler elde edebilmeyi amaçlayan bir araştırma için açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Bu form aracılığıyla toplanacak veriler analiz edilerek, Milli Eğitim Bakanlığının Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte başlattığı eğitimdeki dönüşümün temel belgesi olan 2023 Eğitim Vizyon Belgesine yönelik olarak, eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin görüş ve düşünceleri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anketteki sorulara vereceğiniz cevaplar, kimliğinizi ortaya çıkarmayacak şekilde sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacak, herhangi bir kişi ya da kurumla paylaşılmayacaktır. Vereceğiniz cevaplar, amaçlanan araştırmanın bilimsel geçerliğini etkileyeceği için soruları içtenlikle cevaplandıracağınıza olan inancımı belirtir, değerli vaktinizi ayırdığınız için çok teşekkür ederim.

Musa ŞAHİN

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyet : ( ) Kadın ( ) Erkek
Branş : ( ) Sınıf öğretmeni ( ) Branş öğretmeni
Eğitim Durumu : ( ) Lisans ( ) Yüksek lisans ( ) Doktora
Eğitim Kademesi : ( ) Okul öncesi ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise
Kıdem : ..... yıl ve ..... ay
Görevi : ( ) Yönetici ( ) Öğretmen

1-MEB tarafından 23 Ekim 2018 'de Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde açıklanan 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nden nasıl haberdar oldunuz?

2-Sizce, 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde atıf yapılan çift kanat metaforu ile ne ifade edilmektedir?

3- 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde ölçme –değerlendirmeye ilişkin nasıl bir yöntem değişikliği öngörülmektedir? Kısaca belirtebilir misiniz?

4-2023 Eğitim Vizyon Belgesinde özel yetenekli bireylere yönelik önerilen tanılama ve değerlendirme araçları konusunda ne düşünüyorsunuz? Uygulamanın ülkemize ne gibi faydaları olabilir?

5- 2023 Eğitim Vizyon Belgesine göre her okulda ve her eğitim kademesinde beceri – tasarım atölyeleri kurulması öngörülmektedir. Sizce bu, hayata geçirilebilir mi?

6- 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde eğitim sistemimiz için hangi yenilikler öngörülmektedir?

7- 2023 Eğitim Vizyon Belgesinde mesleki ve teknik ortaöğretime yönelik olarak planlanan amaçlar gerçekleştirilebilir mi?

8- 2023 Eğitim Vizyon Belgesine göre eğitim sistemimizde yeni bir tasarımla köklü bir değişiklik ve yapılandırma hedefi, eğitim kurumlarında da değişim-dönüşümü gerekli kılmaktadır. Sizce, okullarda gerçekleştirilmesi planlanan köklü dönüşüm başarılı olabilir mi?

9-Türk eğitim isteminin köklü bir değişikliğe ihtiyacı olduğu konusunda ne düşünüyorsunuz?

10- 2023 Eğitim Vizyon Belgesinin uygulanmasıyla alakalı ne düşünüyorsunuz?

ÖZGEÇMİŞ

(3.5cm x 3cm)

Kişisel Bilgiler

Adı, Soyadı: Musa ŞAHİN

İlkokulu köyünde, ortaokulu Mucur Orta Okulu'nda Liseyi de Mucur Lisesinde okudu.1990 yılında Mucur Lisesini bitirdi. 1991-1995 yılları arasında Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünü bitirdi. Aynı yılın eylül ayında öğretmenlik mesleğine başladı.

1997–1998 yılları arasında vatani görevini Muş ili, Korkut ilçesinde yedek subay olarak tamamladı. Darende ilçesi ilçesinde bulunan Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'na Okul Müdürü olarak atandı. En son olarak Darende ilçesinde okul müdürlüğü yaparken girdiği sınavda başarılı oldu.2003-2009 tarihleri arasında Riyad Uluslar Arası Türk Okulu'nda sınıf öğretmeni olarak görev yaptı. Burada geçirdiği 5 yıl boyunca bir yandan görevini ifa ederken bir yandan da Melik Suud Üniversitesi Dil ve Tercüme Fakültesini (Ma'had) ve İmam Muhammed Üniversitesi Dil ve Tercüme Fakültesini çok iyi dereceyle bitirerek mezun oldu.

Riyad Uluslararası Türk Okulu bünyesinde Kültür Edebiyat Dergisi Sahra Dergisi'nin çıkarılmasını sağladı. Bazı sayıları Arapça ve Türkçe yayımlanan Turkuaz Dergisi'nde makaleler ve hikâyeler yazdı.

2009 'da yurtiçi görevine döndü. Mehmet İzzet Paşa İlköğretim okulunda okul müdürlüğü yaparken yurtdışı sınavını kazanarak Cidde Uluslararası Türk Okuluna okul müdürü olarak atandı. Cidde Uluslararası Türk Okulunda 2012-2015 yılları arasında okul müdürü olarak görev yaptıktan sonra Türkiye'ye dönmüştür.

2015 yılı temmuz ayında Malatya/Yeşilyurt Niyazi Mısri İlkokuluna okul müdürü olarak görev yaparken, Valilik oluruyla Suriyeli öğrencilerin Eğitim Gördüğü Orduzu Ali Fevzi Ağan Eğitim Merkezi Koordinatörü olarak görevlendirilmiştir. 2016'da Mucur Atatürk İlk Okulu'nda sınıf öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra Mucur Rıza Dikmen İlk Okuluna müdür olarak atanmış olup hala bu okulda idareci olarak görev yapmaktadır.

Özgün İrade Dergisi,Özgün Duruş,Üslup Dergisi, Time Türk.com, darendeguldeste.org ve asikpasagazetesi.org internet sitelerinde köşe yazıları yazmaktadır.Halen Aşıkpaşa Gazetesi köşe yazarı olarak haftalık yazılarına devam etmektedir.

1996 Yılında Kamuran Şahin ile Evlendi. Muhammed Mazhar ve Beyzanur İrem adında iki çocuğu bulunmktadır. İyi derecede Arapça, orta seviye Almanca, başlangıç seviyesinde İngilizce bilmektedir.

Eğitim Durumu

Lisans : Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü.

Yüksek Lisans: Kırşehir Ahi Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Bilimi(Devam ediyor).

YURT DIŞI EĞİTİM DURUMU

Riyad Melik Suud Üniv. Arapça Dil Ens. Blm.(Me'had)- 2004-2006

Riyad İmam Muhammed Üniv. Külliyyetul Luğa vet' Tercüme Böl- 2006-2008

EK- 3

Araştırma İzin Belgesi

T.C.
KIRŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-24512418-605.01-21037190
Konu : Musa ŞAHİN'in
Araştırma İzni

22/02/2021

VALİLİK MAKAMINA

Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü 02.02.2021 tarih ve 297100 sayılı yazıları ile; Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı/Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Prof. Dr. Cemalettin İPEK'in danışmanı olduğu 171181006 numaralı öğrencisi Musa ŞAHİN'in "Millî Eğitimde Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin 2023 Eğitim Vizyon Belgesi İle İlgili Görüş ve Düşünceleri (Kırşehir Örneği)" konulu araştırmayı yapma isteği bildirilmektedir.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı/Eğitim Yönetimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Musa ŞAHİN'in; il merkezdeki ekli listede belirtilen okullarda ve bu okullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlere, Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarih 1563890 sayılı (2020/2 nolu genelge) emirleri doğrultusunda, araştırmının, yüz yüze eğitim öğretime ara verilmesi göz önüne alınarak örgün eğitimin tam olarak başlamasıyla birlikte ilgili denetimi okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre ve araştırmacının sorumluluğunda, müdürlüğümüz tarafından mühürlenmiş anket formlarının uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Şevket KARADENİZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR

Adnan KAYIK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : yenice mahallesi 182. sok. no:2 pk:40100 Merkez/KIRŞEHİR

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (386) 213 51 50
E-Posta: kirsehirmem@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Sevim AĞGÜL-ŞEF
Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi: kirschirmeb.gov.tr Faks:3862131003

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 2255-fe01-33a4-b5da-211d kodu ile teyit edilebilir.